

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Katedra pedagogiky

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Markéta Svobodová

**Rozdíly v trávení volného času u dětí žijících na venkově a
ve městě**

Differences in spending leisure time of children Libiny in the country
and in the town

2012

vedoucí práce: Doc. PhDr. Jiří Pelikán, CSc.

Na tomto místě chci **poděkovat** všem, kteří mi s touto prací pomáhali, především vedoucímu této práce **Doc. PhDr. Jiřímu Pelikánovi, CSc.**, kterého si velmi vážím, za pomoc při tvorbě této práce a za motivaci v pokračování a dokončení studia. Děkuji za velkou oporu, kterou mi poskytl.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci „Rozdíly v trávení volného času u dětí žijících na venkově a ve městě“ vypracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

V Novém Rychnově dne:

.....

Anotace diplomové práce:

Název práce: Rozdíly v trávení volného času u dětí žijících na venkově a ve městě

Jméno a příjmení: Markéta Svobodová

Katedra: pedagogiky Filozofické fakulty UK v Praze

Obor: pedagogika

Vedoucí diplomové práce: Doc. PhDr. Jiří Pelikán, CSc.

Počet stran: 99

Rok obhajoby: 2012

Klíčová slova: volný čas, pedagogika volného času, volnočasové aktivity, fyziologický a psychologický vývoj v období pubescence, výchova, satelitní města, vandalismus, kriminalita, drogová závislost, město Jihlava, obec Nový Rychnov, zařízení pro volný čas.

Resumé:

V současnosti se naše společnost potýká s faktem, že děti ztrácejí zájem o aktivity, které nepřinášejí okamžitý výsledek a svůj volný čas tráví především pasivně. Celkové hodnoty společnosti se změnily. K získání různých prostředků, zážitků, majetku preferujeme snadnější cestu před námahou a vytrvalostí, pro kterou si pak můžeme cenit své vlastní osobnosti a poznat hodnoty sama sebe. Možná proto je dnešní společnost označována jako konzumní.

Tato práce se skládá ze dvou částí – z části teoretické a z části empirické. Práce se zabývá souvislostmi mezi fyziologickým a psychickým vývojem dětí, vlivem prostředí a využíváním volného času. Zachycuje možnosti a schopnost využití volnočasové nabídky dětí v období pubescence, žijících v rozdílném prostředí – ve městě a na venkově, a zkoumá, do jaké míry je ovlivněn způsob trávení jejich volného času místem, kde žijí. Hlavním cílem je hledání rozdílů ve využívání volného času těchto dětí vzhledem ke specifickým životům ve městě a na vesnici. Jsou zde shrnuty i některé problémy ve vztahu k volnému času, které se týkají např. specifík života dětí v satelitních městečkách, a některých sociopatologických jevů (kriminalita, drogová závislost či vandalismus).

V části empirické je shrnut a popsán celý postup, tvorba nestandardního dotazníku a jeho vyhodnocení včetně statistických výpočtů a vyvrácení stanovených hypotéz. Závěrem jsou popsány zkušenosti s výzkumné sondy a shrnuty závěry výsledků dotazníku.

Keywords: leisure time, pedagogy of leisure time, leisure activities, physiological and psychological development in the period of pubescence, education, satellite town, vandalism, crime, drug addiction, the city of Jihlava, a municipality of Nový Rychnov, facilities for the leisure time.

Summary:

At present our society faces the fact that children have been losing interest in activities that do not generate an immediate result and their free time is spent primarily passive. Overall values in society have changed. To obtain the various resources, experiences, property, we prefer the easier way to the effort and perseverance. Therefore we cannot value our own personality and know ourselves. Probably that is why current society is called consumer.

This study consists of two parts — the theoretical and the empirical part. The study deals with the relation between physiological and psychological development of children, influence of environment and the use of free time. It detects options and ability of pubescent children living in the city and in the country to use leisure time offer. It also examines how much the place of living influences the way of spending their free time.

The main objective is to find differences in the use of free time due to specific life in the city and in the country. Some problems in relation to the free time are also mentioned, e.g. specifics of life in the satellite towns, some sociopathological phenomena (crime, drug addiction or vandalism).

The empirical part describes and summarises the entire procedure, the creation of non-standard questionnaire and its evaluation, including statistical calculations and refutation of hypotheses. Finally, experience of the research is described and conclusions of the questionnaire are summarized.

Obsah:

1. Úvod do problematiky	7
I. Teoretická část	10
2. Volný čas, jeho definice a funkce.....	11
2. 1 Volný čas z historického pohledu.....	13
2. 2 Zařízení specializující se na volný čas a výchovu ve volném čase	16
2. 2. 1 Nejrozšířenější organizace a sdružení a hnutí zaměřená na děti a jejich volný čas v ČR po roce 1990	18
3. Volný čas u dětí ve věku 12 -15 let	21
3. 1 Fyziologické změny a jejich vliv na volný čas.....	22
3. 2 Psychologické změny a jejich vliv na volný čas	22
3. 3 Vliv prostředí na volbu volnočasových aktivit.....	24
3. 4 Výchova k volnému času a životní styl	26
4. Specifika života a vývoj volného času ve městě	30
5. Specifika života a vývoj volného času na vesnici	33
6. Problém „satelitních měst“.....	36
7. Aktuální problémy současnosti týkající se volného času	38
II. Empirický výzkum – sonda.....	41
8. Metodika výzkumu	42
8. 1 Formulace problému	42
8. 1. 1 Stanovení cíle a úkolů výzkumu	42
8. 1. 2 Stanovení hypotéz.....	42
8. 2 Popis výzkumného vzorku	43
8. 2. 1 Popis daného města a možnosti a nabídky volnočasových aktivit	43
8. 2. 2 Popis dané obce a možnosti nabídky volnočasových aktivit.....	45
8. 3 Popis metody	47
8. 4 Vlastní šetření	49
8. 5 Zpracování výzkumné sondy.....	50
9. Výsledky výzkumné sondy	51
10. Výsledky výzkumu	80
10. 1 Statistické vyhodnocení hypotéz	81
10. 2 Diskusní část.....	87
11. Závěr	89
12. Seznam literatury a použitých zdrojů	90
13. Přílohy.....	93

1. Úvod do problematiky

„Styl je výrazem duše a podle stylu poznáme život člověka.“

(SENECA)

Téma volný čas jsem si vybrala záměrně s ohledem na své zaměstnání, kde jsem měla možnost pracovat s dětmi v oblasti zážitkové pedagogiky, které měly problémy se závislostí na drogách. Většina těchto klientů byla z měst, kde nabídka volného času je poměrně široká. Někteří z rodičů těmto dětem „dopřávali“, plnili jejich přání a zaplacení nějakého koníčku nebyl problém, samozřejmě někde to bylo opakem. V současnosti obecně platí, že děti chtějí získávat prožitky, ale nechtějí pro jejich získání vyvinout žádné úsilí. Hledají nejschůdnější cesty. Proto svůj volný čas trávily s lidmi, kteří jim poskytovali jiné zážitky prostřednictvím drog.

Otázkou je, z čeho pramení tento nezájem a nechut', zda jde jen o přechodné období nebo jde o vliv společenského klimatu, či nefunkční výchovy v rodině a ve škole. Jednou z příčin může být i nedostatečná nabídka volnočasových aktivit či špatná finanční situace rodiny. V této době ubývá neplacených zájmových kroužků, čímž vzrůstá finanční zátěž rodiny, která má dnes běžně dvě děti a rodiče jim chtějí dopřát jeden nebo dva zájmové kroužky. Ročně se může pohybovat takový placený kroužek i okolo 2–5 tisíc korun. Nehledě na vybavení, např. cena hokejového vybavení je jako počáteční investice uváděna minimálně okolo 10.000,-Kč.

Mladí lidé dnes tráví poměrně dost času sledováním televize a posloucháním hudby, kde prožívají své příběhy. S přáteli komunikují prostřednictvím technických zařízení, a sociálních sítí. Tam můžeme najít i děti okolo 6–7 let. Čas, který děti denně tráví u počítače, se dá u některých počítat na hodiny, celá odpoledne i celé dny. Odborníci často upozorňují na to, že děti neprožívají svůj vlastní život, ale životy hrdinů, počítačových her a filmů. Jejich pohled na skutečně reálný život bývá často zkreslený těmito příběhy a zážitky.

Děti, které k nám chodily do střediska s tím, že mají problémy s drogami, byly ty, které očekávaly, že život bude bez překážek. Byly zvyklé na to, že veškeré věci za ně řešili rodiče a nebyly nuceny přijmout odpovědnost za sebe a své jednání. Když nastaly problémy, nedokázaly si s nimi poradit, protože očekávaly, že vše bude tak jednoduché, jak společnost prezentuje. Nemusely ani nechtěly nic obětovat, namáhat se proto, aby něčeho dosáhly a tím neměly možnost poznat ani určité uspokojení z dosažení nějakého cíle. Prožitky pak hledaly jinde, pohodlnějším způsobem. Mnoho z nich prakticky svůj volný čas trávilo v partách, kde

se prakticky jenom nudili. Většina z nich nikdy nerozdělávala oheň v přírodě, nikdy nejela na běžkách, mnozí nechodili po horách či po lese. Neviděli smysl v tom, že se dá někam jít, procházet se, něco poznávat, ale hlavně, když mají možnost vše poznávat s mnohem menší námahou např. u počítače. Nedokázali překonávat překážky, využívat různé strategie při získání svého cíle a v podstatě neznali své vlastní možnosti a samy sebe.

V trávení volného času se v podstatě odráží osobnost člověka, jaký je a jaké jsou jeho cíle, s čím se dokáže vyrovnat a co dokáže sám investovat. Je zde vidět, jestli je „vytrvalec“, ten který dokáže pro získání vytyčeného cíle vytrvat nebo patří mezi běžce na krátké tratě. Vlastní sebepoznání tak člověku přispěje ke správnému plánování a minimalizování některých chyb, ze kterých může být někdy hodně zklamaný a vyčerpaný.

Množství volného času nám zabírá poměrnou část našeho života, ale neméně důležitou než první část, kterou, jak předpokládám, je naše práce či zaměstnání, kariéra apod. Jakým způsobem trávíme svůj volný čas, ovlivňuje mnoho faktorů a jedním z nich je rodina, ve které vyrůstáme a taktéž i okolní prostředí a to ať z pohledu geografického či sociálního. Jiné okolní prostředí mají děti žijící na vesnici a jiné děti žijící ve městech.

V této práci se věnuji rozdílům v trávení volného času u těchto dvou skupin. Práce je rozdělena do dvou velkých částí a to je část teoretická a praktická. Teoretická část je zaměřena na pohled různých autorů na volný čas, na popis definicí volného času, na historický vývoj volného času a na organizace, které se volným časem zabývají. V dalších kapitolách jsou popsány faktory, které mají vliv na volbu trávení volného času z hlediska psychologického, sociálního a vývojového. V posledních kapitolách teoretické části se věnuji specifickým životům v souvislosti s trávením volného času ve městě a na vesnici v obecné rovině, ale také v konkrétních oblastech (obec Nový Rychnov a krajské město Jihlava). Vybrala jsem si tyto dvě skupiny ke srovnání, protože zde v posledních několika letech žiji a dobře je znám. Na závěr teoretické části bych se chtěla dotknout některých problémů současnosti ve spojitosti s volným časem jako je kriminalita, vandalismus, drogová závislost, ale také problém izolace dětí v satelitních městech.

V empirické části charakterizuji a popisuji výzkumnou sondu. Jako výzkumnou metodu jsem použila nestandardizovaný dotazník, jehož tvorbu a využití zde popisuji. Jako vzorek ke svému zkoumání jsem vybrala děti, navštěvují základní školu v 7.–9. ročníku, tedy ve věkové kategorii 12–15let, toto věkové období charakterizuji jako období puberty. Prostřednictvím dotazníku jsem zjišťovala rozdíly ve volném čase u těchto dvou kategorií a nabídku a poptávku volnočasových aktivit, spokojenost s trávením volného času a finanční náročnost koníčků. Vyhodnocení výsledků jsem pro lepší přehlednost provedla v tabulkách a

grafech. Pro srovnání hypotéz s výsledky výzkumu jsem použila statistické výpočty, které jsou zde počítány. V závěru pak shrnuji celkové zkušenosti a výsledky této výzkumné sondy.

Použila jsem k tomu velké množství literatury. Byl poměrně velký problém najít literaturu, která by se zabývala konkrétněji touto problematikou volného času. Nejvíce jsem čerpala z knih B. Hofbauera, J. Pávkové, M. Spousty, které považuji za stěžejní v této práci.

I. Teoretická část

2. Volný čas, jeho definice a funkce

Co to vlastně volný čas je a co vše do něj můžeme zahrnout? Do volného času můžeme prakticky zahrnout vše, co si určujeme sami a nejedná se o vykonávání nějaké práce, či přípravu na vzdělání vycházející z dané povinnosti. Volný čas je velmi široký pojem, zahrnuje obrovské množství otázek a podnětů, které jej ovlivňují, počínaje osobnostmi jedinců a konče prostředím, ve kterém vyrůstají.

Otázkou volného času se zabývá disciplína, kterou nazýváme pedagogika volného času, někdy je také charakterizována jako pedagogika mimoškolní výchovy a vzdělávání.

Obsahem této disciplíny je: (Průcha, 2000, str. 94)

- zkoumání volného času, jeho formy a prostředky edukačních aktivit pro kultivaci individuálně a společensky prospěšného trávení volného času u dětí a mládeže
- činnost školských a jiných zařízení, která zabezpečují edukaci ve volném čase
- teorie a výzkum toho, jak současná mládež (resp. jiné skupiny populace) tráví volný čas v podmínkách soudobého stavu společnosti

Pro dané období, které jsem si vybrala, můžeme do volného času zahrnout veškerý čas, který děti netráví ve škole. Jedná se o čas, kdy se děti zabývají sportem, kulturou aj., ale taktéž i negativními zájmy. Do nichž patří drogová závislost, kriminalita. V současné době řešíme otázku nezájmu dětí právě v období pubescence. Klademe si otázku, zda nezájem pramení z přemíry podnětů a informací působících na děti současnými médii nebo velkými nároky, které na ně klade současná společnost. Poměrně velkou část volného času děti tráví u televize a počítačů.

„Volný čas lze v souhrnu definovat jako dobu, časový prostor, v němž jedinec nemá žádné povinnosti vůči sobě ani druhým lidem a v němž se pouze na základě svého vlastního svobodného rozhodnutí věnuje vybraným činnostem. Tyto činnosti ho baví, přinášejí mu radost a uspokojení a nejsou zdrojem trvalých obav či pocitů úzkosti.“ (Slepičková, 2005, s. 14).

Volný čas v anglickém jazyce leisure time nebo ve francouzštině le loisir. Jedná se o čas, který přináší určité uspokojení či zážitky, o kterém si rozhodujeme na základě vlastní svobodné vůle, nikoli plynoucí z určitých závazků. Literatura uvádí několik hlavních funkcí volného času (Hofbauer, 2004):

1. Regenerace pracovní síly (odpočinek, spaní, čtení, sledování TV, internet aj.)
2. Regenerace duševních sil - tím může být zábava (různé druhy sportu, fyzická práce aj.)
3. Rozvoj osobnosti – spoluúčast na vytváření kultury, vzdělávání aj.

Každá z funkcí je velmi individuální pro každého jedince. Člověk, který pracuje jako úředník si například duševně odpočine při fyzické práci a naopak. Tato volba se odvíjí od individuality jedince, jeho stáří, zaměstnání, zdravotního stavu, podle nároků, které na něj klade okolí apod. Volný čas je velmi důležitá součást životního způsobu každého jedince. Může zde nejvýrazněji uplatňovat svá svobodná rozhodnutí. Svůj volný čas naplňuje na základě vlastních potřeb, zájmů a hodnot.

Dnešní člověk z historického pohledu má daleko více volného času. Jedná se o relativně mladou oblast, která je zkoumána. Náplň volného času i jeho míra se poměrně rychle mění spolu s vývojem společnosti a jejich hodnot. Proto jeho zkoumání je velmi náročné z hlediska těchto rychlých změn. Také zde najdeme mnoho proměnných, které se dají zkoumat. V trávení volného času existuje určité nebezpečí a tím je nicnedělání, ztráta motivace, nezáměr či nežádoucí jednání vůči sobě, druhým či majetku a přírodě. (Hofbauer, 2004).

Volný čas jako masový jev byl vytvořen vlivem kapitalismu v období průmyslové revoluce. Duffková a spol. (2008) rozděluje volný čas do několika kategorií dle návaznosti a pohledu:

- vztah jednotlivce a společnosti (individuálního a společenského) ve volném čase
- vztah práce a ne-práce,

další rozdělení je:

- volný čas vázaný na práci, kam spadá vzdělávání a regenerace pracovní síly
- volný čas vázaný na ne-práci, kam patří zábava a rozptýlení.

Já se taktéž přikláním ke třem základním funkcím volného času stejně jako Hofbauer (2004), které nazývá obdobně:

- odpočinek – relaxace, kam spadá spíše fyzická relaxace,
- (sebe) vzdělávání, které rozvíjí osobnost,
- rozptýlení, zábava - sem patří všechny druhy relaxace včetně duševní.

Existuje další celá řada autorů, která popisuje funkce volného času trochu jiným způsobem jako **Joffre Dumazediera**, který do nich zahrnuje očekávání a naději (attente), což je určité osvobození od práce a povinností lidského života a rozptýlení (divertissement), které v sobě zahrnuje např. tvořivost, vzdělání, sport, divadlo, hru. **Alexandr Kaminski**, polský sociolog rozdělil tyto funkce do třech částí, které rozvíjejí osobnost člověka a tím je

vzdělávání, veřejné činnosti a amatérské aktivity. Nebo **Roger Sue**, francouzský sociolog, který má minimálně čtyři rozdělení:

- psychosociologické – uvolnění, zábavu, rozvoj,
- sociální,
- terapeutické,
- ekonomické.

V neposlední řadě pak **Horst W. Opaschowski**, který má dokonce osm rozdělení:

- rekreaci,
- kompenzaci,
- výchovu a další vzdělávání,
- kontemplaci – hledání smyslu života,
- komunikaci,
- participaci,
- integraci,
- enkulturaci – kulturní rozvoj sebe sama. (Hofbauer, 2004, s.14).

2. 1 Volný čas z historického pohledu

Již **Aristoteles** se zmiňoval o významu volného času, nazýval jej „scholé“ a znamenala činnost, přinášející jedinci nejvyšší vnitřní blaho spojené s rozjímáním. Volný čas měl být naplněn uměním, vědou a filozofií. Podle **Plutarchose** volný čas značí míru lidského štěstí. (Aristoteles, 2004).

V minulém století se volný čas týkal spíše vyšších vrstev a lidí žijících ve městě. Impulsem pro zřizování různých zařízení pro volný čas a přiřazování určitého významu k volnému času byla až „Rukověť školství obecného“ z roku 1892. Důvodem bylo zřizování útulků pro chudou školní mládež a definování práce vychovatelů pro tato zařízení. Zmíněná rukověť zahrnovala nový přístup společnosti k dítěti, už ne jako k dospělému direktivnímu podřízování, ale k dítěti jako samostatné osobnosti s možností rozvoje osobnosti a nového stylu výchovy v podobě umělecké a tělesné výchovy, pobytu v přírodě, rukodělným činnostem. Později to bylo základem a podnětem ke vzniku nových škol a sdružení dětí a mládeže. (Pávková, 1999, s. 22).

Seneca charakterizoval termín pro volný čas jako „otium“. Volný čas a jeho vývoj procházel dlouhodobým procesem ve všech zemích. Po skončení třicetileté války se začaly objevovat tzv. „víkendové domy.“ Tyto domy budovali bohatší obyvatelé v oblastech mimo město. Postupem času tlakem dělnictva a příchodem modernizace průmyslu se zkracovala

pracovní doba a vzniklo nové zaměření na regeneraci pracovní síly. Na počátku 20. století se uzákonila osmihodinová pracovní doba a prodloužila se doba dovolené. (Pávková, 1999, s. 24).

Už v 18. století se objevují představitelé s novým pohledem na výchovu, jako byl **Jean Jaques Rousseau**, který vyzdvihoval výchovu svobodnou a přirozenou. Jeho učení převzal **Johann Bernard Basedov**, který se zasloužil o vyzdvižení a rozšíření tělesné výchovy a spolu s tím i nový pohled na životní styl a člověka jako součást přírody. V Itálii se volným časem zabýval zakladatel řádu Salesiánů kněz **Giovanni Bosco**, ten řád se dostal i k nám v r. 1927. (Spousta, 1994).

V Anglii v roce 1963 vznikají různé spolky, kavárny a společnosti dospělých a nastává hromadné oddělování bydlišť od pracovišť. To se rozšiřovalo i do jiných zemí a dalo možnost vzniku dalších spolků nejen pro dospělé, ale i pro mládež (vzdělávací, tělovýchovné, divadelní, hudební). Ty byly nadále diferenciovány podle věkových, sociálních skupin a snažily se přizpůsobit potřebám jedinců, jako byly dělnické domy, Sokol, dětské zahrady polského lékaře **H. Jordana**, dále ve Francii, Německu a Rusku kluby a letní tábory **S. T. Šackého**, tábory dětských sdružení **YMCA (Young Mens Christian Association – Křesťanské sdružení mladých lidí)**, **YWCA – obdobná organizace pro mladé ženy, skautské hnutí**. (Pávková, 1999, s. 24).

Tyto organizace k nám přišly díky prezidentu **T. G. Masarykovi** někdy okolo roku 1919. Nový významný pohled na volný čas přinesl americký přírodovědec **Ernst Thompson Seton**, zakladatel hnutí **Woodcraft**, jež dokázal sestavit soubor her a dovedností v přírodě. Učil děti životu v přírodě, zakládal a cvičil čtyři tzv. „Woodcraft Indians“, které musely dodržovat určité zásady. (Svojsík, 1991).

Velmi oblíbenou organizací, která se rychle rozšiřovala, byla označována **anglický skauting**, jehož zakladatelem byl generál sir **Robert Baden-Powel**. Ten navázal na myšlenku **E. T. Setona**, avšak do pravidel přidal určitou kázeň a pořádek. Začal vydávat časopis *The Scout* a dokonce vydal knihu *Scouting for Boys*, kde popisoval jeho vlastní zkušenosti s výchovou chlapců v přírodě. (Spousta, 1994).

V poválečné Evropě se pokračovalo v rozvíjení míst, kde bylo možno trávit volný čas. Vznikaly soustavy hřišť a herní prostory, turistická a sportovní zařízení. Objevovaly se první domy mládeže a kultury, letní tábory, jejichž výstavba a zřizování bylo podporováno státní správou a legislativou. Dále můžeme vidět diferenciaci s ohledem na věk a potřeby jedince (dospělé, děti). Vznikají muzea, planetária, galerie, parky zábavy a dobrodružství. Kromě jiného se začal řešit volný čas dětí zaměstnaných rodičů. Na základě tohoto vznikají

v 60. letech školní kluby, školy s celodenní péčí, internáty a lidové školy umění. Domy dětí a mládeže v Čechách vznikají až kolem roku 1968. Byly oceňovány západními pedagogy, vzhledem k citlivému přístupu k osobnosti dítěte. Tento vývoj podpořily i některé mezinárodní úmluvy např. Deklarace dětských práv OSN z 20. 11. 1959. (Pávková, 1999, s. 26).

Jednou z největších organizací v Čechách vůbec bylo **Sokolské hnutí**, které vzniklo v roce 1862 a přišlo z Německa. Zakladateli byli **Jindřich Vágner** a **Miroslav Tyrš**. Tato organizace nepřestala existovat ani po roce 1915, kdy byla obviněna z boje proti Rakousko-Uhersku. Po roce 1918 již byla opět velkou organizací zaměřenou na tělesnou výchovu především pro dospělé, až posléze se začala zaměřovat také na děti, pravděpodobně někdy v r. 1895 na třetím sokolském sletu. Kromě jiného byla organizace zaměřena také na vlasteneckou výchovu, která se projevila i v odboji pro fašismu, proto byla nacisty rozpuštěna a někteří ze členů byli perzekuováni. Po skončení války byla organizace opět na svém vrcholu a odhaduje se, že v té době byl počet členů okolo jednoho milionu. Kromě tělesné výchovy organizace pořádala přednášky, výlety spojené s tábornictvím, prázdninové tábory, kde byla rozvíjena tělesná zdatnost a občanská výchova. Ideálem byl tělesně zdatný občan jako ochránce státu. (Fikar, 1948).

Organizace Sokol existuje dodnes a je zaměřena především na děti a jejich tělesný vývoj a výchovu, již ne s takovým ideovým podtextem a občanskou výchovou, ani s takovým počtem členů. Podobnou organizací jako Sokol byl **Orel**, který byl spjatý s římskokatolickou církví a Dělnická tělocvičná jednota. Členové skládali slib věrnosti své organizaci a měli jednotný kroj. (Spousta, 1994).

Ideálem pro tuto dobu byl národně uvědomělý občan, který byl připravený k případné obraně svého státu. Po roce 1910 se v Čechách objevuje **skauting**, který vychází z anglického trampingu. Zakladatelem byl **Antonín Benjamin Svojsík**, který přeložil knihu Baden-Powella *Scouting for Boys*. Ta byla vydána v r. 1912 jako *Základy junáctví* a v rámci organizace do ní byly přidány ctnosti a povinnosti junáka. V roce 1914 byl založen spolek **Junák** a vznikl i **Svaz junáků – skautů a skautek republiky Československé**. Vznikaly i spolky trampů – tuláků na volné noze, kteří nechtěli či nemohli patřit do této organizace, protože jim nevyhovoval systém zásad, disciplína a přizpůsobení se většině, a chtěli se svobodně rozhodovat. V průběhu druhé světové války byly tyto organizace oslabovány

politickou situací a v roce 1948 byla tato organizace zakázána a v podstatě se přetransformovala do organizace **Pionýr**.¹

Volný čas a činnosti s ním spojené jsou upravovány a definovány také v *Chartě výchovy pro volný čas*. Jedná se o Světové sdružení pro rekreaci a volný čas (World Leisure and Recreation Association, WLRA), která byla schválena v prosinci 1993. Ta má za úkol informovat vlády a nevládní organizace a vzdělávací systémy o významu a přínosech volného času, výchovy ve volném čase a výchovy pro volný čas. Má také být vodítkem pro činitele přímo se podílející na výchově (školy, obecní orgány a zařízení připravující pedagogický personál) a informovat je o principech, na nichž mají být založeny postupy volnočasové výchovy.“ (Pávková, 1999, s. 32).

2. 2 Zařízení specializující se na volný čas a výchovu ve volném čase

Velký podíl na vytváření nabídky volnočasových aktivit má sama škola. Již od počátku 19. století byly ve školách zřizovány místnosti, kde si žáci mohli hrát nebo trávit přestávky. Později byly zřizovány školské knihovny a čítárny, sportovní hřiště. Dnes má skoro každá škola knihovnu i tělocvičnu, někde i hřiště. Prostřednictvím školy se žáci mohli též realizovat ve školních redakcích, vydávat školní časopisy a někde vznikaly žákovské samosprávy. (Hofbauer, 2004).

„Aktivity volného času byly postupně pochopeny jako způsob zapojování dětí a mladých lidí do života školy, obce i společnosti. Tomu napomáhalo zřizování „**středisek na vzduch**“ (*centres aérés*) poskytující dětem prostřednictvím společných pohybových a dalších volnočasových činností aktivní odpočinek.“(Hofbauer, 2004, s. 67).

Tyto činnosti byly rozděleny do třech kategorií dle množství opakování:

- příležitostné
- jednorázové
- volnočasové.

Jednalo se o návštěvy historických památek, kulturní, sportovní akce, školní plesy, lyžařské výcvikové zájezdy, školy v přírodě, putovní či jiné tábory pořádané školou, mezitřídní nebo meziškolní soutěže ve sportu či v jiné disciplíně. Ve školním roce 2001–2002 se zúčastnilo na školních soutěžích až 127 tisíc účastníků. Probíhaly soutěže v oblasti přírodní vědy – fyziky, chemie, biologie, matematiky, geologie, geofyziky, dále pak v zemědělské a průmyslové výrobě, zdravotnictví, ve společenských vědách – pedagogice,

¹ MAROUŠEK, Jan. *Dětské a mládežnické organizace do roku 1939* [online]. České Budějovice, 2010 [cit. 2012-03-16]. Dostupné z: <http://www.jcu.cz/vskp/>. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita. Vedoucí práce doc. Michal Kaplánek, Th.D.

ekonomice, psychologii, sociologii atd. V soutěžích se pokračovalo také na mezinárodní úrovni, jako byl například Mezinárodní veletrh vědy a techniky (International Science and Engineering Fair) v USA nebo soutěž pro mladé vědce EU Contest v Maďarsku. Později byly pod školou zřizovány zájmové kroužky, sportovní družstva, soubory umělecké tvořivosti. (Hofbauer, 2004, s. 70–72).

V 80. letech dvacátého století u nás bylo asi 15 nejrozšířenějších organizací zaměřených na děti. Byli to Skauti práce, Sdružení socialistických skautů a skautek, Spartakovi Skauti, Skauti Dělnické tělovýchovné jednoty, Liga lesní moudrosti, Sokol (žactvo), Orel (žactvo), Sdružení dělnické tělocvičné jednoty, Federace dělnické tělocvičné jednoty, Techelet Lavan, Spartakovi skauti práce, Československá obec junáků volnosti, Svaz junáků – skautů a Mladí průkopníci.²

V současnosti se jedná o organizace a zařízení vyskytující se většinou ve městech, ale také na vesnicích, jejichž zřizovatelem může být město či obec nebo dokonce soukromý sektor. Tyto organizace jsou zařazeny do projektů na podporu a ochranu mládeže MŠMT ČR, jsou finančně podporovány různými granty a zahrnují téměř veškerou školní a mimoškolní výchovu.

Některé z nich přímo zajišťují školy v rámci svého zařízení, jedná se o:

- školní družiny (pro žáky 1. stupně ZŠ školy)
- školní kluby (pro žáky 2. stupně ZŠ školy)

Dále jsou to zařízení pro děti a mládež, která v sobě zahrnují již specializované zájmové činnosti, které provádí organizace s odborníky, kteří se o danou oblast zajímají – střediska pro volný čas (domy dětí a mládeže, prázdninové tábory, soutěže pro talentované jedince atd.) a organizace jako např. Junák, Pionýr, Česká tábornická unie, YMCA – v ČR Křesťanské sdružení mladých lidí, Duha, Hnutí Brontosaurus.

Do této kategorie jsou zařazeny i různé typy institucí jako:

- domovy mládeže
- dětské domovy (internáty)

Posledním typem zařízení pro volný čas jsou zařízení, která se věnují určitému vzdělávání (hudební, jazykové atd.) či pohybovým dovednostem:

- základní umělecké školy – obsahují esteticko-výchovnou oblast, hudebně-pohybovou, výtvarnou či literárně-dramatickou
- jazykové školy

² MAROUŠEK, Jan. *Dětské a mládežnické organizace do roku 1939* [online]. České Budějovice, 2010 [cit. 2012-03-16]. Dostupné z: <http://www.jcu.cz/vskp/>. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita. Vedoucí práce doc. Michal Kaplánek, Th.D.

Další subjekty:

- občanská sdružení – dnes tam patří bojová umění, taneční skupiny aj., které vystupují jako samostatný objekt:
- tělovýchovné a sportovní organizace (Sokol, apod.)
- kulturní a osvětové organizace
- církevní a náboženská společenství (YMCA, YWCA). (Pávková, 1999)

2. 2. 1 Nejrozšířenější organizace a sdružení a hnutí zaměřená na děti a jejich volný čas v ČR po roce 1990

Junák - nejpočetnější organizace, vznikl ze skautského hnutí založeného v r. 1907 ve Velké Británii. Tato organizace se spojuje se jménem **Antonína Benjamína Svojsíka**, který přeložil knihu sira **Baden-Powella** a nazval ji *Základy junáctví*. V roce 2003 měl Junák 28 000 členů. Zaměřuje se na děti a jejich výchovu k přírodě a tělesnou zdatnost, připravenost plnit svoje povinnosti bližnímu, společnosti, vlasti. (Hofbauer, 2004).

Pionýr – toto slovo znamenalo průkopnictví, novátorství. Jako organizace pro děti patří mezi druhou největší organizaci. Novodobý Pionýr vznikl v r. 1990 a navázal na tradice z 60. let. Původní organizace byla založena r. 1949 a nazývala se Pionýrská organizace Československého svazu mládeže (ČSM) později Socialistického svazu mládeže (SSM). Současný Pionýr měl v roce 2003 kolem dvanácti tisíc členů a vystupuje jako demokratická, dobrovolná a samostatná, nezávislá organizace s výchovnou a charitativní činností. Respektuje potřeby svých členů rozmanitou celoroční činností. (Pávková, 1999).

Sokol (sokolské hnutí) – zájmové sdružení, změřené na tělovýchovu. Založen v roce 1862 **Dr. Miroslavem Tyršem a Jindřichem Vágnerem**. Dodnes je v každé větší obci budova s nápisem Sokol a většinou byla využívána, a někde i stále je, pro všestranný rozvoj dětí a dospělých. Původní myšlenkou této organizace byl rozvoj tělesné, duševní i morální stránky osobnosti s vidinou ideálu zdravého všestranně vyspělého národa. (Pávková, 1999, s. 151).

Sdružení přátel J. Foglara – navazovala na tradice klubu Rychlých šípů a byla spjata s pobytem dětí v přírodě a zálesáckou činností. (Hofbauer, 2004).

Česká tábornická unie – navazuje na **trampské** hnutí. Členové mohou být dospělí i děti. Dnes má okolo čtyř tisíc členů. Podobné organizace jsou **Asociace turistických oddílů mládeže ČR – ATOM, Zálesák, Liga lesní moudrosti**. (Hofbauer, 2004).

Duha – zaměřená na vytváření a realizaci programů pro děti, mladých lidí, ale spolupracuje i s dalšími generačními skupinami. Zaměřuje se na hry v přírodě, psychologické

hry a recesi. Vydává měsíčník *Duhové listy* nebo časopis *Kmotra*. Má okolo šesti tisíc členů. (Hofbauer, 2004, s. 109).

Brontosauři – hnutí pro ochranu životního prostředí sdružující děti a mládež. (Pávková, 1999, s. 151).

AMAVET – Asociace pro mládež vědu a techniku – využívají počítačovou techniku, v současnosti mají okolo čtyř tisíc členů. Působí v různých klubech i na školách, zahrnují v sobě i modelářství. (Hofbauer, 2004).

YMCA – (Young Men's Christian Association) **Křesťanské sdružení mladých lidí** – nepolitické a nevýdělečné sdružení. U nás působí od roku 1920, má necelé tři tisíce členů. Nejvíce se zaměřují na práci s rodinami. Obdobnou organizací je YWCA – zaměřená na dívky. (Hofbauer, 2004).

Folklórní sdružení – pořádá každoročně 50 festivalů a přehlídek, zahrnuje v sobě okolo třinácti tisíc členů. Je zaměřená na lidové tradice a lidové umění v jednotlivých krajích. Spolupracuje s mezinárodními folkovými organizacemi. (Hofbauer, 2004).

Sdružení hasičů – zaměřuje se na děti a mládež, pořádají různé besedy, akce pro děti, soutěže. Toto sdružení má svou tradici na vesnicích a je velmi oblíbené. V současnosti má okolo třiaadvaceti tisíc mladých členů v rozmezí 6 -18 let. (Hofbauer, 2004, s. 110).

Střediska pro volný čas dětí a mládeže – DDM – jsou zřizovány ze zákona 76/1978Sb. o školských zařízeních. Zajišťují funkci rekreační a výchovně vzdělávací. Zahrnují v sobě širokou nabídku volnočasových aktivit např. modelářství, taneční skupiny, přírodovědecké kroužky aj. Zřizovatelem může být školský úřad, obec, církev, soukromý nebo jiný subjekt. Většinou je zřizovatelem obec, která zajišťuje finanční stránku organizace. Původně existovaly jako střediska volného času nebo jako domy pionýrů a mládeže. První zařízení vzniklo v Brně v r. 1949, bylo součástí vzdělávací soustavy, odpovídalo školskému zákonu. (Hofbauer, 2004, s. 86).

Podle vyhlášky MŠMT ČR ze dne 31. 7. 1992 střediska rozvíjejí tyto činnosti (Hofbauer, 2004, s. 86):

- spontánní jako nabídku rekreačního nebo zájmového zaměření bez organizujícího působení dospělého,
- zájmovou činnost příležitostnou v podobě jednorázových nebo cyklických akcí (besed, exkurzí, soutěží, přehlídek, výletů aj.),
- zájmovou činnost pravidelnou v trvale fungujících zájmových útvarech (kroužcích, souborech, sportovních družstvech, kurzech),

- prázdninovou činnost příležitostnou i pravidelnou (letní i zimní tábory, soustředění),
- individuální práci s talentovanými dětmi a mladými lidmi,
- organizaci soutěží,
- další činnosti (poradenskou a metodickou).

Tím jsou informační centra mládeže, která vznikla v rámci IDM MŠMT ČR v roce 1992. Důvodem vzniku byla podpora nezaměstnané mládeže. Nabízejí poradenství, poskytují pomoc a informace v otázkách života a zájmu mladých lidí a učí je s nimi pracovat. Zahrnuje oblast, vzdělávání, práce, volného času, cestování i protidrogové prevence, ekologie aj. (Hofbauer, 2004, s. 91).

3. Volný čas u dětí ve věku 12 -15 let

Toto vývojové období je označováno jako pubescence nebo první část pubertální fáze či fáze prepuberty, někdy jako teenager. Jedná se o období poměrně široké od 12. roku až po 20. narozeniny. Říčan toto období označuje za čas první lásky. V tomto období dochází k těm nejdramatičtějším změnám, zvláště pak co se týče tělesné proměny a pohlavního dozrávání, které má velký vliv na psychickou stránku jedince. Již okolo 11. roku můžeme zaznamenat první platonické zamilování, často do nějaké autority (učitel, trenér). Mění se postoj k opačnému pohlaví. Dívky se stávají ženami, ať vzhledem či po fyziologické stránce, dostavují se první ovulace. (Říčan, 2004)

V tomto období se dítě přetváří tělesně již na dospělého člověka, ale přesto ještě zůstává dítětem. Samo už se považuje za někoho, kdo chce rozhodovat, nechce být ten, kdo poslouchá své rodiče a jiné autority. Chce být rovnocenným partnerem, chce o všem spolurozhodovat. Mění se jeho pohled na autority (rodiče, učitele, trenéry aj.) Přípravuje se na velké rozhodování o svém budoucím povolání. Očekává se od něj zvládnutí základních znalostí historie, techniky, matematiky a dalších oblastí.

V této době mají volnočasové aktivity obrovské rozpětí. Ať je to vracení se k nějakým prostým hrám s panenkami či vojáčky nebo náročných zájmů dospělých. Zájmy odpovídají jejich vyspělosti. Někteří se zajímají o vědeckofantastickou literaturu, prožívají svá dobrodružství v prériích a na mořích či jako dobyvatelé. Chlapci se zabývají vojenskou technikou a zajímají se o bojová umění. Baví je technické věci – stavebnice, výroba zbraní či různých modelů všeho druhu. Dívky se zajímají spíše o romantickou literaturu. Sní o svém ctiteli. Zajímají je stále ještě panenky, módní trendy, šijí na ně různé modely, zkoušejí první líčení a malování, různé účesy na svých panenkách. V tomto období dokáží sportovně založení jedinci, kteří dělají nějaký sport tvrdě trénovat a jsou schopni obětovat tomu všechen svůj volný čas. Chtějí dosahovat nejlepších výsledků, sní o prvenství. Přesto stále milují hry, zvláště pak takové, které ukrývají tajemství a mohou rozvíjet určitou formu fantazie. (Říčan, 2004).

Pravidelné sportovní aktivity v tomto období přetrvávají velmi málo. Vzhledem k měnícím se prioritám. Dítě v tomto období, jestli můžeme mluvit o dítěti, více vyhledává své vrstevníky a možnosti komunikace a navazování vztahů. U dětí, které sportují dlouhodobě a provozují sport závodně, nastává těžké období, vzhledem k měnícím se proporcím těla a zvláště pak u dívek po prvním menzes dochází k poklesu výkonnosti.

3. 1 Fyziologické změny a jejich vliv na volný čas

V období 11–15 let věku dochází k velké změně dosavadních proporcí těla. Velmi rychle se mění váha i výška a to více než v jakémkoli předešlém období. Dokonce některé růstové změny mohou i negativně působit na kvalitu některých pohybů dítěte. Je to dáno nerovnoměrným růstem celého organismu. Někteří autoři toto období rozdělují z hlediska tělesného vývoje do dvou fází. Do první fáze právě řadí rychlejší růst těla do výšky, kdy mívá jedinec problémy s některými pohyby a působí neohrabaně, s tím je spojená i určitá psychická nevyrovnanost. Pokud dítě sportuje, jeho výkony se snižují a to především u děvčat. Dítě je napůl dospělý člověk a napůl zůstává dítětem. Dochází k osifikaci kostí, která omezuje určitou výkonnost. Především pokud dítě závodně sportuje, je to období, kdy se k těmto změnám musí přihlížet. Naopak v tomto období vyniká mrštnost a přesnost pohybů a dochází i k lepší anticipaci (předvídání) určitých pohybů např. u jiných účastníků hry, která se uplatní v kolektivních hrách. Pro sportovní období je čas hojnosti učení nových pohybů, schopnost chápání a učení se novým pohybům vrcholí, zůstávají pevněji zachyceny než pohyby, které se naučí během dospělosti. Dokáží si tento komplex pohybů představit jako celek, který okamžitě s precizností předvedou, napodobují. (Perič, 2004).

Fyziologické změny začínají prvními známkami pohlavního dospívání. Z historického zkoumání přichází první menzes u českých dívek oproti minulosti dříve. Dnes dokonce některé desetileté dívky mají první ovulaci. Průměrný věk u dívek s první ovulací je zhruba mezi 12. a 15. rokem a u chlapců reprodukční schopnosti počínající první noční polucí, která může být zhruba o 1–2 roky později než u dívek. Tělo pubescenta se počíná vytahovat, jeho horní a dolní končetiny v tomto období rostou daleko rychleji než tělo. Působí trochu neohrabaně a termín „samá noha, samá ruka“ je opravdu výstižný. (Langmeier, Krejčířová, 2006)

3. 2 Psychologické změny a jejich vliv na volný čas

Pubescenti prožívají své vnitřní pocity velice intenzivně. Patrně to má spojitost s dozráváním mozku a s hormonálním dospíváním. Dochází k velkým citovým výkyvům. Často reaguje pubescent podrážděně na svůj pocit, kterému nerozumí. Často se to projevuje na školním prospěchu, kdy tyto výkyvy jedince unaví, může mít velké problémy s autoritami (učiteli, trenéry), problémy se soustředěním a koncentrací, někdy může dojít až k agresivitě a násilností. **Příhoda** toto období nazývá také „*období vulkanismu*“. Kdy bývá častá rozmrzelost, výbušnost a okolí nechápe, že samo bývá příčinou. (Říčan, 2004).

Dochází k velkým individuálním rozdílům a to ať v tělesném či duševním rozvoji. Dívky většinou dospívají o 1–2 roky dříve než chlapci. V této době má jedinec velmi obtížný úkol týkající se sama sebe a to je své přijetí. Pubescent chce být výjimečný, ale chce být přijímaný svojí skupinou. Jeho vzhled hraje velmi důležitou roli. Přejímá určitou image, která je přijímaná dalšími vrstevníky. Chce se líbit a na tom staví vše. Je velmi citlivý na poznámky svého okolí ohledně jeho postavy, oblečení či různých nedostatků, které se týkají jeho vzhledu. U dívek se objevují ženské znaky, některé dívky je nadšeně vítají, jiné se za ně stydí a těžko přijímají, že se stávají ženami. Chlapcům se mění hlas v závislosti na zralosti jejich pohlavních žláz. Prožívají své období tzv. „mutování“ hlasu. Než získají mužský hlubší tón hlasu, tak jim hlas různě přeskakuje. (Říčan, 2004).

Jak jsem se již zmínila, mění se postoj k autoritám. **Říčan** mluví o tzv. „pubescentním negativismu“, kdy pubescent diskutuje s rodiči o svých názorech a mnohdy se s nimi hádá. Názory rodičů bývají z jiné doby, zastaralé, trapné, nechápající dnešní generaci. Často až nápadně dítě přebírá opačný názor než jeho rodiče. Je velmi citlivý na kritiku a to i od učitelů a dalších autorit. Co se týče trestu, je to pro něj velmi ponižující zvláště pak tělesný trest. Mluví se i o tzv. „vzpouře“, kdy dochází ke konfliktu mezi autoritou a pubescentem. Tvrdí se, že i velmi bouřlivý průběh puberty může být pro rodinu, kde byly doposud vztahy harmonické, prospěšný. Jsou případy, kdy je tomu naopak. Kdy průběh této transformace je nenápadný a jako by u jedince puberta vůbec nenastala či byla jen mírného rázu. **Říčan** popisuje tři případy, kdy probíhá transformace v dospělého jedince nenápadně:

1. Tam, kde je dítě zakřiknuté a nedokáže se postavit proti svým rodičům otevřeně. Může se stát, že pubescent se vrátí ve svém vývojovém stádiu o krok zpět. Může se stát, že vzpoura, jak ji popisuje **Říčan**, pak propukne o mnoho let později a odnese ji někdo jiný např. manžel, manželka atd.
2. Tam, kde není proti čemu se bouřit. Vztahy v rodině jsou tak chladné a rodiče jsou povolní svému dítěti natolik a dovolí mu prakticky vše.
3. Tam, kde rodiče sledují tento přerod v dospělého jedince u svého dítěte a sami jej v pravou chvíli postrkují vpřed, ale dávají mu možnost k návratu zpět kdykoliv to pubescent potřebuje. (Říčan, 2004).

Vrstevníci jsou ti, kteří pubescentovi rozumí, pohotově komentují veškeré postřehy. Pro pubescenta je velmi důležité v tomto období spadat do nějaké skupiny svých vrstevníků. Spat do nějaké skupiny znamená přijmout i určitá pravidla dané skupiny. Je to období experimentů a zkoumání. Proto v tomto období nejčastěji dochází i k různým experimentům,

například s drogami. Otázkou je, co to pro daného pubescenta znamená a proč se k tomu následovně vrací.

Pávková (1999, s. 85) rozdělila duševní vývoj v období pubescence do 4 kategorií:

- **rozumový vývoj** - zpřesňuje se hlavně vnímání času a prostoru, pozornost je stálejší a úmyslná, ale přesto se objevuje občasné kolísání, paměť je záměrná a logická, trvalejší a pohotovější, fantazie se zdokonaluje a objevuje se reprodukční fantazie, rozvíjí se tvůrčí fantazie a objevuje se denní snění, v myšlení se objevuje schopnost abstrakce a zobecnění, logické myšlení a kritičnost, v řeči je větší slovní zásoba, hlasitost, nápadnost a objevují se slangové výrazy,
- **citový vývoj** – objevuje se rozmanitost citů, větší kolísavost a sebeovládání, z vyšších citů se objevuje vlastní hodnocení – dobro a zlo, zvědavost hlavně v zájmových činnostech, estetické vnímání krásy, romantičnost, střídání nálad, sentimentalita, ambivalence, afekty, kolísání sebevědomí,
- **ve vývoji volných vlastností** – velké kvalitativní změny, větší uvědomělost, rozhodnost, cílevědomost, vzdálenější cíle, rozmanitější motivy jednání, větší sebeovládání, vytrvalost právě u zájmových činností, občasné výkyvy v souvislosti s kolísáním citů a fyziologickými změnami,
- **sociální vývoj** – začíná kritičnost k dospělým, hlavně autoritám, tendence ke sdružování s vrstevníky, konformita k vrstevnické skupině, snaha o samostatnost a změny ve vztahu mezi chlapci a dívkami, erotika, hlavní je smysl pro kolektiv nové skupiny především v zájmových činnostech, přichází volba povolání, opravdové kamarádství, přátelství, první lásky.

3. 3 Vliv prostředí na volbu volnočasových aktivit

Asi každý z nás má tu zkušenost, kdy nás něco nebo někdo přivedl k něčemu, co by nás samotné ani nenapadlo, ale přesto to mohlo nebo ovlivnilo náš další život. Napadá mne vlastní zkušenost, když mi bylo 16 let, tak mě velmi pohledný chlapec, který se mi líbil, lákal skočit si s padákem. Samotný seskok mi připadal už tak dost zajímavý, ale v té době sehrál roli i tento chlapec. V té době jsem byla odkázána na povolení rodičů, kteří nesouhlasili. Přesto mi tato myšlenka utkvěla v paměti a vydržela do doby, kdy už jsem byla dospělá a mohla jsem si rozhodnout, zda tuto zkušenost vyzkouším sama. Ta pak ovlivnila další můj život a v podstatě jej nasměrovala jiným směrem, než se dosavadně ubíral. **Pelikán** (1995) tyto situace nazývá jako „životně významné.“ V podstatě tyto situace ještě dále rozděluje na (Pelikán, 2002, s. 60):

- **obecně významné životní situace** – jsou to ty situace, které nesporně působí na každého člověka, i když na každého působí jinou silou, jedná se o určité mezníky života jedince, které taktéž uvádějí vývojoví psychologové (např. narození, vstup do školy, odchod do důchodu či těžká nemoc, ztráta zdraví či smrt blízkého člověka, ale také válka, živelná pohroma či katastrofa aj.)
- **osobně významné životní situace** – jsou ty, které oslovily konkrétního člověka, jiným se mohla zdát tato situace zajímavá, ale neoslovila je natolik, aby změnil názor či postoj nebo jej dokonce provázela celým životem.

Prostředí jsou nejen lidé, ale i okolí, ve kterém žijeme. Děti, které žijí ve městě, mají jiný vztah k přírodě než děti z venkova. Děti na vesnicích se setkávají daleko častěji s domácími hospodářskými zvířaty a s přírodou vůbec. Před nedávnem vyvstal problém v Německu, kdy děti, které žily ve velkých městech, nikdy neviděly živou krávu a znaly ji pouze z reklamy na čokoládu Milka. Tam jako zdroj mléka vystupovala kráva, která měla fialovou barvu. Po náhodném výzkumu byli rodiče i učitelé skoro zděšeni, když více jak 50 % dětí ve městech tvrdilo, že kráva má fialovou barvu.³

Něco podobného se mi potvrdilo i v zařízení pro děti, kde jsem pracovala. Děti, které měly problémy s drogami, které k nám přicházely především z Prahy, neměly představu, jak rozdělat oheň v přírodě, jakým způsobem jej připravit, netušily, co si mají vzít s sebou do přírody, kde sehnat pláštěnku. Co znamená zimní bunda či boty. Do jaké míry je to otázka prostředí, ve kterém tyto děti žijí a do jaké míry je to odraz výchovy jejich rodičů, kterou jim ukazují.

Nemalou část zde hraje rodina, která nás formuje a směřuje k určitému „ideálu“. Z ní vycházíme a jejím prostřednictvím poznáváme svět a získáváme první představu o tom světě okolo nás, o vztazích a o hodnotách. (Pávková, 1999).

Nesmíme opomenout ani vlastní osobnost jedince s vrozenými dispozicemi, temperamentem, rysy a charakterem a různých pohledů na osobnost psychologickými teoriemi. Ať se jedná o jakýkoli druh talentu či schopnost, se kterou se jedinec již narodí a kterou vlivem výchovy je možné formovat a pracovat s ní nebo ji zatratit. To nazýváme výchovou, které se budu věnovat v další kapitole.

Prostředí jako takové v sobě zahrnuje poměrně širokou oblast. Počínaje rodinou jako první společností, se kterou se jedinec setkává, dále je prostředí, ve kterém jedinec žije,

³ VESELÁ, Eva. *Reklama a její vnímání dětmi: Zvukové a jazykové prostředky reklamy a jejich využití ve školním vyučování* [online]. Brno, 2007 [cit. 2012-03-18]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/80636/pdf_m/Diplomova_prace1.txt. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce PaedDr. Ivo Martinec, CSc.

skupiny které navštěvuje a ke kterým vzhlíží, to v sobě zahrnuje přátele a kamarády, se kterými se stýká, školu a učitele, které taktéž utvářejí osobnost jedince a formují jeho vztah k okolí. V neposlední řadě pak místo, ve kterém jedinec žije, ať geograficky nebo dle počtu obyvatel. (Pávková, 1999, s. 199).

Volný čas podle návaznosti je možné rozdělovat na vázaný na jednotlivce nebo na skupinu (komunitu). Jednotlivec je ovlivněn společností, jak přistupovat k volnému času. V současnosti společnost klade velký důraz na efektivnost využití volného času sebevzděláváním. Způsob trávení volného času dává člověku vlastní image a ten se prezentuje ve společnosti a přiřazuje se k určité skupině lidí. Přijímá její vzorce, které jsou touto skupinou považovány za populární. Např. ten, kdo chce patřit do určité skupiny lidí, musí být zapsán v golfovém či tenisovém klubu, aby byl přijat. (Duffková a spol., 2008)

Koťa tyto skupiny nazval činitele socializace. Jedná se nejen o rodinu, školu, přátele aj. Nazývá tyto činitele jako tzv. „referenční skupiny“. Spadají sem jak skupiny, kam už patříme tak i skupiny, do kterých bychom chtěli patřit, jejichž hodnoty, normy uznáváme. Tyto skupiny rozděluje Koťa (Jedlička, 2004, s. 37) na:

- **pozitivní referenční skupiny** – což je skupina, kam bychom chtěli patřit a zatím nepatříme, jejíž hodnoty a postoje členů uznáváme a ztotožňujeme se s nimi.
- **negativní referenční skupiny** – do kterých odmítáme patřit a jejichž hodnoty neuznáváme.

Obě tyto skupiny mají pro každého jedince jiný charakter a je velice odlišné, kam si kdo jakou skupinu zařadí.

3. 4 Výchova k volnému času a životní styl

Charakteristika životního stylu je stejně široká jako definice rodiny. Pokusím se ji zde nastínit prostřednictvím **J. Pávkové**, která ji z pohledu volného času shrnula ve své knize.

„Životní styl v sobě zahrnuje hodnotovou orientaci člověka, projevuje se v jeho chování i ve způsobu využívání a ovlivňování materiálních i sociálních životních podmínek. Všechny tyto skutečnosti lze posuzovat mimo jiné i z hlediska volného času a hospodaření s ním.“ (Pávková, 1999, s. 28).

„Z hlediska volného času je možné lidi dělit podle toho, jakou hodnotu volnému času přisuzují. Pro některé lidi je největší hodnotou práce, volný čas někdy posuzují dokonce jako něco nepatřičného a nesprávného. Plnění povinností chápou jako své jediné životní poslání, často sami sebe přetěžují, nedokáží odpočívat bez výčitek svědomí.“ (Pávková, 1999, s. 28).

Začnu-li výchovou, hned mne napadá první instituce, která osobnost jedince formuje a tou je rodina. Rodina je místo odkud si dítě odnáší určité vzory a zvyky, životní styly,

tradice, které budou určovat jeho cestu v budoucnu. Vkládá do něj společenské normy a hodnoty.

Existuje několik definic rodiny. Např. **Kot'a** uvádí definici pro rodinu jako místo „v jejímž rámci se utvářejí základní charakteristiky našeho duševního života, přitom slouží jako zprostředkující skupina mezi jedincem a společností. Rodina je primárním činitelem socializace v raném dětství a od té doby má trvalý a významný vliv na vývoj a na sebepojetí jedince“ (Jedlička, a dal. 2004, str. 36).

Z psychologického pohledu rodina představuje určitou společenskou skupinu, která je spojená pokrevními pouty nebo manželstvím. Spojená společnou odpovědností a vzájemnou pomocí. (Hartl, 2004, s. 230).

Rodina a výchova v dané rodině má na trávení volného času dítěte velký vliv a velký podíl na jeho výběr. Výchova k volnému času je podmíněna způsobem života dané rodiny, jejím životním stylem, postoji a výchovu rodičů, kteří mohou být iniciátory nebo spoluorganizátory aktivit svých dětí či celé rodiny. Nesmí však být výchova příliš direktivní nebo příliš liberální až naprostým nezájmem, ale tvořená časem dostatečným a citlivě věnovaný dětem. (Pávková, 1999).

Hofbauer (2004, s. 61) nazval rodinu inspirátorem, podporovatelem a realizátorem volnočasových aktivit pro své děti. Působení rodiny v této oblasti a možnosti předávání či učení k volnému času je možné předávat:

- nápodobou a reprodukcí – předávání určitých vzorců (pokud jsou rodiče aktivní a zahrnují i své děti do těchto činností je velká pravděpodobnost, že jejich děti tento vzorec převezmou, přijmou určitý druh životního stylu)
- uskutečňováním individuálních i společenských pravidelných zájmových činností dětí v rodině – dítě pokračuje v činnosti, kterou započali jeho rodiče v daném duchu, nebo se soustřeďuje jiným směrem, ale jeho aktivita přetrvává
- citlivým sledováním a cílevědomým reagováním na potřeby, zájmy a nadání dětí – pomáhá najít či sama vybízí rodinu k nějaké aktivitě a podporuje jedince v určité činnosti

Neustále je zde apelace na dostatek času věnovaného dětem jejich rodiči. Životní styl rodiny se odráží v životním stylu dítěte. Je velká pravděpodobnost, že rodina, která často cestuje, je sportovně založená vychovává samostatného, komunikativního jedince se sportovním založením, jak se říká „člověka, který se ve světě neztratí.“

Bohužel současnost nám nepřináší moc dobré odrazové můstky vzhledem k hospodářské a politické situaci, přestože nabídka volnočasových aktivit a výchova

k volnému času je na svém vrcholu. Mnohé rodiny se potýkají s finančními problémy, které nutí rodiče trávit daleko více času v zaměstnání nebo při činnostech, které jim pomáhají zlepšit jejich finanční situaci a na své děti jim nezbyvá mnoho času. A tak některé děti vyrůstají bezprizorně na ulicích ve svých vrstevnických skupinách nebo mají zaplněn volný čas mnohými koníčky, tak aby to kolidovalo s pracovní dobou rodičů.

Autor knihy „Výchova, naděje společnosti“ na tyto problémy upozorňuje i na současnou mládež, resp. na výchovu této mládeže. Popisuje velké úskalí v nedostatku času věnovaného dětem, důvodem je nezáměr o výchovu a přílišná námaha. Uvádí statistiky, kde pouze pětina rodičů tráví o prázdninách se svými dětmi tři týdny a tři pětiny nejvýše jeden týden. Upozorňuje i na přehazování problémů s výchovou mezi rodiči a školou. Každý klade vinu na toho druhého. A dnešní dobu nazývá „dobou zpochybňování.“ Zpochybňování autorit, pravidel, metod a výsledků, žijeme v pochybnostech a nic není jisté a pevné. Do jisté míry s ním musím souhlasit. (Piťha, 2006).

Samotného jedince nevychovává jen rodina, ale také další instituce jako je škola, učitelé, trenéři, přátelé. Stejně jako existuje mnoho definic pro rodinu tak jich existuje mnoho pro výchovu. Jednou z nich je:

„Výchova je proces záměrného působení na osobnost člověka s cílem dosáhnout pozitivních změn v jejím vývoji, především jde o vytváření podmínek a prostoru pro samostatný a osobitý rozvoj každého jedince v souladu s jeho individuálními předpoklady jako autentické, integrované a socializované osobnosti, schopné vlastního bytí se sebou samým, s druhými lidmi, se společenstvím, s přírodou.“ (Pelikán, 2002, s. 20).

Potřeba ovlivňovat a korigovat volný čas vedlo v celosvětovém měřítku k postupnému vzniku určité koncepce a terminologie, pro tuto terminologii byly používány nejčastěji anglické nebo francouzské termíny. U nás se tato terminologie používala od začátku čtyřicátých let 20. století, ale postrádala určité ujasnění, protože naše školní vzdělávání počítalo s aktivitou učitelů i mimo školu, v podstatě to v sobě zahrnuje i současná koncepce.

Výchova k volnému času (education for leisure) je rozdělena do několika podskupin (Hofbauer, 2004, s. 15):

- **výchova mimotřídní**, která v sobě zahrnuje aktivity realizované školou s použitím školních pomůcek, ale mimo - školní osnovy, tzv. doplňující, dobrovolná,
- **výchova mimoškolní** – ta výchova k volnému času, která je realizovaná mimo školu

Dále pak do dalších čtyř skupin (Hofbauer, 2004, s. 18)

- **výchova ve volném čase** – výchova založená na dobrovolnosti a motivaci k aktivitě ve volném čase,

- ***výchova prostřednictvím aktivit volného času*** – veškeré aktivity, které pomáhají získat jedinci nové hodnoty, osvojit si zdravý způsob života, zlepšit komunikaci a kooperaci ve skupině, dále pak získat nové znalosti, dovednosti a kompetence prostřednictvím rozvoje individuálního zájmu
- ***výchova k volnému času*** – snaha o cílevědomé podněcování v hledání a odkrývání možností využití volného času a jeho využití

4. Specifika života a vývoj volného času ve městě

Stále ještě převažuje trend přesunování obyvatelstva do města nebo do přilehlých vesnic, které mají dobré spojení s městem. Naopak přilehlé vesnice se postupně rozrůstají a posléze se stávají součástí města, někde již poznáme oddělení vesnice od města pouze oznamovací tabulí u silnice.

Předpoklad nabídky na volnočasové aktivity ve městě oproti malé vesnici je pravděpodobně vyšší. Ve městě jsou různé Domy mládeže, umělecké či jazykové školy a jiná sdružení včetně občanských sdružení, která nabízejí různé pohybové činnosti, zájmové a jiné volnočasové aktivity. Možnost větších investic ze strany městského úřadu, dotace, sponzoři a větší poptávka po volnočasových aktivitách.

„V posledních desetiletích se zařízení volného času pro děti a mládež z velkých měst sdružují v ucelených soustavách. Pro jejich příští rozvoj hovoří koncentrace dětí a mládeže ve městech, kde mladí lidé nacházejí dostatek podnětů pro účelovou realizaci volného času. Také proto upadají do anonymity a izolace a procházejí nebezpečím negativních vlivů, jež pro jednotlivce, věkové, sociální či etnické skupiny mohou mít až celoživotní důsledky.“ (Pávková, 1999, s. 206).

Mezi organizace, které jsem již zmínila, můžeme do měst zahrnout **Junáka, Pionýr**, který znovu zahájil svoji činnost v r. 1990, především ve městech, dalším je **Sokol (Sokolské hnutí)** - zájmová sdružení, změřené na tělovýchovu, **Sdružení přátel J. Foglara** - navazovala na tradice klubu Rychlých šípů a byla spjata s pobytem v přírodě a zálesáckou činností. Většinou se objevuje pouze ve městech a výjimečně prostřednictvím dobrovolníků a nadšenců také na vesnicích, **Česká tábornická unie, Asociace turistických oddílů mládeže ČR – ATOM, Zálesák, Liga lesní moudrosti, Klub turistů** dnes velmi rozšířený nejen v ČR.

Duha zaměřená na hry v přírodě, psychologické hry a recesi, hnutí na ochranu životního prostředí **Brontosauři**,

AMAVET – Asociace pro mládež vědu a techniku,

YMCA – (Young Men's Christian Association),

Křesťanské sdružení mladých lidí – nepolitické a nevýdělečné sdružení zaměřující se na práci s rodinami. Obdobnou organizací je YWCA – zaměřená na dívky,

Folklorní sdružení zaměřené na lidové tradice a umění v jednotlivých krajích, objevuje se také na vesnicích, ale opět za podpory dobrovolníků nebo nadšenců,

Sdružení hasičů – zaměřují se na děti a mládež, pořádají různé besedy, akce pro děti, soutěže. Je velmi oblíbené na vesnicích a nejčastějším sdružením vyskytující se v malých i velkých obcích. Ve městech není tak populární, ale i zde působí především pro děti, při pořádání různých akcí, přehlídek, dnů otevřených dveří. Největším poskytovatelem ve městě jsou **Střediska pro volný čas dětí a mládeže**, dále pak pro město typické jsou **Občanská sdružení** různého zaměření (sportovní, taneční, bojová umění aj.). (Pávková, 1999).

Mnoho volnočasových aktivit zajišťuje město, které se snaží nalákat do svého regionu turisty, ale také další občany. Najdeme zde různé haly, sportovní stadiony, plavecké stadiony aj. Tyto akce města financují nejen z vlastní činnosti, ale i grantů Evropské Unie. Záleží na schopnostech představitelů stejně jako u obcí. Dalším sektorem, který vytváří možnost volnočasového využití je zde soukromý sektor, jehož využití se prakticky na vesnici nevyskytuje. V současnosti zaujímá tento sektor více než 60 % podílu na vytváření volnočasových aktivit ve městě (lezecké stěny, golfové hřiště, vodní ráje, minigolf, taneční kroužky aj).⁴

Přesto se i ve městě potýkáme s problémy týkající se využití volnočasových aktivit dětmi. Jedním z problémů je finanční pokrytí těchto aktivit. Možnosti ve městech byly vždy větší než na vesnicích a to jak z pohledu trávení volného času, tak i zaměstnání, vzdělání, které spolu velice úzce souvisí.

Život ve městě přináší větší vynaložení nákladů a ne každá rodina si může dovolit poskytnout svému dítěti vše, co by si rodiče dítěte nebo samo dítě přálo pro sebe, týkající se různých kroužků a aktivit. Oproti vesnici je zde předpoklad, že je zde více rodičů, kteří jsou velmi vytížení svou prací, a to z mnoha důvodů - workoholismus nebo udržení daného standardu rodiny či jeho zlepšení.

Hofbauer uvádí výsledky výzkumů v období 1990–1997, kdy „v ČR počet domů dětí a mládeže poklesl o čtvrtinu a odborných pedagogických pracovníků skoro o polovinu, počet účastníků zájmové činnosti pravidelné o 7 % a příležitostné o třetinu. Značně se zmenšily i možnosti letních táborů.“ Výsledky se také dotkly Prahy, kde v roce 1991 prokazují, že o hlavních prázdninách zůstalo doma přes polovinu dětí školou povinných z důvodu 50 % navýšení ceny letních táborů oproti roku 1989 a u 15 % rodin toto zvýšení znamenalo hranici sociální únosnosti, přestože stát i město Praha na tyto aktivity finančně přispívaly. (Pávková, 1999, s. 197)

⁴ *Dobrá rada: Komplexní informační servis pro klienty regionální rady moravskoslezsko* [online]. 2007 [cit. 2012-03-18]. Dostupné z: <http://www.rr-moravskoslezsko.cz/moznosti-financi-podpory/rozvoj-mest-5000-50-000-obyvatel>

Rodiče se dostávají do začarovaného kruhu, kdy kvůli práci nemají dostatek volného času na své děti a někdy se snaží dětem vynahradit tento nedostatek tím, že jim dají možnosti navštěvovat mnoho kroužků a v podstatě je odkládají, tak aby byly zaopatřeny (hlídány) a měly smysluplnou činnost (z pohledu rodičů). Často dochází u těchto dětí k určitému přetížení, nemají dostatek volného času, kdy by si jen tak hrály dle svého uvážení samy či s kamarády. Děti přecházejí z jednoho zájmového kroužku do druhého.

Výsledky výzkumu Institutu dětí a mládeže z roku 1994 ukazují, že 2/3 otců a 58 % matek se věnují v důsledku svého pracovního vytížení volnému času svých dětí méně pozornosti než dříve:

- 2 hodiny/denně se věnuje 69,1 % otců a 43,2 % matek
- velké procento pouze však jen 30min./den (Pávková, 1999, s. 199).

Opačný případ je u rodičů, kteří naopak o volný čas svých dětí nejeví zájem a ani netuší, kde a jakým způsobem jejich děti tráví volný čas. Zda má dítě zájem navštěvovat nějaký kroužek či sportovat nebo jen touží po zájmu rodičů či podpoře v určité oblasti. Tyto děti většinou na sebe upozorňují různými způsoby, pácháním různých přestupků, častou nemocností nebo utíkají z domovů a vyhledávají party kamarádů, kteří jim danou pozornost a porozumění dávají nebo jinou náhražku, kterou může být i alkohol a droga. Tyto problémy jsou také na vesnici, ale ve městech tomu napomáhá určitá anonymita. A rodiče, kteří netuší, co jejich dítě provádí ve volném čase, se tuto skutečnost doví až, když dochází k nějaké recidivě. (Pávková, 1999).

5. Specifika života a vývoj volného času na vesnici

Pod pojmem život na vesnici si asi všichni vybavíme sedláka, který má velké hospodářství a zvířectvo, o které se musí denně starat. Od rána do večera pracuje na svých statcích. Rodina včetně dětí se podílí na této práci. V dřívější době děti chodily do školy pěšky i v ledové zimě a to i několik kilometrů. V jarních a letních měsících pomáhaly často doma se sečením sena, obstaráváním každodenní práce okolo dobytka a hospodářství. V období sklizení úrody vesnické děti do škol vůbec nechodily a pomáhaly na hospodářství, což popisují vesnické kroniky.⁵

Kromě toho, že vesnické děti musely pomáhat při práci na rodinném hospodářství, tyto děti byly denně v přírodě a staraly se o hospodářská zvířata, ani na chvíli nepochybovaly o tom, že je to nějaké nucení. Byla to obyčejná povinnost vůči rodině a sobě. Dříve byli odkázáni lidé sami na sebe, na to, co vypěstují, vytvoří a prodají. Podíleli se na tom celé rodiny. Vznikaly určité tradice, které se někde na vesnicích dodržují dodnes. Vesnické poutě, pečení brambor, pouštění draků aj., ale již v zcela jiné podobě. Odlišná je i komunikace mezi lidmi na vesnici, kde vzhledem k malému počtu lidí v dané vesnici, zná každý každého. Místní rodáci okamžitě vědí, kdo ke komu patří a o koho jde. Na vesnici je zcela běžné pozdravit každého, koho potkáme, v opačném případě je to považováno za nevychovanost. Komunikace mezi rodiči a učiteli či jinými je nebo by měla být užší než mezi rodiči a učiteli ve městě. Děti jsou zde prakticky neustále pod nějakým dohledem. Existuje daleko větší možnost toho, že rodiče okamžitě vědí, co jejich dítě provedlo, kde a s kým bylo. Anonymita zde prakticky neexistuje.⁶

Současnost a modernizace však v sobě nese veliké změny. Na vesnicích zbylo jen nepatrné množství sedláků, kteří dodnes mají velká pole a dobytek. Naopak s příchodem doby, kdy bylo „všechno všech“ došlo na vesnicích k prvním větším změnám. Děti ztratily dost povinností ohledně chodu domácnosti. Kromě statků a chalup přibýlo na vesnici tzv. „bytovek“, kam se stěhovali pracovníci JZD se svými rodinami apod. Přesto život na vesnici si udržoval určitý ráz.

V současnosti i do vesnic přichází podobný život jako ve městě. Jen ojediněle můžeme najít nějakého soukromého zemědělce či majitele koní nebo dobytka. Rodiny, kde děti mají

⁵ *Pamětní kniha: Obecná škola v Novém Rychnově.* Nový Rychnov, 1900. inventární označení 93 XIII. Kronika. Okresní státní archiv Pelhřimov.

⁶ www.novyrychnov.cz/historie/dejiny-obce. [online]. [cit. 2012-03-04]. Dostupné z: <http://novyrychnov.cz/mzk-v-naki-2012>

obdobný život, jako měly děti na vesnici, které svým rodičům pomáhaly na polích a s dobyt看 apod. dnes už prakticky vymizely.

Povinnosti na hospodářství vystřídaly návštěvy pionýrského kroužku či **Svazarmu**, **Junáka** apod. Tyto organizace měly vytvářet lidské hodnoty především pro dítě, vytvořit předpoklady pro smysluplný život. Snažily se o spojení výchovné činnosti s tělovýchovou a osvětou. Byly to „**Spartakovy skauti, Skauti práce, Spartakovy skauti práce a Mladí průkopníci**“. Tyto organizace vycházely ze širokého myšlenkového základu, jehož nosné pilíře byly: myšlenka demokratismu, rovnosti lidí, příležitosti pro každého, myšlenka sociální spravedlnosti a solidarity, pomoci druhým, životního a pedagogického optimismu, pojetí dítěte jako aktivního subjektu.“⁷

V současnosti největší část volnočasových aktivit na vesnici zajišťuje škola. Každá vesnice je určitou individualitou v oblasti volného času dětí. Záleží na schopnosti, akčnosti a zaměření představitelů obce. Již od pohledu je každá obec odlišná, někde chybí hřiště, přestože se jedná o rozsáhlou obec a někde i v maličké obci najdeme dětské i fotbalové hřiště. Ale určitým standardem, který najdeme v každé vesnici je **Sokol (sokolské hnutí)** - zájmové sdružení, zaměřené na tělovýchovu, které má v obci tělocvičnu nebo byl pohlcen **Tělovýchovnou jednotou**, která sdružuje několik sportovních oddílů jako je fotbal, volejbal, házená, tenis apod. Někdy i v malé obci můžeme najít fotbalové hřiště, kde se odehrávají zápasy mezi jednotlivými obcemi, je klasikou pro vesnické zábavy, je velmi populární a účast na těchto zápasech je vždy velmi hojná. Většinou aktivní fotbalisté dospělého oddílu zajišťují jako dobrovolníci trenérství u dětí. Některé obce udržují určité tradice a jsou aktivní ve **Folklórním sdružení** zaměřené na lidové tradice a umění v jednotlivých krajích. Dalším tradičním sdružením, které se objevuje na vesnicích a je velmi populární je **Sdružení hasičů** – zaměřuje se na děti a mládež, pořádají různé besedy, akce pro děti, soutěže. Kromě jiného organizace sportovců (TJ) a Sdružení hasičů na vesnicích zajišťují pouťové zábavy, dětské dny a jiné tradiční akce pro danou vesnici. Dalším typem, který se na vesnici vyskytuje, je **Občanské sdružení** různého zaměření (sportovní, taneční, bojová umění aj.) i zde záleží na dobrovolnících a jejich aktivitě. (Pávková, 1999).

Současný trend společnosti vychovává děti, které nemají zájem o nová poznání, o dobrodružství tam, kde by měly samy vložit nějaký potenciál, vynaložit nějakou námahu. Vyhledávají nejjednodušší způsob uspokojení v TV, DVD filmech, PC hrách. Čas, kdy děti pobíhaly po lesích a polích, rozdělávaly ohně a pekly brambory aj. jsou pryč. Dnes se

⁷

Pionýr (sdružení) [online]. 2010 [cit. 2011-06-13]. Dostupné z WWW: <<http://cs.wikipedia.org>>.

vesnická mládež sdružuje na návsi či autobusových zastávkách, kde postávají, tlachají o všem možném, obdobně jako děti ve městě se sdružují v parcích, která jim poskytují určitou intimitu. Ve svém žebříčku hodnot mají na vysokém místě alkohol a nicnedělání. Dokonce se objevují problémy s drogami a s tím je spojena i kriminalita. Přestože se na vesnicích ví, kdo způsobuje určité problémy, není možné pro to nic udělat vzhledem k našemu právnímu systému.

Oproti městu zde však existuje ještě jedno pozitivum a tím jsou rodiče a jejich volný čas. Rodiče na vesnicích zpravidla nejsou tolik zaměstnaní, resp. nemají takovou příležitost „být zaměstnaní“ jako rodiče dětí žijících ve městě. Otázkou je zda tento volný čas jsou schopni a ochotni využít pro své děti a mít zájem o to, jak jejich děti tráví svůj volný čas.

Velkým problémem vesnic je nedostatek financí, veškerá správa obce, budování zařízení aj. padlo na samotnou obec. Finanční podporu mohou získat pouze z grantů EU nebo požádat o pomoc kraj. Přesto se potýkají s nedostatkem dětských hřišť, knihoven, které by mohly zajišťovat i přístup k internetu pro děti a rodiče, které internet nebo PC doma nemají. V obcích se většinou objevuje velký počet rodin, které jsou sociálně slabé, jejich situace jim nedovoluje uspokojení potřeb volného času svých dětí.

„Hmotná a technická stránka civilizace nadále převažuje nad stránkou humanizující a participační. Preventivní působení ve volném čase může přitom významně ovlivnit hodnotový systém mladého člověka, bránit rozmělnění a deformaci jeho hodnotové soustavy, odmítat redukci životních ambicí pouze na osobní prospěch dosahovaný bez ohledu na druhé, ve hmotném zajištění a kariéře nespátřovat smysl života a jediné měřítko úspěšnosti a morálního hodnocení. Takový přístup může naopak již od dětství podceňovat individuální rozvoj osobnosti a její tvůrčí přístup, utváření hodnotných vztahů k druhým lidem i k sobě samému, jakož i učení se doceňovat a využívat čas lidského života a tedy také volný čas jako významnou hodnotu, kterou člověk může a má naplňovat konáním smysluplným a pro druhé prospěšným.“ (Hofbauer, 2004, s. 202).

6. Problém „satelitních měst“

Kromě kategorií, které jsem již vymezila v předešlých kapitolách – život na vesnici a život ve městě, existuje ještě jedna kategorie v současnosti celkem aktuální, která nespadá ani do jedné z předešlých kategorií, a tím je život v satelitním městě. Jedná se o nově vznikající kategorii, která se stále rozšiřuje, vznikají různé druhy těchto satelitních měst. Přestože jejich název nevypovídá o tom, co vlastně skutečně představují. Jsou to uzavřené skupiny domků postavené ve městě. Život v nich nepřipomíná ani život ve městě ani život na vesnici.

Mají však společný problém a tím je komunikace lidí, žijících uvnitř toho městečka. Města a vesnice vznikly přirozenou cestou. Nejprve bylo pár chalup, jejichž obyvatelé se vídali na polích či při jiné práci, povídali na zápražích a scházeli se v hospodě, která byla středem této vesnice a posléze města. Každé město má určité své zázemí, kde se lidé mají možnost vídat, komunikovat, poznat.

Dříve byl problém v panelových domech, kde se lidé neznali. Přesto měli určité společné sociokulturní vyžití nebo je spojovala komunikace dětí, které chodily do společné školy, komunikace s učiteli ze školy ve stejné oblasti atd., to vše zprostředkovávalo nějaké propojení těchto lidí.

Toto v těchto „satelitních městech“ prakticky neexistuje. Každý zde žije ve svém domku, za svou zdí, kam se vrací z práce a poté, co vyzvedne děti ze škol a kroužků v nějaké vzdálené oblasti města. Existuje několik typů těchto „satelitních měst.“ Jedním z nich jsou městečka – můžeme použít název „**standardního typu**“, jež nabízejí určité bydlení v rodinném domku, ať řadového typu nebo domku umístěného uprostřed zahrady. Tyto typy spojuje velký problém, a tím je prakticky žádné sociokulturní vyžití a vůbec nějaké využití volného času v dané oblasti. Lidé většinou ani neznají ani své sousedy. Při stavbách těchto městeček se vůbec nepočítalo s výstavbou klasického středu, který mají vesnice v podobě návsi a města v podobě náměstí či středisek, kde se lidé sdružují ať za účelem nákupu potravin či posezení nebo zde mohou trávit volný čas. Do budoucna spatřuji velkým problémem v komunikaci u dětí žijících v těchto městečkách. Tyto děti i jejich rodiče většinou jezdí do školy a práce na druhou stranu města. Prakticky mají přátele a kamarády ve škole v zaměstnání či kroužcích nebo klubech, které navštěvují mimo svůj domov, ale ve svém okolí jsou prakticky anonymní, stejně tak jako pro ně jsou anonymní jejich sousedé, které mnohdy ani nepotkají vzhledem k odlišnostem životních stylů. Přesto ještě nejsou úplně odděleni od reálného života. Nezajímají se o své okolí ani o to jak žijí lidé okolo nich, ať je to

z různých důvodů jako je třeba nezáměr nebo nedostatek času vzhledem k dojíždění, pracovní zaneprázdněnosti aj.

Větším problémem jsou však satelitní města, která jsou vystavěna pro určitou vrstvu společnosti již s nějakým sociokulturním využitím pouze však pro místní obyvatele. Tato města můžeme zařadit do „**exkluzivního typu**“ satelitního města. Tito lidé skutečně žijí za velkými zdmi, vstupují pouze přes hlídanou vrátnici do svého vlastního městečka, kde si žijí svůj uměle vytvořený život. Je otázkou, jak budou reagovat děti, které budou vyrůstat v tomto umělém prostředí, bez reálné komunikace, bez přirozeného vzniku přátelství a vztahu k přírodě a volnosti. Trochu mne napadá přirovnání – „žít jako slavík ve zlaté kleci.“

Je otázkou budoucnosti jaký problém budeme řešit s těmito dětmi vymykajícími se reálnému životu, které nebudou schopny řešit problémy běžných lidí. Vzhledem k tomu, že se s nimi neměly možnost prakticky setkat. Tito lidé se obklopují exkluzivními přístroji, oblečením, auty atd. Honí se za statky, které jsou pomíjivé ve vztahu k přírodě. Mám na mysli, jak nám budou nápomocné tyto statky v době nějakých přírodních katastrof či jiných pohrom, ke kterým v podstatě lidstvo spěje. Když takové dítě je naprosto odděleno od přirozeného a svobodného bytí. Svůj volný čas vyplňuje hrami na PC, sledováním filmů či na přání rodičů na golfovém hřišti, kde mají členství nebo v jiném prostředí, které je jen pro určitou skupinu (vyšší vrstvu). Pravděpodobně u dětí vyvstane komunikační problém. Obdobně jako tomu bylo v USA s příchodem internetu, kdy prakticky člověk nakupoval, komunikoval a pracoval přes internet a nemusel vůbec opustit dům.

7. Aktuální problémy současnosti týkající se volného času

Z těch nejaktuálnějších témat současné doby a současných dětí jsem vybrala drogovou závislost, kriminalitu, problémy s nezájmem o jakoukoli činnost. Dále pak média a jejich vliv na současnou populaci, ale i problémy s nabídkou volnočasových aktivit na vesnici.

Nezájem dětí o volnočasové aktivity

Nezájem dětí o jakoukoli aktivitu začíná být docela velkým problémem. Tento problém dnes řeší každá škola počínaje základními školami, přes odborná učiliště až po střední školy. Volný čas dětí se převážně skládá ze sledování TV, DVD, hraní her na PC či mobilním telefonu, neustálým telefonováním či klábosením a postáváním někde v parcích či zastávkách MHD. Doba, kdy děti pobíhaly po lesích či hrály tzv. „školky“ s míčem, poskakování na gumě je dávno pryč. Současná doba je z pohledu dětí vnímána jako doba svobody, kdy si každý o tom svém rozhoduje sám. Otázkou je zda příčina nezájmu pramení z přehlcení dětí informacemi současného světa a stoupající tendence se zvyšujícími se nároky na jedince či jen pohodlnost a nesoustavnost a zbavení dětí povinností, které dříve měly.

Ruku v ruce jde spolu nezájem a problémy s kázní u dětí a to nejen ve škole, ale i v samotných rodinách. Už **Matějček** upozorňoval na výklad současné volné výchovy. Říkal ano všem individuálním a nenásilným přístupům k výchově, ale také je třeba stanovovat hranice, aby se dítě ve velkém světě dokázalo orientovat a nebylo zmatené.

Neklidné děti jsou často zaměňovány za hyperaktivní, u nich se projevuje určitá nevyspělost sociálního chování, což u neklidných dětí tato aktivita není vrozená a tyto děti mají tendence k přizpůsobování se společnosti, ale moc jim to nejde. **Prekopová** upozorňuje ve své knize na to, že chyba je ve výchově v přístupu k dítěti. Neklidná doba – neklidní rodiče – neklidné děti. Mnohdy je porušena rovnováha akce-reakce. „Dítě v podstatě uvádí svými ještě zcela necílenými impulzy rodiče do pohybu, místo toho, aby rodiče řídili a vyrovnávali pohybové impulzy dítěte.“(Prekopová, Schweizerová, 2008).

Kriminalita, vandalismus, vrstevnické skupiny

Vrstevnické skupiny v období dospívání mají pro jedince velký význam a pro přijetí do takovéto skupiny je schopen mladý člověk porušit i mnohá pravidla. Pro děti z dysfunkčních rodin je přijetí vrstevnickou skupinou ještě důležitější. Pro dítě představuje taková skupina určitý stresující nárok. Zahrnuje v sobě určitý druh vyjadřování, úpravu zevnějšku, poslechu hudby, chování k opačnému pohlaví, lidem okolí, rodičům, penězům, drogám, sexualitě atd. Vstupem do takovéto skupiny může být i podmínka spáchání trestného

činu. Delikventní skupiny si vytvoří vlastní hodnoty. Tyto skupiny jsou typické pro města, přispívá k tomu i městská anonymita. Často je jednání členů těchto skupin na hranici zákona. Podle určité studie z r. 1996 jsou nejvíce ohroženy party, které tráví svůj volný čas v hernách a na diskotékách. Zvláště pak když jim dojde zdroj finančních příjmů, začínají se dopouštět trestných činů. (Matoušek, 2003, s 83).

V současnosti je bezúčelné ničení věcí v podstatě běžnou součástí jejich života. Jsme často svědky např. vybudování nové sportovní stezky a za týden je rozbitá nebo některé součásti chybí. Nevážíme si věcí kolem nás. Na krádeže a vandalismus už pohlížíme jako na běžnou součást každodenního života. Vandalské jednání okolo 18. roku je jednou z nejčtetnějších forem delikvence u mladistvých. Většinou se nejedná o jedince, který ničí své okolí, ale o skupiny mladistvých, kteří se takovým způsobem baví. Strach z přistižení nahrazuje adrenalin získaný například při různých sportovních činnostech, které jsou ale daleko namáhavější. Těmto jedincům není nic“svaté“, zasahují i do míst, které jsou od nepaměti považována jako památka, kterou je třeba zachovat nebo k nim ostatní přistupují s respektem a úctou (hřbitovy, památníky, aj.). Nejen, že dochází k ničení majetku a porušování zákona, ale také k ublížení na lidské duši. Důvodem vandalismu může být vzor současné společnosti (médiu, rodiče, nedostatečné sankce) nebo se jedná o projev určité frustrace či nespokojenosti těchto jedinců. (Jedlička, 1998).

Drogová a alkoholová závislost

Mladý člověk není již dítětem, ale také není dospělým. **Koťa** (Jedlička, 1998) se odvolává na **Skálu**, který tvrdí, že rozdíl mezi mladým člověkem a dospělým je v jeho možnostech. Mladí lidé mají daleko více možností, ale nejsou ochotni nést odpovědnost. V tom vidím rozdíl mezi dítětem a dospělým člověkem.

Dále závislost charakterizuje jako: „Neschopnost žít nezávisle, neochota a strach při rozhodování, úzkost a hněvivá podrážděnost v okamžicích volných rozhodnutí jsou příznaky distorze v psychosociálním vývoji individua. Nejde jen o nezralost projevující se v procesu rozhodování, ale o nezpůsobilost vnitřně se vyrovnat s případným neúspěchem či společenským odmítnutím. Tam, kde takováto způsobilost chybí, kde jí nebylo dosaženo, jsou předpoklady pro vznik jakékoliv chorobné závislosti (Jedlička, Koťa, 1998, s. 127).

Závislost je v podstatě takový únik z nějaké tíživé situace, kterou člověk není schopen adekvátně vyřešit, je zmatený a hledá nejjednodušší způsob, jak se zbavit tíživého pocitu či situace. Většinou se člověk do takovéto závislosti dostává v době dospívání, kdy jedinec hledá svou identitu. Také je toto období označováno za období experimentů ve všech oblastech (studiu, přátelství, lásce, aj.), ale také v drogách. To, že drogu vyzkouší,

neznamená, že nastupuje cestu do drogové závislosti. Problém je s tím, proč se posléze k tomu opakovaně vrací, co mu droga přináší a co nahrazuje nebo zda chce imponovat kamarádům.

Může se také jednat o víkendového uživatele, který se snaží uniknout z šedi všedního života nebo se uvolnit z nějaké psychické nepohody. **Votavová** toto období označuje jako „život na dluh“. Jedná se o získání zážitku „něčeho za nic“. Neuvědomuje si, že toto pravidelné braní není možné prodlužovat do nekonečna a že už je dávno na cestě do závislosti. Tuto myšlenku si závislý člověk nedokáže připustit a neustále opakuje a věří v to, že vše má pod kontrolou. Z víkendového uživatele se posléze velice snadno stává problémový uživatel. (Vališová, 2007).

II. Empirický výzkum – sonda

8. Metodika výzkumu

8. 1 Formulace problému

Jaké jsou rozdíly ve volném čase u dětí žijících ve městě a na venkově?

8. 1. 1 Stanovení cíle a úkolů výzkumu

Pro svůj výzkum jsem si vybrala z geografického pohledu oblast Vysočiny, kde v současnosti bydlím právě na malé vesnici a měla jsem možnost pozorovat život vesnických dětí. Také jsem navštívila v rámci své praxe místní základní školu a měla možnost zjistit jakým způsobem je do volného času na vesnici zapojena právě ona. Diskutovala jsem o současné problematice nezájmu dětí s učiteli a to jak na vesnici, tak i ve městě.

Cílem této výzkumné sondy je zmapování poptávky a nabídky volnočasových aktivit v různých prostředích. Zjistit jakým způsobem tráví dnešní děti svůj volný čas a především jaké jsou případné rozdíly u dětí, které žijí v různém prostředí.

Jako prostředek k získání těchto informací mi poslouží dotazník, který bude vytvořen na základě stanovených hypotéz. Ten bude rozdán mezi vybrané dva vzorky a posléze zpracován. A poté budou vyhodnoceny výsledky a porovnány se stanovenými hypotézami.

Ve výzkumné sondě porovnávám dvě konkrétní skupiny, které nemusí odpovídat obecné skutečnosti. V dalších kapitolách jsou tyto skupiny označovány jako venkovské nebo vesnické děti či děti žijící na venkově a městské děti, děti žijící ve městě. Jedná se výhradně o skupinu venkovských dětí z obce Nový Rychnov a skupinu městských dětí z Jihlavy.

8. 1. 2 Stanovení hypotéz

Vycházíme-li z předpokladu, že na člověka má určitý vliv prostředí, ve kterém vyrůstá, musíme předpokládat, že i volba trávení volného času bude rozdílná u jedinců žijících v rozdílném prostředí. Do jaké míry se v současnosti odlišují dva „světy“ (město a vesnice) se pokusím odhalit prostřednictvím této výzkumné sondy. Hypotézy budu stanovovat za předpokladu, že město nabízí pro volný čas dětí širší nabídku možností a děti si mohou vybrat, oproti vesnici zde bude daleko větší finanční náročnost na dané volnočasové aktivity.

U vesnice budu vycházet z obecného tvrzení, že vesnice nabízí menší množství volnočasových aktivit a o tuto stránku se spíše starají dobrovolné organizace či jednotlivci - nadšenci a především škola, která je tímto více zahrnuta do spolupráce s žáky a jejich rodiči.

Zde se udržují ještě určité tradice. Děti jsou více zapojeny do rodinného života a do práce v domácnosti. Děti zde mají daleko více k přírodě.

Za tohoto předpokladu mohu určit hned několik hypotéz:

H1: „*Děti žijící ve městě Jihlava mají více koníčků než děti, které žijí na venkově v obci Nový Rychnov.*“

H2: „*Nabídka volnočasových aktivit je ve městě Jihlava širší, ale zároveň finančně náročnější než v obci Nový Rychnov.*“

H3: „*Děti žijící v obci Nový Rychnov tráví více času ze svého volna se svými rodiči či příbuznými než děti žijící ve městě Jihlava.*“

H4: „*Děti žijící ve městě Jihlava jsou více spokojené s trávením svého volného času než děti na venkově, žijící v obci Nový Rychnov.*“

H5: „*Děti v obci Nový Rychnov mají méně volného času než děti ve městě Jihlava, protože budou více vytíženy povinnostmi spojené s domácností či jinou prací uloženou rodiči.*“

8. 2 Popis výzkumného vzorku

Jako vzorek pro svoji výzkumnou sondu jsem si vybrala žáky 7., 8. a 9. ročníku Základní školy v Novém Rychnově, jejichž výsledky dotazníku budu porovnávat s výsledky druhého vzorku dětí opět ze 7., 8. a 9. ročníku na ZŠ Evžena Rošického v Jihlavě. Jedná se o základní školu, jejíž třídy jsou sportovně zaměřeny, ale jsou zde třídy i nesportovně zaměřené, klasické třídy, které taktéž můžeme najít na ZŠ v Novém Rychnově a ty budou zkoumány, tak aby se jednalo o stejný potenciál.

8. 2. 1 Popis daného města a možnosti a nabídky volnočasových aktivit

Ke svému výběru jsem si vybrala krajské město Jihlava. Město je geograficky umístěno v jižní části Čech, přímo ve středu Vysočiny. V krásné přírodě, kde jsou nádherné lesy a dokonce i několik sjezdovek pro zimní lyžování. Město zřídilo několik cyklostezek a další projekty na nové cyklostezky jsou již zahájeny. Najdeme zde zimní stadion, kde je možné se přihlásit do hokejového oddílu nebo do kroužku krasobruslení a plavecký stadion a pro relaxování vodní ráj, dále pak horolezeckou stěnu a další.

Město nabízí širokou nabídku relaxace a sportovního i kulturního vyžití, a mnoho volnočasových aktivit viz seznam⁸:

Seznam:

Relax golf – Golf 3D Blaster v Jihlavě

Plavání, triatlon – JPK Axis

MÍČOVÉ SPORTY – Basketbal – Basketbalový klub Jihlava, florbal – Florbalová škola, hokejbal, Národní házená, nohejbal, stolní tenis, volejbal

BOJOVÉ SPORTY – Aikido Sokol Jihlava (Japonské bojové umění vhodné pro muže i ženy od 14ti let), Boxing Gauner club – box, kickbox, kondiční kickbox, Capoeira El Sabro – Brazilské bojové umění kombinující tanec, akrobacii a hudbu s bojovými technik, Free figur, Judo SK Jihlava, Judo Sokol Jihlava (děti od 6let), Karate SK Jihlava – Shotokan Karate-do a Karate klub Vysočina, LGHK Jihlava – jihlavská pobočka kung fu Pavla Macka, Tai ji quan, zápas řeckořímský

CVIČENÍ – Aerobic, fitnessiva, pilates, poweryoga, jóga, kondiční a zdravotní cvičení (Bodymove studio, Doobie), jóga, moderní gymnastika

BOWLING A KUŽELKY

SPORTOVNÍ HALY

- Horácký zimní stadion – hokej, krasobruslení
- SK Jihlava – bojové sporty, latinské tance, orientální tance, sportovní tanec, gymnastika, ČASPV, florbal, stolní tenis, volejbal
- Sportovní hala SMJ – basketbal, fotbal, florbal, volejbal, házená
- TJ Sokol Bedřichov – volejbal, všestrannost, baseball, gymnastika, kopaná, nohejbal, rock&roll, tk chrisstar, gloxi club, mažoretky, břišní tance
- TJ Sokol Jihlava – nářad'ový tělocvik, kondiční a zdravotní cvičení pro ženy, capoeira, lidové tance pro děti

⁸ Město Jihlava. *Město Jihlava* [online]. © 2002-2012 [cit. 2012-03-21]. Dostupné z: <http://www.jihlava.cz/dp/vybery=6&p1=51065>

TANEC – Hotch-Potch Jihlava, Street busters o.s. – zaměření na streetdance a hip hop, Latinsko-americké tance, Mažoretky Jihlava, Orientální tanec, Břišní tanec, Rock&roll club Elvis Jihlava, Rock&roll Gym Beam Jihlava, Akrobatický rock&roll, Sportovní tanec, TK Chrisstar – taneční klub (latinsko-americké, společenské tance)

TENIS, SQUASH A BADMINTON – Tenis klub, Teniscentrum Jihlava, Tenis + squash + badminton

FITCENTRA – fitness, cardio, spinning, kranking, trx, tai-chi, power jóga, pilates, zumba, relax, masáže, posilovna, alpinning, aerobic, kickbox, taichi, power joga, solárium

Aeroklub Jihlava – vyhlídkové lety, tandemové seskoky, parašutismus, výstavy, letecké dny, soutěže, paragliding, letecká škola

SOUTĚŽE – Atletika Jihlava, Baseball Jihlava, Běžec Vysočiny, Občanské sdružení Českého svazu rekreačního sportu, FC Vysočina Jihlava – fotbal, Jezdecká škola, Vodní lyžování.

DALŠÍ – Čtyřkolky, skákací boty, paintball, velkoprostorový stan., oddíl orientačních sportů, potápěčské centrum, (Paintball klub), vodácký klub, Horolezecká stěna

LYŽOVÁNÍ VYSOČINA – Brtnice, Čerřínek u Jihlavy, Luka nad Jihlavou, Mrákotín

8. 2. 2 Popis dané obce a možnosti nabídky volnočasových aktivit

Do svého výzkumu jsem zařadila obec Nový Rychnov jako protipól městu Jihlava. Tato obec v současnosti má cca 960 obyvatel i s přilehlými vesnicemi. Jedná se o malou vesničku mezi vrchem Křemešník a vrchem Čerřínek. Pod obec Nový Rychnov spadají menší vesničky, konkrétně to jsou: Čejkov, Chaloupky, Křemešník, Nový Rychnov, Řeženčice, Sázava a Trsov. Nový Rychnov fungovala jako středisková obec.⁹

V této vesničce se nachází základní devítiletá škola a mateřská škola, které spravuje obec. Škola má kapacitu 230 žáků, ale v současnosti ji navštěvuje pouze 122 žáků. Do budoucna bude možná problém s naplněním této školy a bude hrozit sloučení s jinou školou, popřípadě zrušení II. stupně ZŠ. Tento problém se řešil již před 7 lety, kdy tehdejší starosta

⁹ www.novyrychnov.cz: historie/dejiny-obce. [online]. [cit. 2012-03-04]. Dostupné z: <http://novyrychnov.cz/mzk-v-naki-2012>

obce prostřednictvím výstavby nových bytů, popřípadě rekonstrukcí stávajících bytů získal nové rodiny s dětmi ke zvýšení počtu občanů v obci a tím i naplnění školy.¹⁰

Co se týká zdejšího průmyslu je zde už několik desítek let výrobní družstvo DUP – výrobce nůžek, pilníků, kde je zaměstnána značná část místních obyvatel, dále pak výrobní družstvo DRUP, které se zabývá šitím oděvů, tašek aj. Základní vybaveností obce je prodejna průmyslového zboží, drogerie, papírnictví s hračkami, dvě prodejny potravin, pošta, kadeřnictví a posléze i pedikérka, která sem dojíždí z nedaleké vesnice. Najdeme zde i malé řeznictví fungující při jatkách třikrát do týdne. Základem je zde i zdravotnické středisko se zubním oddělením a zubní laborantem, dětskou ordinací a praktickým lékařem.¹¹

Spojení s městem je zde pouze autobusovou dopravou, které je značně omezeno. Frekvence spojení je dostatečná především v časných ranních hodinách, kdy lidé cestují za prací a děti do školy a pak v odpoledních hodinách, kdy se vracejí zpět. V podvečerních hodinách a o víkendech jsou spoje minimální nebo vůbec žádné. Bez osobního automobilu se zde člověk téměř neobejde.

Nabídka volnočasových aktivit je zde značně omezenější nabídka než ve městě. O její nabídku se zde stará především škola, jejíž zřizovatelem je obec, dalšími kdo nabízejí volnočasové aktivity jsou dobrovolníci nebo TJ, která v sobě sdružuje volejbal, fotbal, které zde mají svou tradici a nově vzniklý floorbal. V nejbližším okolí obce se nacházejí dvě sjezdovky na vrchu Čeřínek a na vrchu Křemešník. Na vrchu Křemešník můžeme najít i zábavní lezecké centrum. Zde pořádají různé víkendové akce především v letním období (pohádkový les, cyklistické závody aj.).¹²

Co se týče kultury, občas je zde pořádáno v Obecní restauraci divadlo pro děti herci amatéry a dětský karneval v období masopustu. Děti mají možnost navštěvovat hasičskou klubovnu, kde se pro MŠ a v období nějaké akce pořádá promítání pohádek (kino).

Jsou zde pořádány obecní jednorázové či opakované akce ve spolupráci se školou a farou, např. „Sázení lip u kostela“, „Rozsvěcování vánočního stromu“, „Adventní koncert v kostele, který pořádají děti ZŠ“ atd. Tyto akce se týkají především občanů žijících v této obci a jsou součástí celé obce. Je zde určitá soudržnost lidí, které zde žijí. Velká většina se účastní těchto akcí a považují je za určitou tradici, stejnou jako masopustní průvod či různé plesové akce (tradiční hasičský bál) nebo pouťová slavnost.

¹⁰ O ZŠ Nový Rychnov. *Základní škola v Novém Rychnově* [online]. © 2006- [cit. 2012-03-21]. Dostupné z: http://www.zsnovyrychnov.wz.cz/rychl_a_nabidka/o_skole.htm

¹¹ www.novyrychnov.cz/historie/dejiny-obce. [online]. [cit. 2012-03-04]. Dostupné z: <http://novyrychnov.cz/mzk-v-naki-2012>

¹² O Křemešniku. *Hotel Křemešník* [online]. © 2011 [cit. 2012-03-26]. Dostupné z: <http://www.hotelkremesnik.cz/>

Pro děti připravují různé akce dobrovolníci z řad dobrovolných hasičů či sportovců nebo místní spolek dívek a žen Chicca Star. Pořádají dubnové pálení čarodějnic spojený s hrami nebo maškarní zábava na „Den dětí“ spojená opět s různými hrami na místním fotbalovém hřišti. Jiné akce pořádají hasiči – hasičské závody či výstavy historických hasičských stříkaček a náradí s ukázkami práce profesionálních hasičů.

Pro využití volného času je v obci k dispozici také koupaliště, sportovní hřiště u školy, sportovní hala, menší tenisové kurty, fotbalové hřiště, hřiště na plážový volejbal. Mezi kluby, které zde přetrvávají, se řadí fotbalový klub, který kromě dospělých má i dětské družstvo a to dokonce s dětmi od 3let dále pak sportovci, kde je zastoupen volejbal a v neposlední řadě klub mladých hasičů. Tyto kluby jsou financovány ponejvíce přímo z obce a dopláceny rodiči symbolickou částkou. Kromě těchto klubů zde zajišťuje volnočasové aktivity klub Chicca Star, což je místní spolek žen a dívek zaměřený na taneční a pohybové aktivity. Mají i dětskou část, jedná se o aerobik nebo pohybovou a taneční činnost, které jsou taktéž částečně sponzorovány obcí a rodiči. Jsou vedeny místními dobrovolníky. Ostatní činnost pro volný čas dětí je vedená školou, jedná se o různé projekty školy v rámci volného času dětí. Různé setkávání, hry za poznáním. Dále pak dramatický a pěvecký kroužek.¹³

8. 3 Popis metody

Ke svému šetření jsem si vybrala dotazníkovou metodu, jejímž výstupem by mělo být odhalení rozdílů v životě ve městě a na vesnici a jeho důsledku na trávení volného času u dětí v období pubescence. Dotazník bude tvořen otázkami na základě stanovených hypotéz, tak abych získala předmětné informace. Odpovědi jsou již předem stanoveny a respondent si bude muset vybrat již z předem daných možností. Jako únikovou variantu jsem volila skoro u každé otázky „jinou odpověď“. Tuto variantu uzavřených otázek jsem volila z důvodu lepšího vyhodnocení celkového dotazníku.

Otázky budou zaměřeny na:

- situaci v místě bydliště respondenta, která rozdělí respondenty do dvou skupin vesnické děti / městské děti,
- nabídku, využití a poptávku volnočasových aktivit a možností trávení volného času v daném místě,
- spokojenosti respondentů s danou nabídkou,

¹³ O taneční skupině Chicastar. *Taneční skupina Chicastar* [online]. © 2012 [cit. 2012-03-23]. Dostupné z: <http://www.chicastar.estranky.cz/>

- důvody neuspokojení poptávky respondentů,
- zjištění finanční náročnosti na volný čas v daných oblastech,
- jaké typy koníčků jsou preferovány v jednotlivé oblasti.

Tvorba dotazníku

První otázka bude zaměřena na rozdělení respondentů do dvou skupin – venkovské děti a městské děti, viz ot. č. 1 Uveď, kde se nachází místo Tvého bydliště? (obec – město) Některé otázky budou upřesňující kvůli orientaci, o jaké koníčky se jedná, kým jsou organizovány apod., viz ot. č. 3 Kolik z Tvých koníčků je organizovaných?

H1: „Děti žijící ve městě Jihlava mají více koníčků než děti, které žijí na venkově v obci Nový Rychnov.“

Zjišťující otázky:

- ot. č. 2 Kolik máš koníčků?
- ot. č. 23 Které aktivity děláš nejčastěji?
- ot. č. 25 Věnuješ se pohybovým aktivitám protože ...
- ot. č. 26 Pohybovým aktivitám se pravidelně nevěnuji, protože...

H2: „Nabídka volnočasových aktivit je ve městě Jihlava širší, ale zároveň finančně náročnější než v obci Nový Rychnov.“

Zjišťující otázky:

- ot. č. 4 Kolik cca stojí peněz Tvé koníčky?
- ot. č. 6 Kde všude obvykle trávíš svůj volný čas?
- ot. č. 9 Kdo Tě nejvíce podporuje v Tvých koníčcích?
- ot. č. 12 Jaké varianty bys nejvíce ocenil/a z hlediska Tvého volného času?

H3: „Děti žijící na vesnici v Novém Rychnově tráví více času ze svého volna se svými rodiči či příbuznými než děti žijící ve městě Jihlava.“

Zjišťující otázky:

- ot. č. 7 Kolik času týdně ze svého volna trávíš společně s rodiči?
- ot. č. 8 Považuješ tento čas, který trávíš s rodiči za důležitý?
- ot. č. 10 Jsou Tvoji rodiče spokojeni s tím, jak trávíš svůj volný čas?
- ot. č. 2. Věnuje se pravidelně (alespoň 1x týdně) nějaké pohybové aktivitě někdo z rodičů?

H4: „Děti žijící ve městě Jihlava jsou více spokojené s trávením svého volného času než děti na venkově, žijící v obci Nový Rychnov.“

Zjišťující otázky:

- ot. č. 5 Jak jsi spokojený s nabídkou kulturních a volnočasových aktivit v místě Tvého bydliště?
- ot. č. 1 Jsi Ty sám osobně spokojený s tím, jakým způsobem trávíš svůj volný čas?
- ot. č. 19 Co pro Tebe znamená volný čas během nepracovních dní?

- ot. č. 20 Jak obvykle trávíš tento čas?
- ot. č. 21 Jaký máš názor na čas, ve kterém můžeš dělat to, co Tě baví a co je v souladu s Tvými koníčky a zájmy?
- ot. č. 22 Dopln k odpovědím číslo 1, 2 nebo 3 podle důležitosti, které v současné době v Tvém životě tyto oblasti zaujímají.

H5: „Děti na vesnici (Nový Rychnov) mají méně volného času než děti ve městě Jihlava, protože budou více vytíženy povinnostmi spojené s domácností či jinou prací uloženou rodiči.“

Zjišťující otázky:

- ot. č. 13 Kolik volného času máš? (během pracovního týdne)
- ot. č. 14 a 17 Uvedené množství volného času hodnotím jako? (pracovní týden/víkend)
- ot. č. 16 Kolik volného času máš? (během víkendu)
- ot. č. 15 a 18 Jaký je hlavní důvod pro to, že nemáš dostatek volného času? (pracovní týden/víkend)

8. 4 Vlastní šetření

Pro své šetření jsem si vybrala dvě skupiny dětí ve věku 12–15 let, což je sedmá, osmá a devátá třída základní školy. První skupina dětí byla vybrána na Základní škole v Novém Rychnově, která odpovídá klasické vesnické škole, dříve střediskové obci. Sem dochází děti z okolních menších vesnic. Každý ročník je zde zastoupen pouze jednou třídou s počtem žáků mezi 9–15 dětí. Druhou skupinu tvoří děti, které navštěvují městskou základní školu vzdálenou 20 km od Nového Rychnova ve městě Jihlavě, která má okolo 50tisíc obyvatel. Zde je každý ročník zastoupen 2–3 třídami s počtem 22–28 dětí.

Jako výzkumnou metodu jsem si vybrala nestandardizovaný dotazník, který jsem tvořila na základě hypotéz, tak abych získala potřebná data, která by mi pomohla ověřit dané hypotézy. Nejtěžší bylo najít správné otázky, tak abych získala potřebné informace. Celý dotazník je rozdělen do 26 otázek, kde zjišťuji, jaký mají děti vztah ke svému volnému času, co upřednostňují, zároveň jak jej tráví a jaká je nákladnost na jejich koníčky, kdo jim pomohl s výběrem aktivit a co upřednostnilo výběr jejich koníčků a do jaké míry při jejich výběru a provozování zasáhla škola, rodina či přátelé. A nejdůležitější činitelem je, jakou roli na výběru má prostředí, ve kterém děti vyrůstají a žijí.

Dotazník je upraven tak, aby byl pochopitelný pro děti v daném věku. Rozdávání a vyplňování dotazníků probíhalo za pomoci třídních učitelů a učitelů občanské nauky, kteří mi byli ochotni pomoci při šetření. Žáci měli 40 minut na vyplnění dotazníku. Byli poučeni

o anonymitě a způsobu vyplnění dotazníku. Bohužel se nedá počítat s nepravdivým vyplněním dotazníku. Ale musím vycházet z výsledků, které jsem tímto sběrem dat získala.

8. 5 Zpracování výzkumné sondy

Po vyplnění dotazníků respondenty byly dotazníky roztříděny do dvou skupin, které jsem nazvala skupina vesnických dětí a skupina městských dětí. Pro lepší přehlednost při zpracování dotazníků jsem použila zároveň grafy i tabulky s výsledky šetření jednotlivých otázek. Počet odpovědí u daných variant jsem vyjádřila v procentech pro lepší porovnání jednotlivých skupin. Zároveň jsem u každé otázky porovnávala výsledky těchto dvou vybraných vzorků.

Dotazník vyplnilo celkem 91 účastníků. Jednalo se o žáky sedmých, osmých a devátých tříd základních škol. Ti byli rozděleni nejdříve do několika kategorií podle počtu obyvatel v jejich stávajícím bydlišti. Ke zjednodušení jsem je rozdělila do 2 kategorií, a to venkov a město. Přičemž do kategorie vesnice spadají respondenti s počtem obyvatel od 500–2000 a do kategorie město s počtem obyvatel 30 000 a více. 47 dětí bylo z venkova a 44 děti žijí ve městě. Podrobnější informace a znázornění viz graf a tabulka č. 1.

9. Výsledky výzkumné sondy

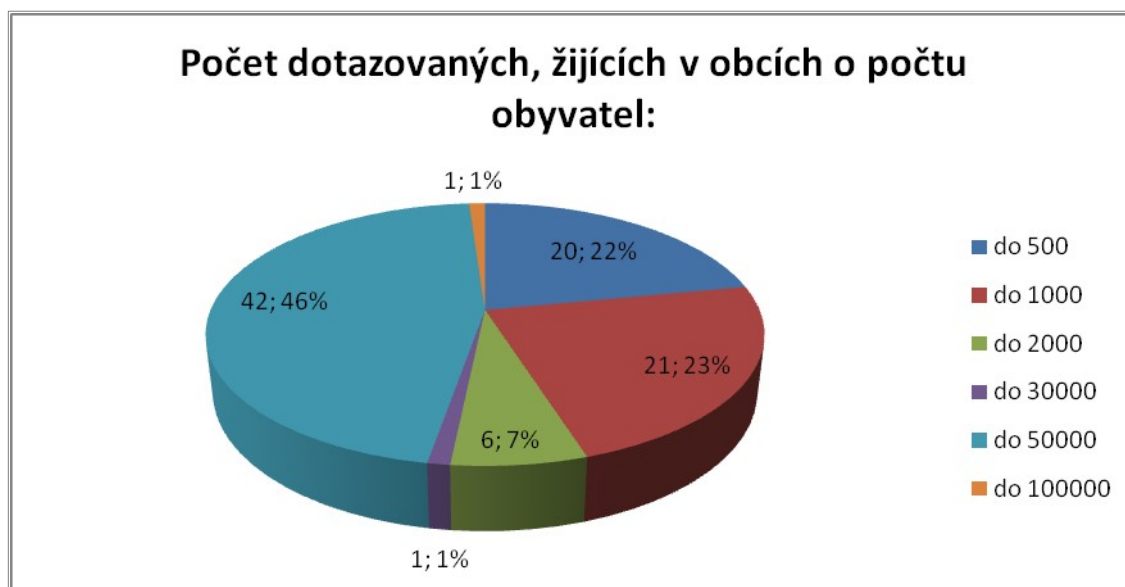
Výsledky výzkumné sondy jsou zpracovány do grafů a tabulek u každé otázky jednotlivě. Pro zpřehlednění je ke grafům přiřazena každá otázka a varianty odpovědí. U každé tabulky je zpracován závěr vyplývající z výsledků v tabulce a grafu. I zde jsou vesnickými dětmi myšleny pouze děti z Nového Rychnova a městské děti z města Jihlavy.

1. Uved', v jak velké obci bydlíš?

Tabulka č. 1 Velikost bydliště dotazovaných (dle počtu obyvatel)

poč. obyvatel	počet dotazovaných
do 500	20
do 1000	21
do 2000	6
do 30000	1
do 50000	42
do 100000	1
celkem	91

Graf č. 1 Rozdělení velikosti bydliště dotazovaných (v počtu obyvatel)

2. Kolik máš koníčků?

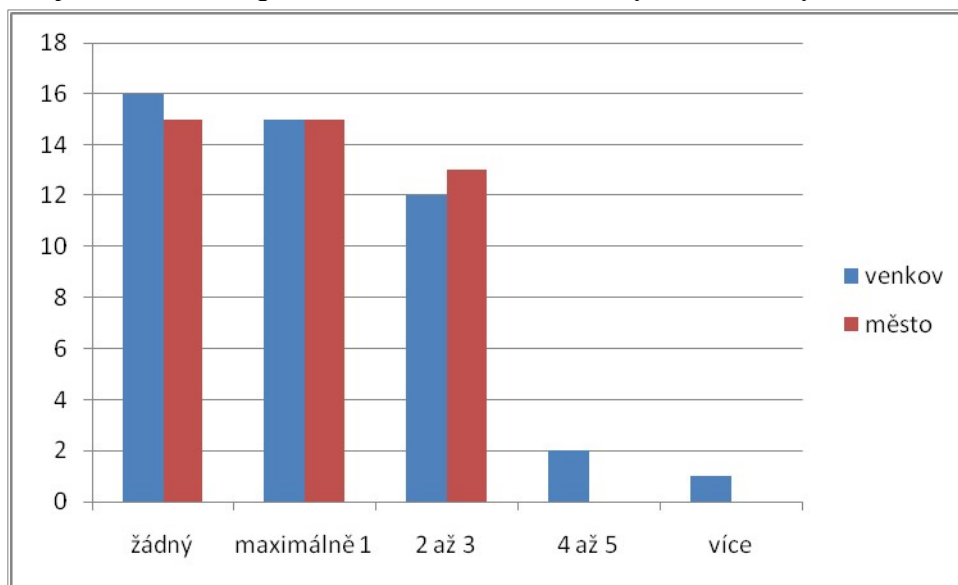
Z výsledků výzkumu je patrné, že venkovské děti mají průměrně více koníčků najednou než děti městské, i přestože nabídka ve městech je daleko větší než v obci viz graf č. 2. V obou kategoriích respondentů, ale existuje i určité procento dětí, které se nevěnují žádnému koníčku. Rozdíl mezi venkovskými a městskými respondenty je zde nepatrný. Větší rozdíly jsou vidět v dalších kategoriích s jedním max. 2–3 koníčky, a to u městských dětí, které převyšují o 2,5 % a 18,8 % děti vesnické. Výsledky jsou o 3 % vyšší než u venkovských dětí. Avšak v následných kategoriích, tedy 4–5 koníčků a více, výsledky ukazují na to, že venkovské děti jsou více angažované v oblasti kroužků až o 15,6 % a 8,1 % více než děti městské.

Tento graf ukazuje na to, že venkovské děti mají více koníčků než městské děti. Může to být však způsobeno četností setkání daného kroužku. Vesnické děti mohou mít setkání nebo trénink pouze 1–2x týdně a městské děti mohou mít četnost týdenních setkání vyšší.

Tabulka č. 2 Počet koníčků dotazovaných

počet koníčků	venkov	město
žádný	2,1 %	2,3 %
maximálně 1	4,3 %	6,8 %
2 až 3	42,6 %	61,4 %
4 až 5	38,3 %	22,7 %
více	14,9 %	6,8 %

Graf č. 2 Srovnání počtu koníčků u dětí vesnických a městských

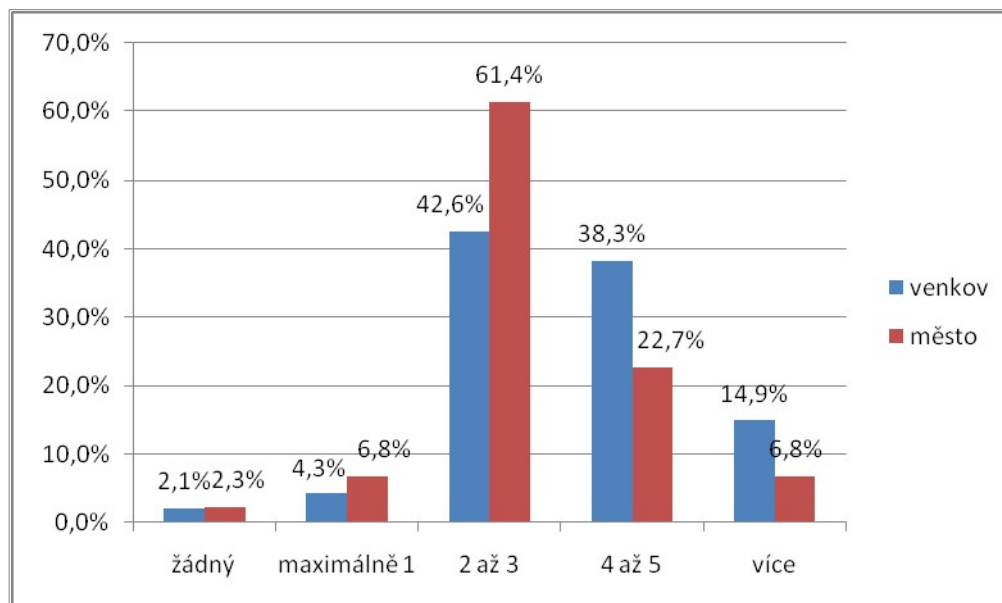
3. Kolik z těchto koníčků je organizovaných (tj. pod vedením nějaké organizace, klubu, školy)?

Podle výsledky z tabulky č. 3 vyplývá, že organizovanost koníčků na venkově a ve městě je téměř stejná a odpovídá předchozím výsledkům ohledně počtu koníčků dotazovaných. Opět i tyto výsledky potvrzují větší počet koníčku na jednoho respondenta z oblasti venkova. Taktéž ukazuje i na to, že počet organizovaných a neorganizovaných koníčků, a to ať ve městě či na venkově, se naprosto shoduje, viz graf č. 3.

Tabulka č. 3 Počet organizovaných koníčků u dětí vesnických a městských

počet org. koníčků	venkov	město
žádný	16–34 %	15–34,1 %
maximálně 1	15–32 %	15–34,1 %
2 až 3	12–25,5 %	13–29,5 %
4 až 5	2–4,3 %	
více	1–2,1 %	
neodpověděli	1–2,1 %	1–2,3 %

Graf č. 3 Srovnání počet organizovaných koníčků u dětí vesnických a městských

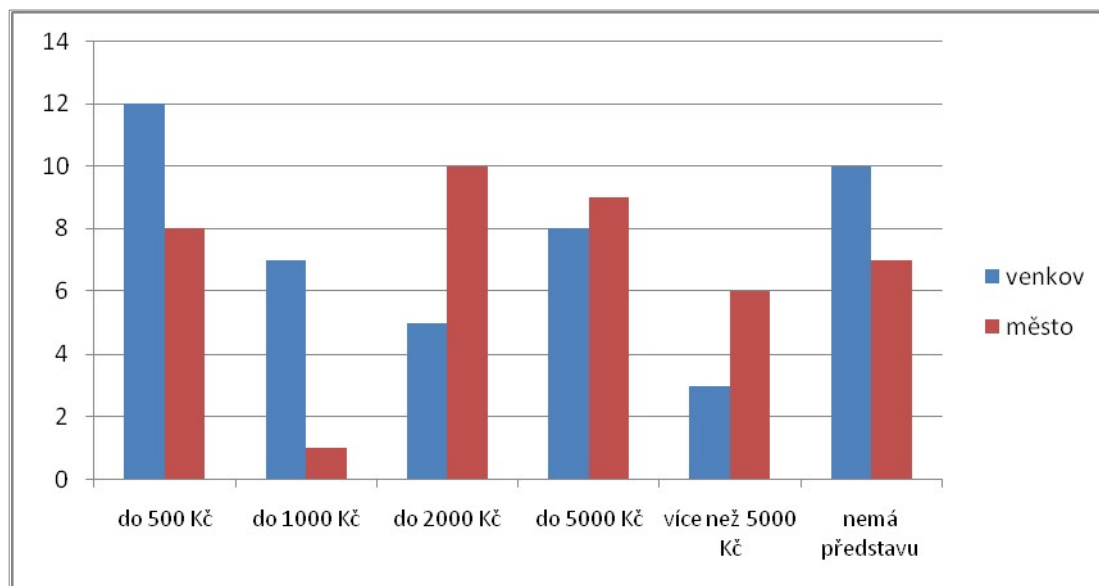
4. Kolik cca stojí Tvé koníčky? (pokud se jedná o více koníčků, uveď celkovou cenu)

Z výsledků tabulky a grafu č. 4 vyplývá, že děti na venkově mají více levnějších koníčků, než děti ve městě. Náklady na koníčky se pohybují u venkovských dětí ve větším procentu okolo 500,- Kč za rok, oproti městským dětem, kde se průměrné náklady pohybují okolo 2000–5000,- Kč ročně. Je zde poměrně vysoké procento respondentů v obou kategoriích, kteří nemají představu o finanční nákladnosti svých koníčků.

Tabulka č. 4 Náklady na koníčky (v Kč)

náklady na koníčky	venkov	město
do 500 Kč	12–25,5 %	8–18,2 %
do 1000 Kč	7–14,9 %	1–2,3 %
do 2000 Kč	5–10,6 %	10–22,7 %
do 5000 Kč	8–17 %	9–20,5 %
více než 5000 Kč	3–6,4 %	6–13,6 %
nemá představu	10–21,3 %	7–15,9 %
neodpověděli	2–4,3 %	3–6,8 %

Graf č. 4 Porovnání nákladů na koníčky u dětí vesnických a městských

5. Jak jsi spokojený/á s nabídkou kulturních a volnočasových aktivit v místě Tvého bydliště?

Spokojenost s nabídkou kulturních a volnočasových aktivit u dětí na venkově a ve městě je poměrně vyvážená viz tabulka a graf č. 5. Maximální spokojenost se liší pouze o 1,1 %, u druhé kategorie označená jako dostačující je rozdíl o 2,8 %, kdy venkovské děti jsou spokojenější s nabídkou. Překvapující je výsledek dotazování u dětí z města, kde až 34 % dětí není schopno posoudit spokojenost s nabídkou. Naopak bych předpokládala, že přehled o nabídce kulturních a volnočasových aktivit bude mít minimální procento dětí z obou kategorií. Přání širší nabídky je také poměrně vyrovnaná, liší se údajem venkovských dětí o 2,7 %, kterou lze předpokládat vzhledem k poměrně omezené nabídce venkova. Úplnou nespokojenost v rozdílu projevilo o 14,7 % venkovských dětí.

Tabulka č. 5 Spokojenost s nabídkou kulturních a volnočasových aktivit

spokojenost	venkov	město
maximální	8–17 %	7–15,9 %
dostačující	12–25,5 %	10–22,7 %
neumí posoudit	5–10,6 %	15–34,1 %
přání širší nabídky	13–27,7 %	11–25 %
naprostá nespokojenost	8–17 %	1–2,3 %
neodpověděli	1–2,1 %	0

Graf č. 5 Srovnání se spokojeností dětí s nabídkou volnočasových a kulturních aktivit v místě svého bydliště

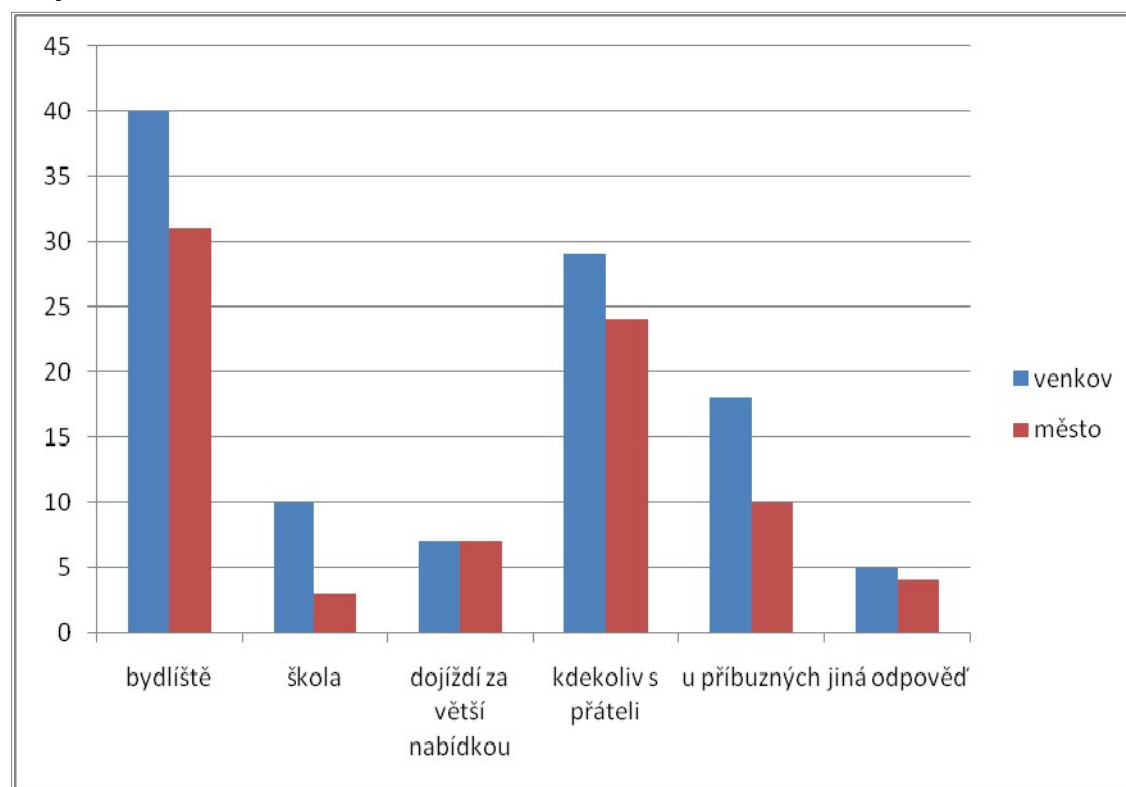
6. Kde všude obvykle trávíš svůj volný čas? (u této otázky zaškrtni max. 3 možnosti)

Tabulka a graf č. 6 ukazuje, že obě skupiny tráví maximálně volného času ve svém bydlišti, u venkovských dětí je to až 85 %. V druhé kategorii místo pro volný čas – škola, je velký rozdíl mezi oběma skupinami – až 14,5 %. Dá se předpokládat, že tuto skutečnost ovlivňuje fakt, že volný čas na vesnici je organizován více školou než jinou organizací, kterých je na venkově minimum. Děti ve městech si spíše vybírají kroužky, které organizují jiné organizace, a škola nemusí nabízet širší nabídku pro oblast volného času. Nepředpokládané byly však odpovědi v kategorii – dojíždění za větší nabídkou, kdy se obě dotazované skupiny rozcházejí pouze o 1 %. Dojíždí více dětí za svými kroužky spíše ve městě než na vesnici. Další větší rozdíl je u odpovědi – trávení volného času u příbuzných, kde větší procento představuje děti na venkově až o 15,6 %, což by mohlo vysvětlovat větší soudržnost na vesnici.

Tabulka č. 6 Označení místo trávení volného času dětí

místo pro volný čas	venkov	město
bydliště	40–85,1 %	31–70,5 %
škola	10–21,3 %	3–6,8 %
dojíždí za větší nabídkou	7–14,9 %	7–15,9 %
kdekoliv s přáteli	29–61,7 %	24–54,5 %
u příbuzných	18–38,3 %	10–22,7 %
jiná odpověď	5–10,6 %	4–9,1 %

Graf č. 6 Znázornění místa trávení volného času dětí

7. Kolik času týdně ze svého volna trávíš společně s rodiči? (nějakou společnou aktivitou apod.)

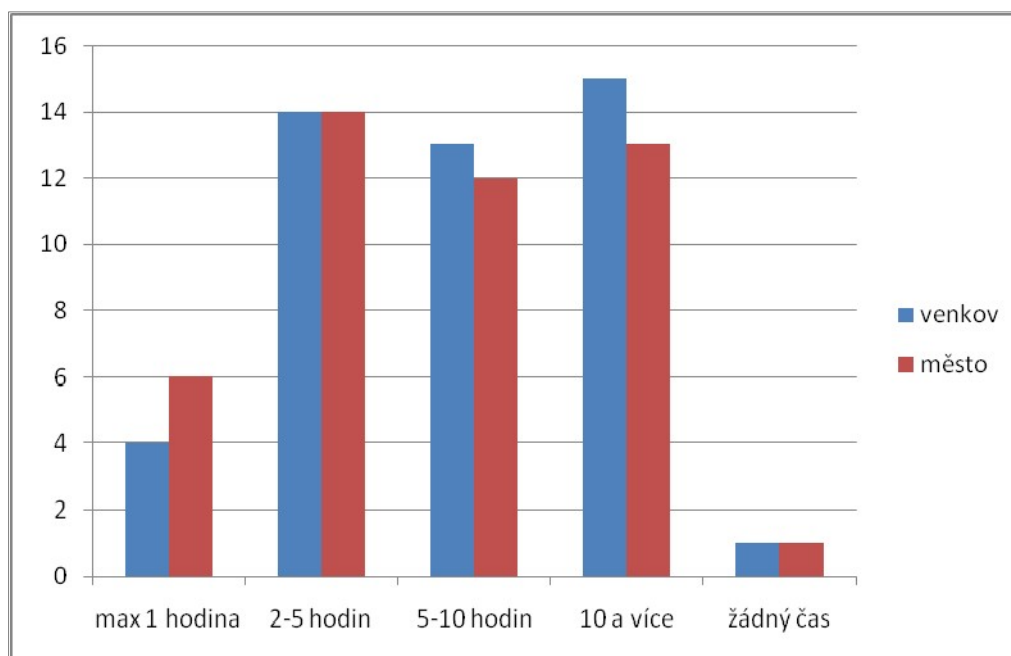
Kupodivu městské i vesnické děti tráví se svými rodiči relativně stejně volného času, liší se pouze několika procenty či dokonce desetiny procenta. Pouhou hodinu tráví více městský děti se svými rodiči a to 13,6 % oproti 8,5 % vesnických. Největší procento dětí městských tráví se svými rodiči 2–5 hodin týdně. U dětí na venkově se objevilo největší procentu u 5–10 hodin týdně, a to 31,9 %, které se od městských dětí v této kategorii liší o pouhé 1,4 %.

Nějaký podstatný rozdíl nebyl zjištěn ani v kategorii „žádný čas“, kde se obě zkoumané kategorie liší pouze o 0,2 %, přičemž větší procento je u městských dětí.

Tabulka č. 7 Množství volného času trávený dětí s rodiči

čas strávený s rodiči (týdně)	venkov	město
max 1 hodina	4–8,5 %	6–13,6 %
2–5 hodin	14–29,8 %	14–31,8 %
5–10 hodin	13–27,7 %	12–27,3 %
10 a více	15–31,9 %	13–29,5 %
žádný čas	1–2,1 %	1–2,3 %

Graf č. 7 Množství času tráveného dětí s rodiči

8. Považuješ tento čas, který trávíš s rodiči za důležitý?

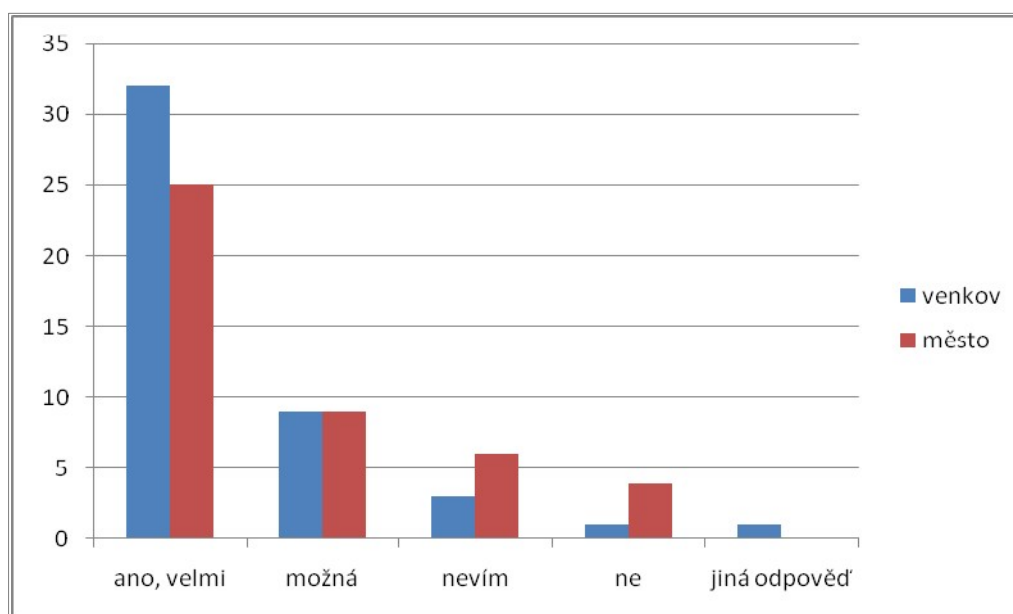
Výstup z vyhodnocení otázky lze interpretovat tak, že dětem na venkově více záleží na času, který stráví s rodiči. Rozdíl mezi měřenými vzorky je o 11,3 % vyšší u venkovských dětí, i přestože z tohoto vzorku jeden z respondentů neodpověděl.

V kategorii odpovědi na druhém místě jsou obě strany odpovědi procentuálně vyrovnané. U třetí a čtvrté kategorii však dochází ve vyhodnocení k většímu rozdílu mezi skupinami respondentů a to ve směru záporné odpovědi nebo odpovědi nevím, kde spíše dominují procentuální odpovědi městských dětí. Z čehož by šlo odvodit, že buď svůj volný čas, který tráví s rodiči, neřeší anebo jej nepovažují za nijak významný či důležitý. Naopak u venkovských dětí jsou odpovědi spíše kladné. Jen malému procentu venkovských dětí nepovažuje za důležitý volný čas, který tráví se svými rodiči.

Tabulka č. 8 Hodnocení důležitosti času tráveného s rodiči

důležitost času stráveného s rodiči	venkov	město
ano, velmi	32–68,1 %	25–56,8 %
možná	9–19,1 %	9–20,5 %
nevím	3–6,4 %	6–13,6 %
ne	1–2,1 %	4–9,1 %
jiná odpověď	1–2,1 %	0
neodpověděli	1–2,1 %	

Graf č. 8 Srovnání důležitosti času tráveného dětí s rodiči

9. Kdo Tě nejvíce podporuje ve Tvých koníčcích?

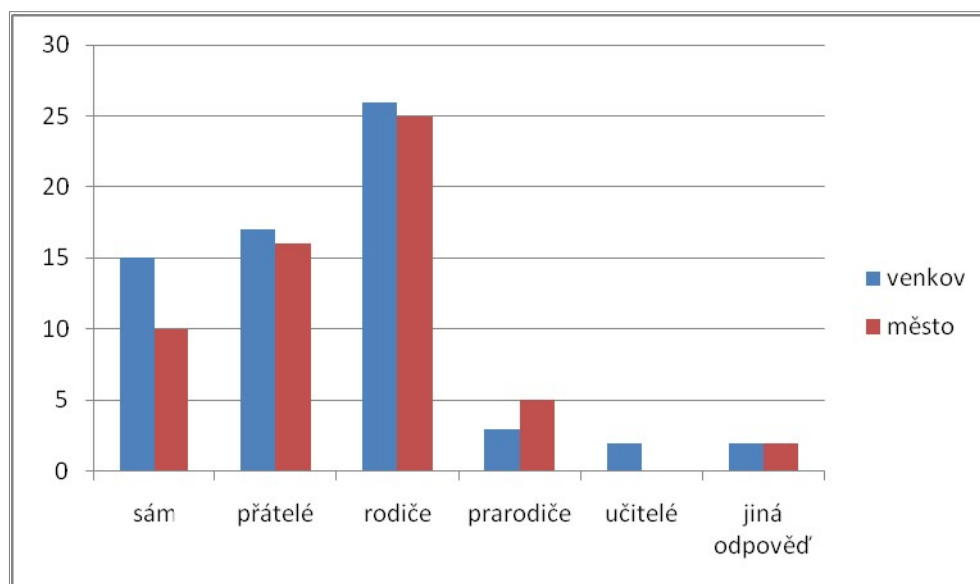
Výsledky výzkumné sondy ukazují, že nejvíce ve svých koníčcích děti podporují jejich rodiče. Rozdíl mezi venkovskými a městskými dětmi je u této odpovědi pouze 1,5 %. Kde vyšší procento zaujímají městské děti. Kategorie jiná odpověď či přátelé jsou téměř shodné. Větší rozdíly si můžeme povšimnout ve výsledku podpory vlastní osoby, kde venkovské děti projevily více samostatnosti a to až 9,2 % než městské děti. Městské děti naopak jsou více podporovány ze strany rodičů a to až o 5 %.

Výsledky také ukázaly, že městské děti necítí prakticky žádnou podporu ze strany svých učitelů. U venkovských dětí je to v této kategorii odpovědí 4,3 %, což může vycházet z předpokladu, že volný čas na venkově zajišťuje především škola a učitelé.

Tabulka č. 9 Skupiny podporující dětské koníčky

osoby podporující koníčky	venkov	město
sám	15–31,9 %	10–22,7 %
přátelé	17–36,2 %	16–36,4 %
rodiče	26–55,3 %	25–56,8 %
prarodiče	3–6,4 %	5–11,4 %
učitelé	2–4,3 %	0
jiná odpověď	2–4,3 %	4,5 %

Graf č. 9 Srovnání jednotlivých skupin, které podporují děti v koníčcích

10. Jsou spokojeni Tvoji rodiče s tím, jak trávíš svůj volný čas?

Ve výsledcích odpovědí této otázky mne velmi potěšilo, že se neobjevilo jediné procento dětí, které by uváděly, že jsou jejich rodiče nespokojeni s volným časem svých dětí nebo se o volný čas dětí nezajímají. V menším procentu se objevily odpovědi, kde rodiče nesouhlasí s volným časem svých dětí a nijak to neřeší.

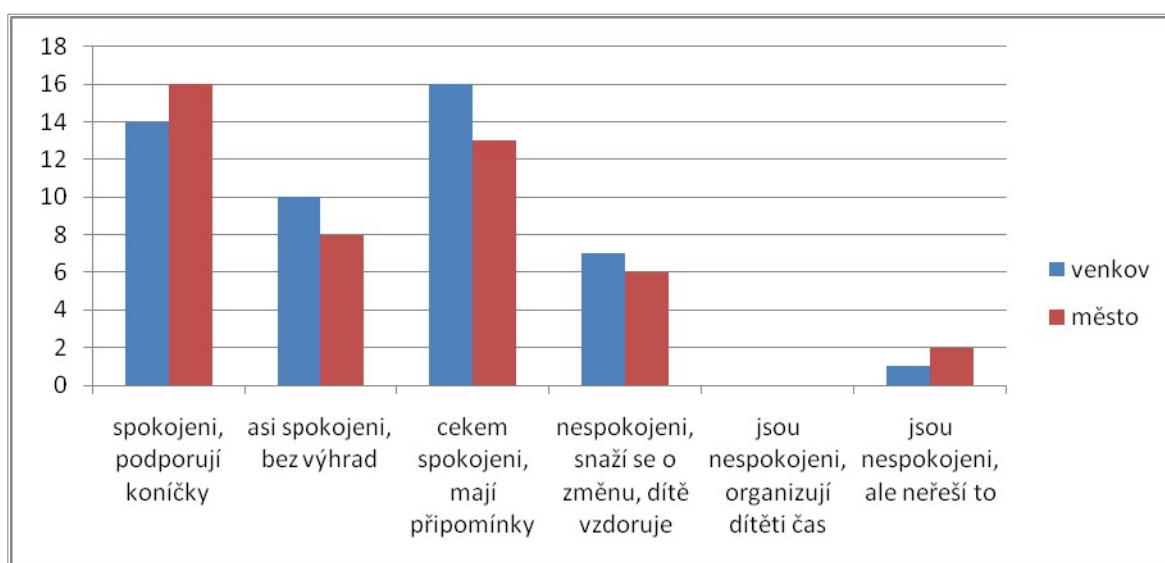
Největší procentuální zastoupení se objevilo u městských dětí – spokojenost rodičů a podpora, a to o 6,6 % více než u dětí venkovských. U venkovských dětí je naopak největším procentem odpověď typu – rodiče jsou celkem spokojeni, ale mají připomínky, o proti městským dětem je to o 4,5 % více. O 3,1 % je také více odpovědí u venkovských dětí, kde jsou rodiče spokojeni a bez nějakých výhrad.

Závěrem můžu konstatovat, že výsledky ukazují, že spokojenější rodiče s trávením volného času svých ratolestí nalezneme spíše ve městě. Na vesnici jsou rodiče celkem spokojeni s určitými připomínkami k volnému času svých dětí.

Tabulka č. 10 Spokojenost rodičů s volným časem dětí

spokojenost rodičů s trávením volného času dítěte	venkov	město
spokojeni, podporují koníčky	14–29,8 %	16–36,4 %
asi spokojeni, bez výhrad	10–21,3 %	8–18,2 %
cekem spokojeni, mají připomínky	16–34 %	13–29,5 %
nespokojeni, snaží se o změnu, dítě vzdoruje	7–14,9 %	6–13,6 %
jsou nespokojeni, organizují dítěti čas	0	0
jsou nespokojeni, ale neřeší to	1–2,1 %	2–4,5 %
nezajímají se o volný čas dítěte	0	0

Graf č. 10 Srovnání spokojenosti rodičů s volným časem dětí (venkov/město)

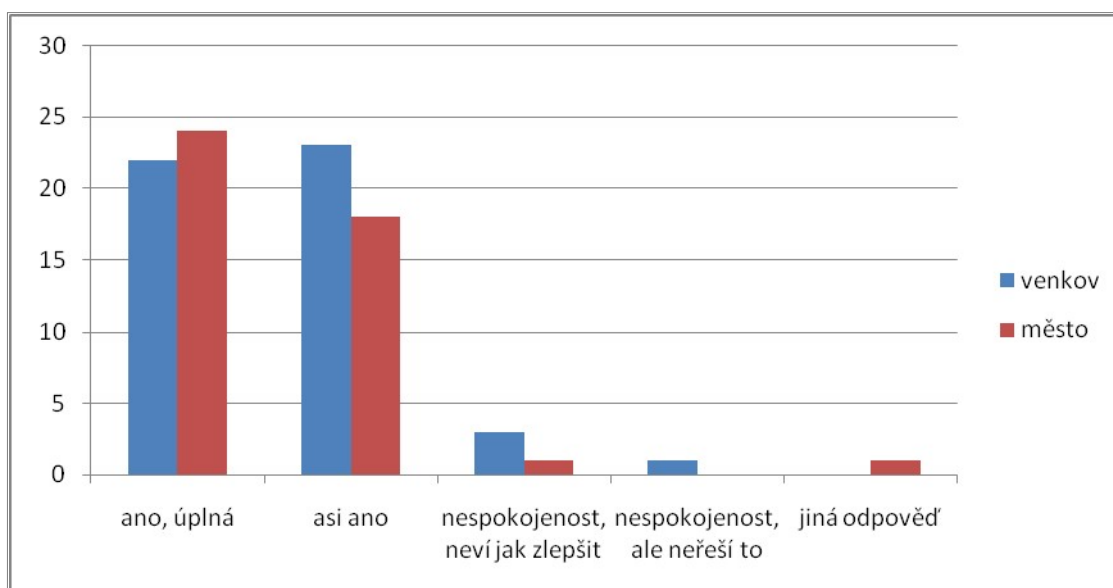
11. Jsi osobně spokojený/á s tím, jakým způsobem trávíš volný čas?

Nejvíce spokojených dětí se svým volným časem je města a to 54,5 %. To je o 7,7 % více, jak u dětí z venkova. Odpověď „asi ano“ využilo 48,9 % venkovských dětí, jedná se o kladnou odpověď, ale spíše nejistou. Obě skupiny jsou spíše spokojené s využitím svého volného času. Nespokojenost se objevilo nejvíce u dětí venkovských o 4,1 % více než u dětí městských. V této skupině se objevily i odpovědi nespokojenosti, kde neví jak tuto situaci zlepšit anebo svou situaci nijak neřeší. U městských dětí byly tyto odpovědi využity pouze v minimálním počtu.

Tabulka č. 11 Spokojenost s trávením svého vlastního času

spokojenost dětí s trávením volného času	venkov	město
ano, úplná	22–46,8 %	24–54,5 %
asi ano	23–48,9 %	18–40,9 %
nespokojenost, neví jak zlepšit	3–6,4 %	1–2,3 %
nespokojenost, ale neřeší to	1–2,1 %	0
jiná odpověď	0	1–2,3 %

Graf č. 11 Srovnání jednotlivých skupin ve spokojenosti se svým volným časem

12. Jaké varianty bys nejvíce ocenil z hlediska Tvého volného času? (zaškrtni max. 3)

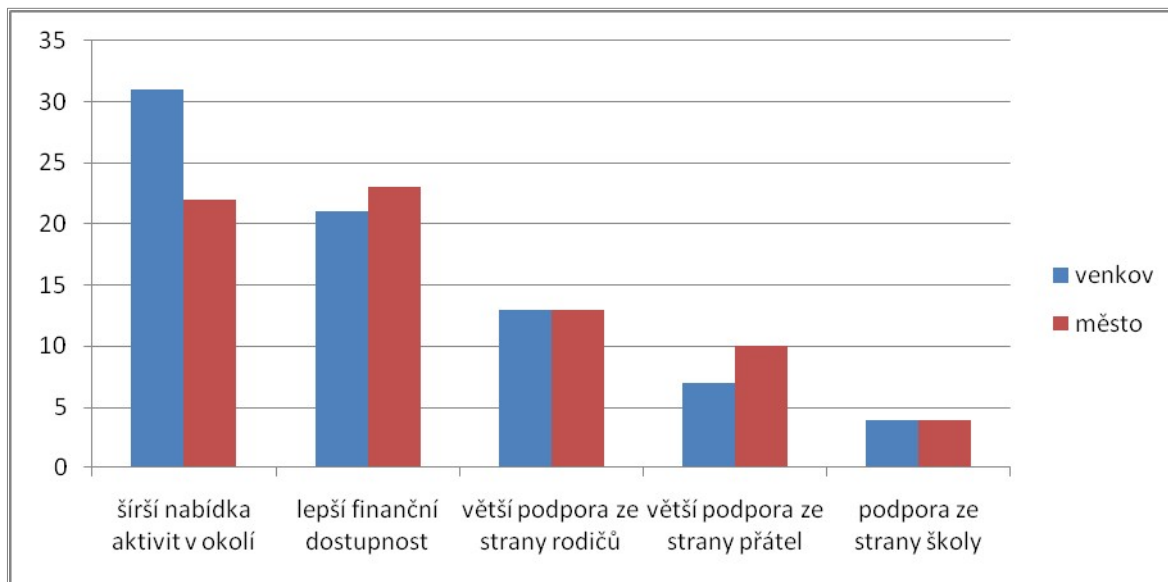
U této otázky se objevil klasický předpoklad, kdy největší procento venkovských dětí by ocenilo širší nabídku aktivit v okolí, na druhém místě se u této kategorie objevila nejvíce odpověď lepší finanční dostupnost. A na dalších místech pak podpora ze strany rodičů, přátel a školy. Škola se zde objevila na předposledním místě před „jinou odpovědí“.

Co se týče městských dětí, ty nejvíc apelovaly na lepší finanční dostupnost. Ceny kroužků ve městě jsou oproti menším městečkům či vesnicím několikanásobně vyšší. Na druhém místě se objevila odpověď „širší nabídka aktivit v okolí“. Tato odpověď mne u městských dětí překvapila vzhledem k oblasti zkoumání (město – 50 tisíc obyvatel), kde by nabídka volnočasových aktivit mohla být nadmíru uspokojující. Další odpovědi byly obdobné jako u venkovských dětí.

Tabulka č. 12 Chybějící hodnoty dětí z hlediska volného času

co zlepšit?	venkov	město
širší nabídka aktivit v okolí	31–66 %	22–50 %
lepší finanční dostupnost	21–44,7 %	23–52,3 %
větší podpora ze strany rodičů	13–27,7 %	13–29,5 %
větší podpora ze strany přátel	7–14,9 %	10–22,7 %
podpora ze strany školy	4–8,5 %	4–9,1 %
jiná odpověď	2–4,3 %	1–2,3 %

Graf č. 12 Srovnání chybějících hodnot dětí z hlediska jejich volného času

Následující otázky se týkají **množství volného času, které máš během pracovních dní** (tj. dní, kdy chodíš do školy)

13. Kolik volného času (čas, který trávíš tak, jak chceš bez ohledu na Tvé povinnosti) **v tyto dny přibližně máš?** (uved' kolik cca denně)

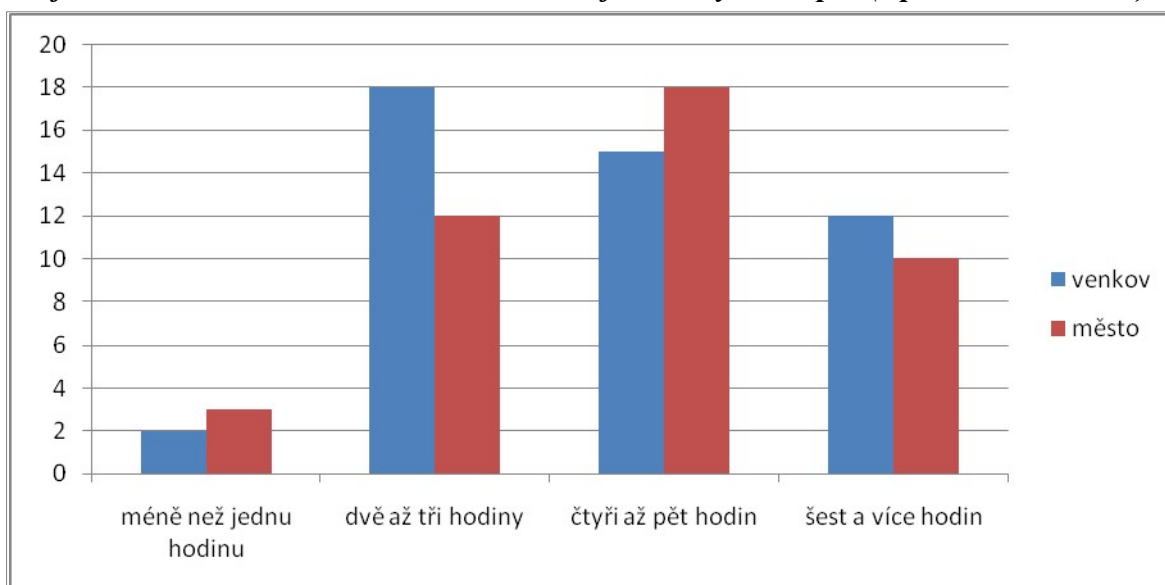
Z odpovědí obou skupin vyplývá, že venkovské děti mají v průměru méně volného času oproti městským dětem. Největší procento odpovědí u venkovských dětí se objevilo u 2–3 hodin volného času denně. Na druhém místě se objevilo u této zkoumané skupiny odpověď 4–5 hodin denně a to o 6,4 % než předchozí odpověď a o 6,4 % méně poslední odpověď, tedy 6 a více hodin než odpověď předchozí tedy 4–5 hodin.

Městské děti nejvíce preferovali odpovědi 4–5 hodin volného času denně. Druhou nejčastější odpovědí se objevila 2–3 hodiny volného času denně. Rozdíl odpovědí je 13,6 %. Poslední nejčastější odpovědi se objevuje i u poslední možnosti odpovědi tj. 6 a více hodin o 2,7 % méně než u odpovědi městských dětí, u kterých se objevuje v 6,8 % i odpověď „méně než 1 hodina denně“.

Tabulka č. 13 Množství volného času (během pracovních dní)

volný čas v pracovních dnech	venkov	město
méně než jednu hodinu	2–4,3 %	3–6,8 %
dvě až tři hodiny	18–38,3 %	12–27,3 %
čtyři až pět hodin	15–31,9 %	18–40,9 %
šest a více hodin	12–25,5 %	10–22,7 %

Graf č. 13 Srovnání množství volného času u jednotlivých skupin (v pracovních dnech)

14. Uvedené množství volného času hodnotím jako:

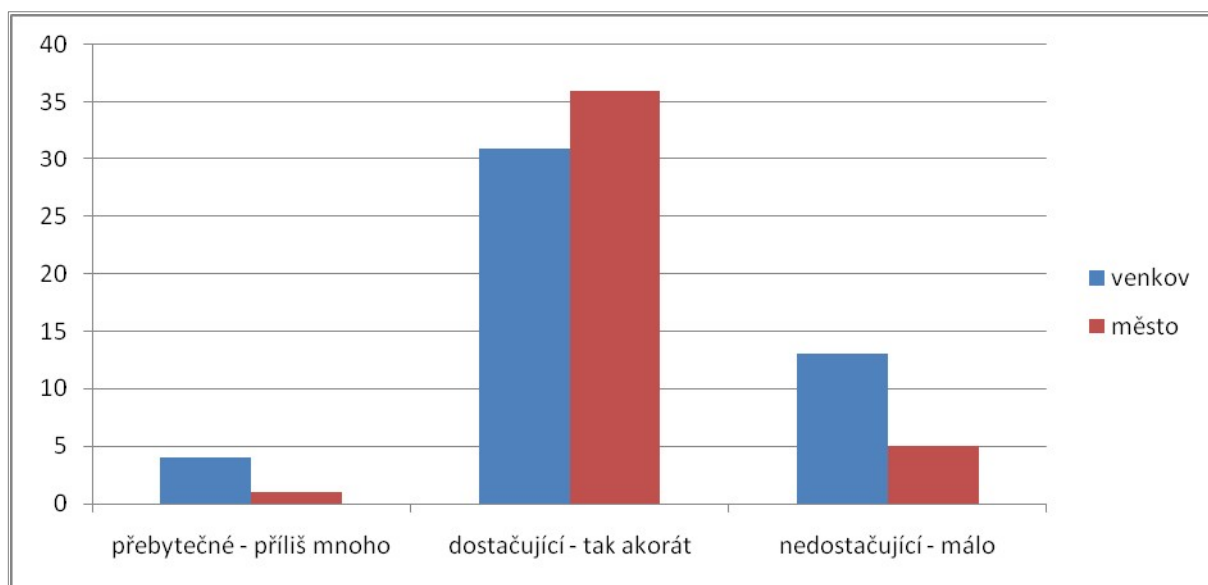
U vyhodnocení odpovědí této otázky je vidět výrazný rozdíl. Nejvíce spokojených dětí s množstvím svého volného času je ve městě, až 81,8 %. Děti na venkově jsou z většiny také spokojené s množstvím volného času, přesto oproti dětem z města se objevuje poměrně velké procento vesnických dětí, které odpověděly, že mají málo volného času. Z toho odvozují, že děti na venkově jsou vytíženější než děti ve městě.

U první odpovědi, která ukazuje procento dětí, jež mají přebytek volného času, se opět zvýraznila skupina vesnických dětí o 6,2 % více než u dětí městských.

Tabulka č. 14 *Hodnocení volného času*

hodnocení množství volného času v pracovních dnech	venkov	město
přebytečné – příliš mnoho	4–8,5 %	1–2,3 %
dostačující – tak akorát	31–66 %	36–81,8 %
nedostačující – málo	13–27,7 %	5–11,4 %

Graf č. 14 *Srovnání hodnocení volného času jednotlivých skupin*

15. Jaký je hlavní důvod pro to, že nemáš dostatek volného času? (u této otázky můžeš zaškrtnout více možností)

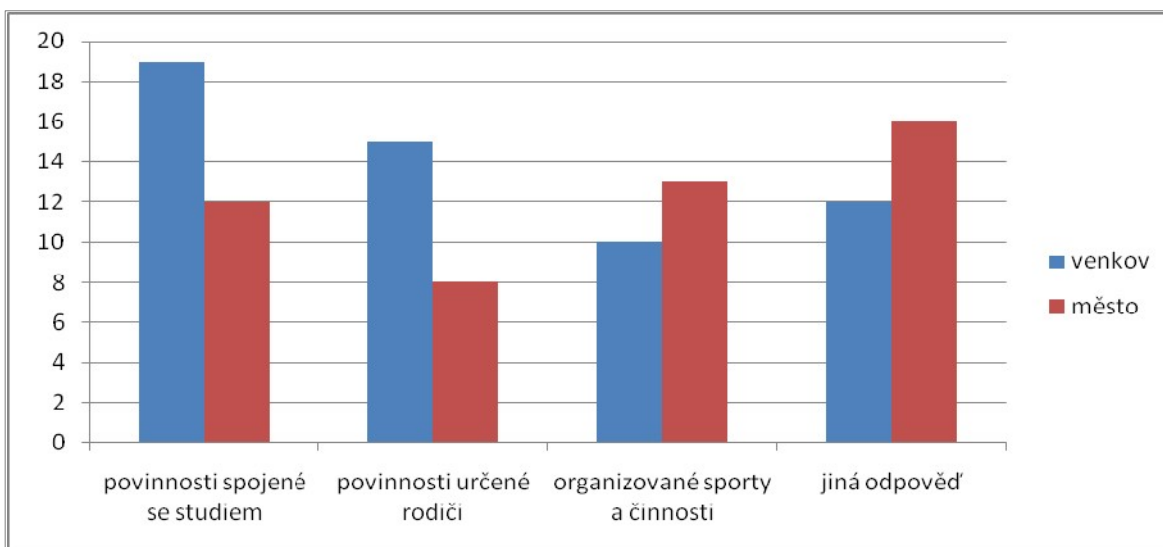
Podle závěrů z odpovědí vyplývá, že vesnické děti jsou nejvíce zaměstnané ve volném čase povinnostmi spojené se studiem a to o 13,3 % více než děti městské. Dále jsou také mnohem více vytížené povinnostmi nařízené rodiči 31,9 %. To je dokonce o 13,7 % více než městské děti. Ty naopak převyšují vesnické děti v odpovědích u otázek hlavního důvodu nedostatku volného času z důvodu organizovaných sportů a činností 29,5 % oproti 21,3 % odpovědí u vesnických dětí. Jinou odpověď využilo poměrně dost městských dětí a to až 36,4 % a 25,5 % dětí z venkova.

Z tohoto vyhodnocení můžeme vyvodit, že městské děti jsou více vytížené studiem a povinnostmi určené rodiči, což na vesnici není neobvyklý jev. Vzhledem k tomu, že na vesnicích se stále udržují určité tradice. Oproti městským dětem, které jsou více vytížené organizovaným sportem nebo jinou organizovanou činností. Což můžeme předpokládat, protože rodiče ve městech bývají mnohdy velmi zaměstnaní, protože ve městech mají možnost více zaměstnání anebo se snaží udržet určitý standard, což vyžaduje větší finanční zátěž, to se rovná více práce. Tudíž musí zajistit hlídání svých dětí anebo ji řeší vytížením svých dětí organizovanými koníčky.

Tabulka č. 15 Důvody nedostatku volného času v pracovních dnech

důvod nedostatku volného času v pracovních dnech	venkov	město
povinnosti spojené se studiem	19–40,4 %	12–27,3 %
povinnosti určené rodiči	15–31,9 %	8–18,2 %
organizované sporty a činnosti	10–21,3 %	13–29,5 %
jiná odpověď	12–25,5 %	16–36,4 %

Graf č. 15 Srovnání nedostatků volného času v pracovních dnech

Následující otázky se týkají **množství volného času**, které máš **během mimopracovních dní** (tj. víkendů nebo dní, kdy nechodíš do školy)

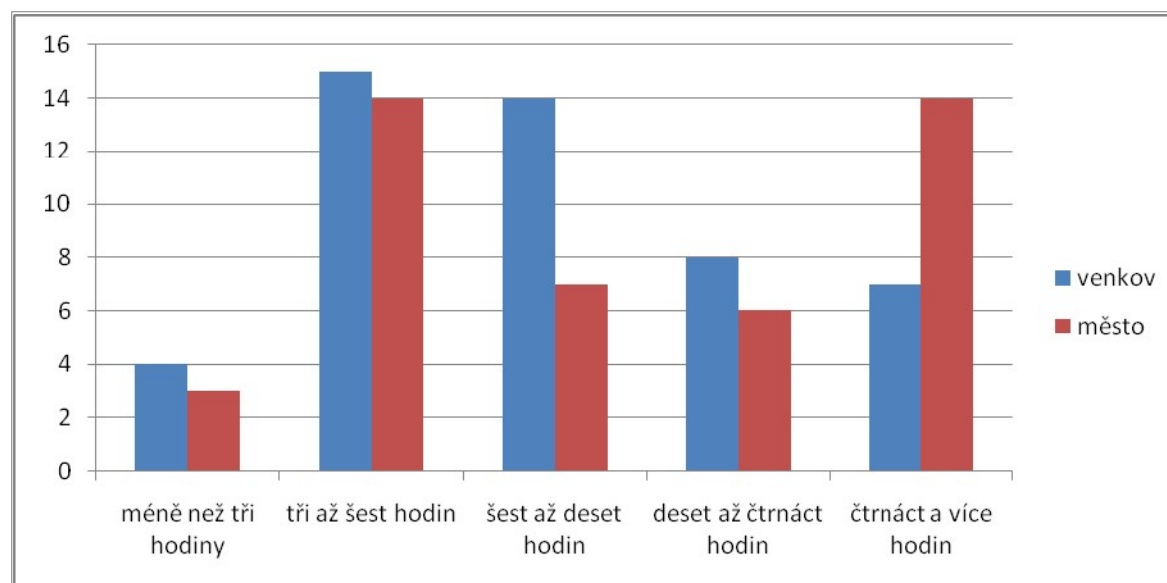
16. Kolik volného času (čas, který trávíš tak, jak chceš bez ohledu na Tvé školní či mimoškolní povinnosti) **v tyto dny přibližně máš?**

Oproti dnům, kdy děti chodí do školy, jsou odpovědi na volný čas během mimopracovních dnů velmi vyrovnané u obou zkoumaných skupin. Největší procento se u obou skupin objevuje především u druhé odpovědi, tedy 3–6 hodin volného času, který děti tráví dle svých představ. Rozdíl najdeme ve třetí kategorii odpovědí, což je 6–10 hodin volného času, kde se u vesnických dětí objevuje ještě poměrně velké procento odpovědí (29,8 %), oproti městským dětem, které uvádějí již 15,9 %. U další kategorie odpovědí se obě zkoumané skupiny liší pouze o 3,4 %. Naopak v poslední kategorii odpovědí je odlišnost poměrně velká, a to 16,9 %, kdy městské děti vykazují více volného času tedy 14 a více hodin, které tráví dle svých představ oproti dětem žijícím na vesnici.

Tabulka č. 16 Množství volného času v mimopracovních dnech

volný čas ve volných dnech	venkov	město
méně než tři hodiny	4–8,5 %	3–6,8 %
tři až šest hodin	15–31,9 %	14–31,8 %
šest až deset hodin	14–29,8 %	7–15,9 %
deset až čtrnáct hodin	8–17 %	6–13,6 %
Čtrnáct a více hodin	7–14,9 %	14–31,8 %

Graf č. 16 Srovnání volného času v mimopracovních dnech u jednotlivých skupin

17. Uvedené množství volného času hodnotíš jako:

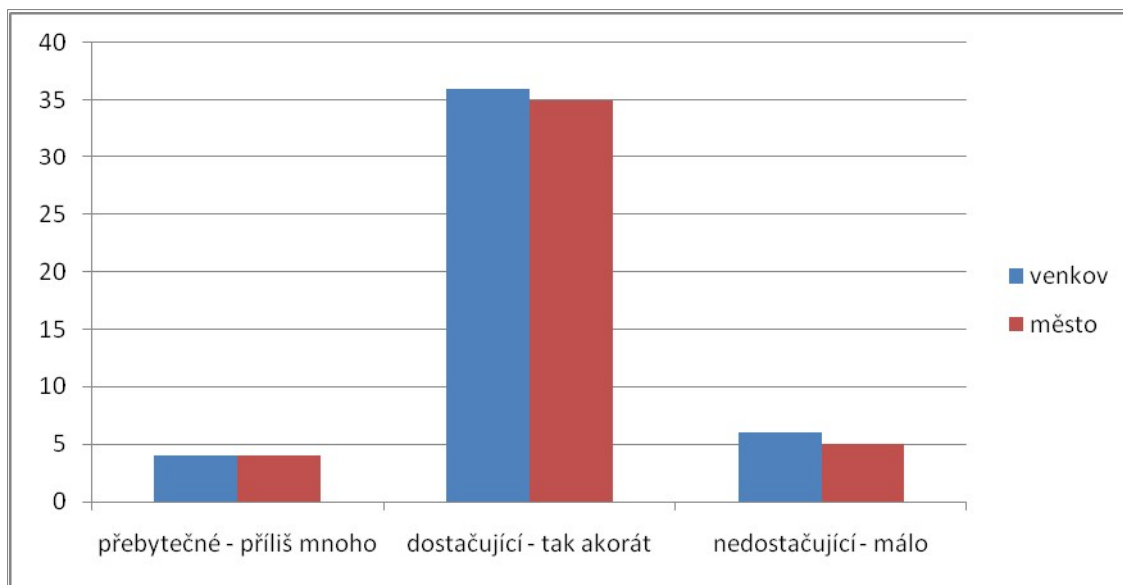
Z odpovědí této otázky můžeme vyvodit spokojenost na obou stranách zkoumaných skupin vzhledem k procentuální odpovědi a to 77 % vesnických dětí a 81,8 % městských dětí u kategorie odpovědi považující svůj volný čas za dostačující.

V odpovědích příliš málo času se objevuje pouze 8,5 % odpovědí venkovských dětí a 9,1 % dětí městských. U odpovědi nedostačující množství volného času se objevuje 12,8 % dětí venkovských a 11,4 % dětí městských.

Tabulka č. 17 Hodnocení volného času v mimopracovních dnech

hodnocení množství volného času ve volných dnech	venkov	město
přebytečné – příliš mnoho	4–8,5 %	4–9,1 %
dostačující – tak akorát	36–77 %	35–81,8 %
nedostačující – málo	6–12,8 %	5–11,4 %

Graf č. 17 Srovnání hodnocení volného času v mimopracovních dnech jednotlivých skupin

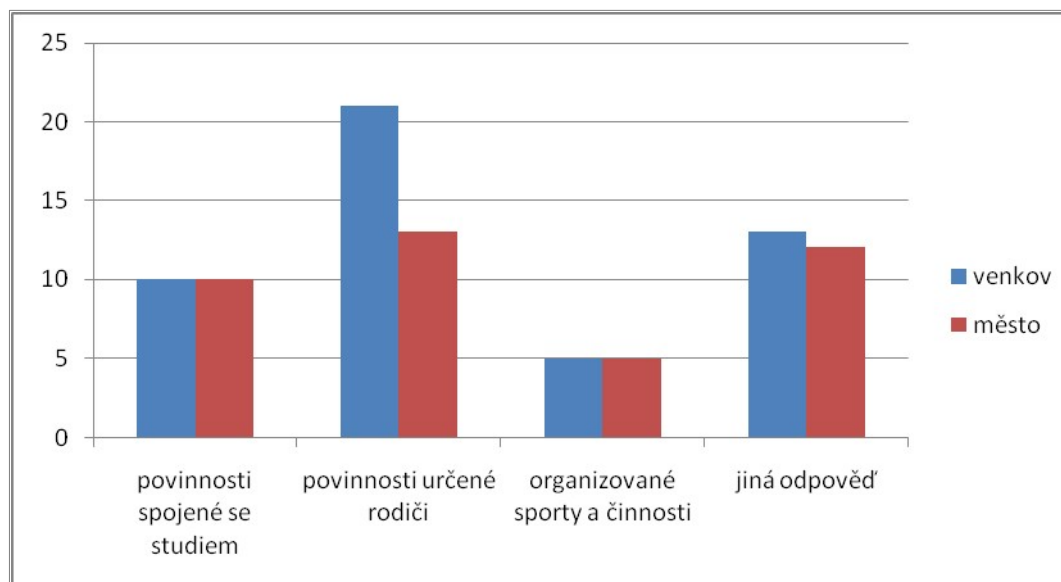
18. Jaký je hlavní důvod pro to, že nemáš dostatek volného času?

Oproti vyhodnocení volného času během pracovních dní je zde rozdíl zvláště u venkovských dětí, které již neuvádí v tak velkém procentu důvod nedostatek volného času povinnosti spojené se studiem. Naopak u této kategorie se odpovědi v procentech skoro shodují u venkovských dětí to činí 21,3 % a u městských 22,7 %. Avšak stále zde přetrvává velké procento u odpovědi venkovských dětí v souvislosti se zatížením povinnostmi určené od rodičů, které dokonce vystoupilo až na 44,7 %, což je o 15,2 % více než u městských dětí. Ale oproti odpovědím v období pracovních dnů se procento vytíženosti povinnostmi určené rodiči zvedlo i u městských dětí, a to z 18,2 % na 29,5 %. Procento odpovědi u odpovědi organizovaných sportů pokleslo, ale zároveň se srovnalo u obou skupin skoro shodně. A stejně je tomu i u jiné odpovědi.

Tabulka č. 18 Důvody nedostatku volného času v mimopracovní dny

důvod nedostatku volného času ve volných dnech	venkov	město
povinnosti spojené se studiem	10–21,3 %	10–22,7 %
povinnosti určené rodiči	21–44,7 %	13–29,5 %
organizované sporty a činnosti	5–10,6 %	5–11,4 %
jiná odpověď	13–27,7 %	12–27,3 %

Graf č. 18 Srovnání důvodů nedostatku volného času v mimopracovní dny

19. Co pro Tebe znamená volný čas během nepracovních dní?

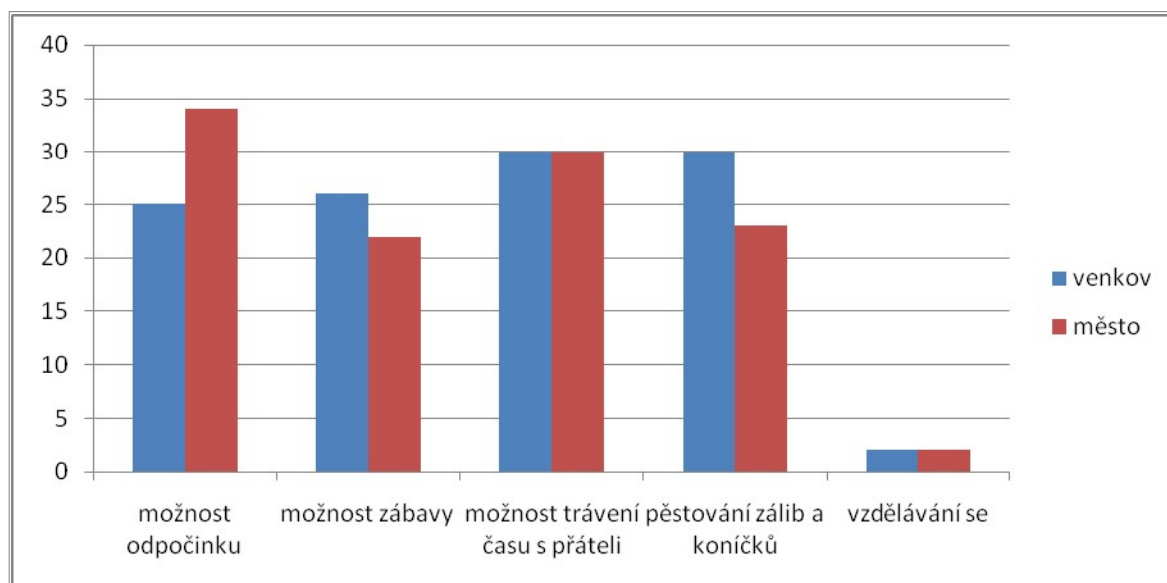
Velmi mne překvapilo vyhodnocení odpovědí u této otázky, kde děti měli možnost zaškrtnout hned 3 odpovědi. Závěr z vyhodnocení u městských dětí můžeme vidět tak, že největší procento městských dětí chápe jako možnost odpočinku a to až 77,3 %. Na druhém místě u této zkoumané skupiny se nejčastěji objevuje odpověď „možnost trávení času s přáteli“ (63,8 %), dále pak „pěstování zálib a koníčků (52,3 %). 50 % se objevuje odpověď „volný čas jako možnost zábavy“. A v neposlední řadě se v minimální míře 4,5 % objevuje vzdělávání se.

U venkovských dětí jsou více odpovědi zaměřené na větší aktivitu. Na prvním místě se objevují nejčastěji hned dvě kategorie odpovědí naprosto shodné v procentuálním zastoupení 63,8 %, chápání volného času jako „možnost trávení času s přáteli“ a „pěstování zálib a koníčků“. Na druhém místě pak „možnost zábavy“ (55,3 %). A o 2,1 % méně se pak objevuje u kategorie odpovědi volný čas jako „možnost odpočinku“. Podobně jako u městských dětí se volný čas jako „vzdělávání se“ objevuje jen ve 4,3 %.

Tabulka č. 19 Náplň volného času v mimopracovní dny

náplň volného času v nepracovních dnech	venkov	město
možnost odpočinku	25–53,2 %	34–77,3 %
možnost zábavy	26–55,3 %	22–50 %
možnost trávení času s přáteli	30–63,8 %	30–68,2 %
pěstování zálib a koníčků	30–63,8 %	23–52,3 %
vzdělávání se	2–4,3 %	2–4,5 %
jiná odpověď	2–4,3 %	1–2,3 %

Graf č. 19 Srovnání náplně volného času v mimopracovní dny

20. Jak obvykle tento čas trávíš? (u této otázky zaškrtni max. 2 možnosti)

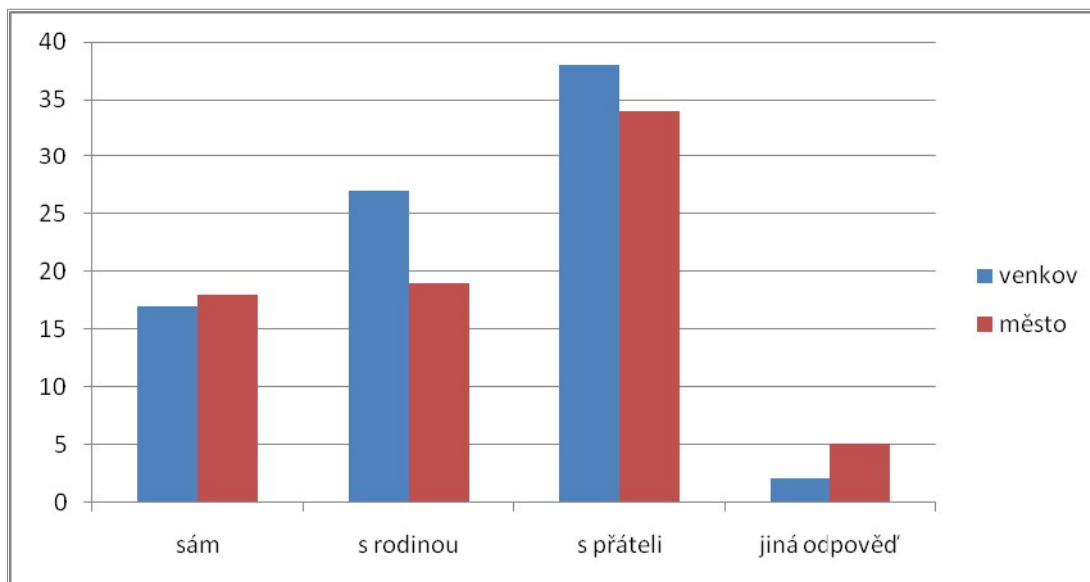
V porovnání odpovědí obou zkoumaných skupin se objevuje jako více společenštější skupina dětí žijících na venkově. Ukazují to především odpovědi ve druhé a třetí kategorii odpovědí, kde děti tráví svůj volný čas. Největší rozdíl se objevuje v odpovědích, kde děti uvádějí trávení volného času s rodinou. Venkovské děti tuto odpověď uvádějí o 14,2 % častěji než městské děti. Což opět může souviset s určitými tradicemi, které se na vesnicích do dnešního dne zachovávají.

Naopak vyšší procento městských dětí oproti procentuálnímu vyjádření odpovědí městských dětí se objevuje v první kategorii, kde děti uvádí trávení volného času osaměle a to až o 4,7 % častěji než venkovské děti.

Tabulka č. 20 S kým nejčastěji tráví děti svůj volný čas

jak obvykle tráví volný čas	venkov	město
sám	17–36,2 %	18–40,9 %
s rodinou	27–57,4 %	19–43,2 %
s přáteli	38–80,9 %	34–77,3 %
jiná odpověď	2–4,3 %	5–11,4 %

Graf č. 20 Porovnání odpovědí s kým nejčastěji děti tráví svůj volný čas

21. Dopln k odpovědím číslo 1, 2 nebo 3 podle důležitosti, jak to v současnosti cítíš.

U této otázky se objevuje u obou skupin největší procentuální zastoupení v šesté kategorii odpovědí, kde na prvním místě je užívání života, na druhém zdokonalování se a na třetím místě své koníčky. U vesnických dětí se taktéž výrazné procento odpovědí objevilo u první kategorie: *1. koníčky, 2. zdokonalovat se, 3. užívat si života*. Ve srovnání s odpověďmi městských dětí je to o 11,6 % více. U této zkoumané skupiny se kategorie 2 a 3 odpovědí naprosto shodují 4,3 %. Stejně tak u kategorie 4 a 5, kde je 8,5 % odpovědí. Poměrnou část zabírají odpovědi, kde na druhém místě je zdokonalování se a o 1 a 3. místo se pak dělí užívání si života spolu s koníčky.

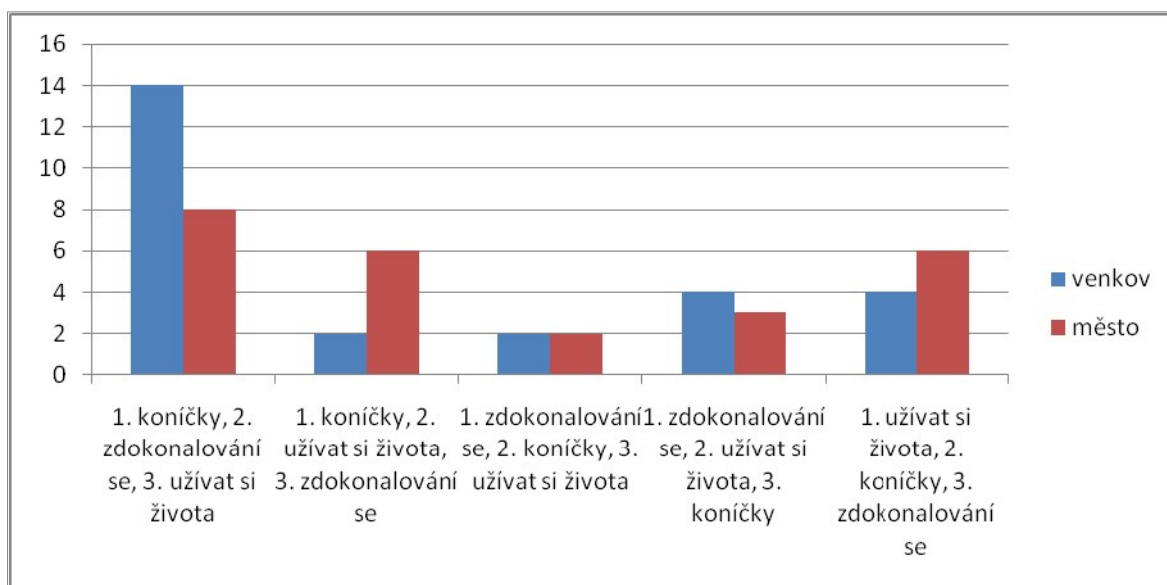
U skupiny městských dětí je taktéž zastoupena šestá kategorie odpovědí jako u vesnických dětí. Na druhém místě se pak také objevuje první kategorie *1. koníčky, 2. zdokonalovat se, 3. užívat si života*, ale už méně výrazně než u předešlé skupiny a dále se zde objevuje i třetí kategorie odpovědí se 13,6 %, což je o 9,3 % více než u venkovských dětí. Stejně procentuální zastoupení v odpovědích městských dětí se objevuje také u páté kategorie možnosti odpovědi *1. koníčky, 2. zdokonalovat se, 3. užívat si života*.

U vyhodnocení otázky vyplývá, že děti v obou skupinách preferují především svoji zábavu nad zdokonalováním se. Městské děti spíše koníčky, vesnické děti spíše užívání si života a až v poslední řadě zdokonalování se.

Tabulka č. 21 Označení hodnot způsobů trávení volného času

pořadí důležitosti	venkov	město
1. koníčky, 2. zdokonalovat se, 3. užívat si života	14–29,8 %	8–18,2 %
1. koníčky, 2. užívat si života, 3. zdokonalovat se	2–4,3 %	6–13,6 %
1. zdokonalovat se, 2. koníčky, 3. užívat si života	2–4,3 %	2–4,5 %
1. zdokonalovat se, 2. užívat si života, 3. koníčky	4–8,5 %	3–6,8 %
1. užívat si života, 2. koníčky, 3. zdokonalovat se	4–8,5 %	6–13,6 %
1. užívat si života, 2. zdokonalovat se, 3. koníčky	16–34 %	14–31,8 %

Graf č. 21 Srovnání hodnot způsobu trávení volného času jednotlivých skupin

22. Které aktivity děláš nejčastěji? (vyber max. 5 variant)

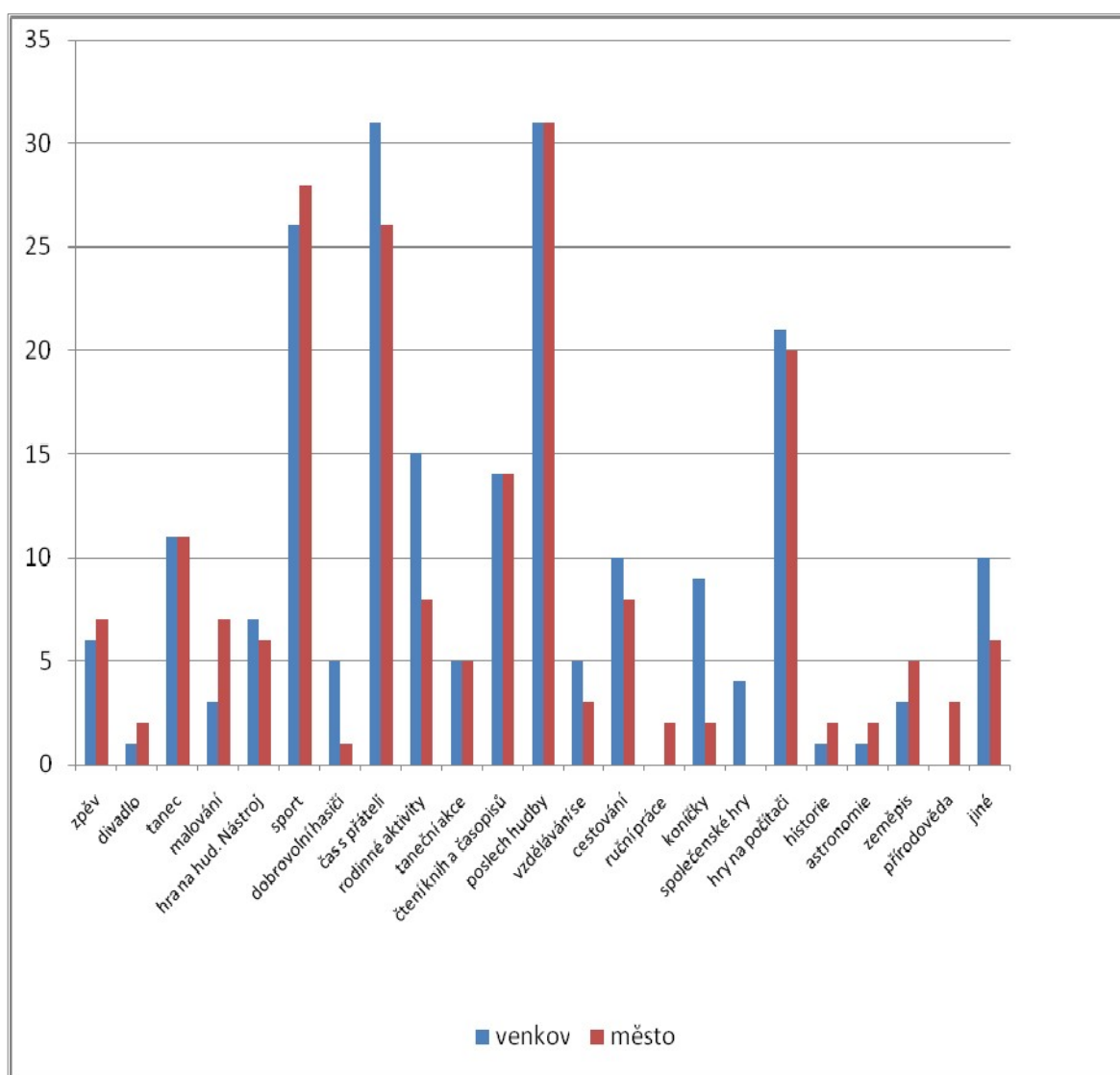
Z vyhodnocení otázky lze vysledovat následující:

- v umělecky orientovaných aktivitách mírně převažují děti z města,
- ve vědecky orientovaných aktivitách rovněž převažují děti z města,
- v činnostech typických pro trávení volného času jako je sport, tanec, čtení, hudba a hry na počítačích jsou odpovědi dětí z města a venkova velmi vyrovnané
- vyšší aktivita je u dětí z venkova v činnostech trávených s jinými lidmi (s rodinou, přáteli, společenské hry)
- aktivity ve sboru dobrovolných hasičů jsou typické pro venkovské děti

Tabulka č. 22 Nejčastější aktivity dětí

nejčastější aktivity	venkov	město
zpěv	6–12,8 %	7–15,9 %
divadlo	1–2,1 %	2–4,5 %
tanec	11–23,4 %	11–25 %
malování	3–6,4 %	7–15,9 %
hra na hudební nástroj	7–14,9 %	6–13,6 %
sport	26–55,3 %	28–63,6 %
dobrovolní hasiči	5–10,6 %	1–2,3 %
čas s přáteli	31–66 %	26–59,1 %
rodinné aktivity	15–31,9 %	8–18,2 %
taneční akce	5–10,6 %	5–11,4 %
čtení knih a časopisů	14–29,8 %	14–31,8 %
poslech hudby	31–66 %	31–70,5 %
vzdělávání se	5–10,6 %	3–6,8 %
cestování	10–21,3 %	8–18,2 %
ruční práce	0 %	2–4,5 %
koníčky	9–19,1 %	2–4,5 %
společenské hry	4–8,5 %	0 %
hry na počítači	21–44,7 %	20–45,5 %
historie	1–2,1 %	2–4,5 %
astronomie	1–2,1 %	2–4,5 %
zeměpis	3–6,4 %	5–11,4 %
přírodověda	0 %	3–6,8 %
jiné	10–21,3 %	6–13,6 %

Graf č. 22 Srovnání koníčků jednotlivých skupin

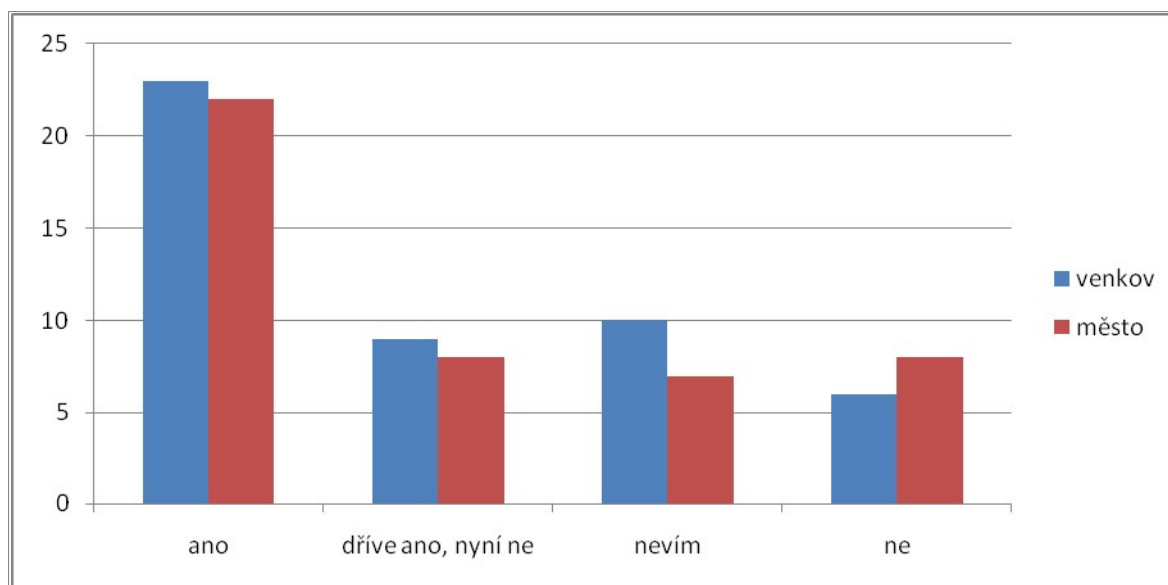
23. Věnuje se pravidelně (alespoň 1x týdně) nějaké pohybové aktivitě někdo z rodičů?

Z vyhodnocení otázky vyplývá, že obě skupiny mají velmi vyrovnané odpovědi. Rodiče obou skupin sportují a to ve 48,9 % venkovských dětí a v 50 % dětí městských. Ve druhé kategorii odpovědí „sportovali dříve“ je procentuální zastoupení u odpovědí venkovských dětí 19,1 % a 18,2 % u dětí městských. Výraznější rozdíly se objevují ve třetí kategorii odpovědí, kdy 21,3 % venkovských dětí neví, zda rodiče sportují a 15,9 % městských dětí taktéž. Nesportující rodiče se objevují u venkovských dětí ve 12,8 % a u městských je to 18,2 %, tedy překvapivě o 5,4 % více.

Tabulka č. 23 Aktivní pohyb rodičů dětí

dotaz na pohybovou aktivitu rodičů	venkov	město
ano	23–48,9 %	22–50 %
dříve ano, nyní ne	9–19,1 %	8–18,2 %
nevím	10–21,3 %	7–15,9 %
ne	6–12,8 %	8–18,2 %

Graf č. 23 Srovnání aktivního pohybu rodičů dětí

24. Věnuješ se pohybovým aktivitám protože, (vyber max. 3 možnosti)

Z vyhodnocení otázky vyplývá, že **děti na venkově** se věnují svým aktivitám pro:

- zábavu
- kondici
- úspěch
- vzhled či lepší vizáž
- kontakt s jinými lidmi
- součinnost s kolektivem

městské děti pro mají velmi podobné odpovědi:

- zábavu
- kondici
- úspěch
- vzhled a vizáž
- součinnost s kolektivem a kontakt s jinými lidmi

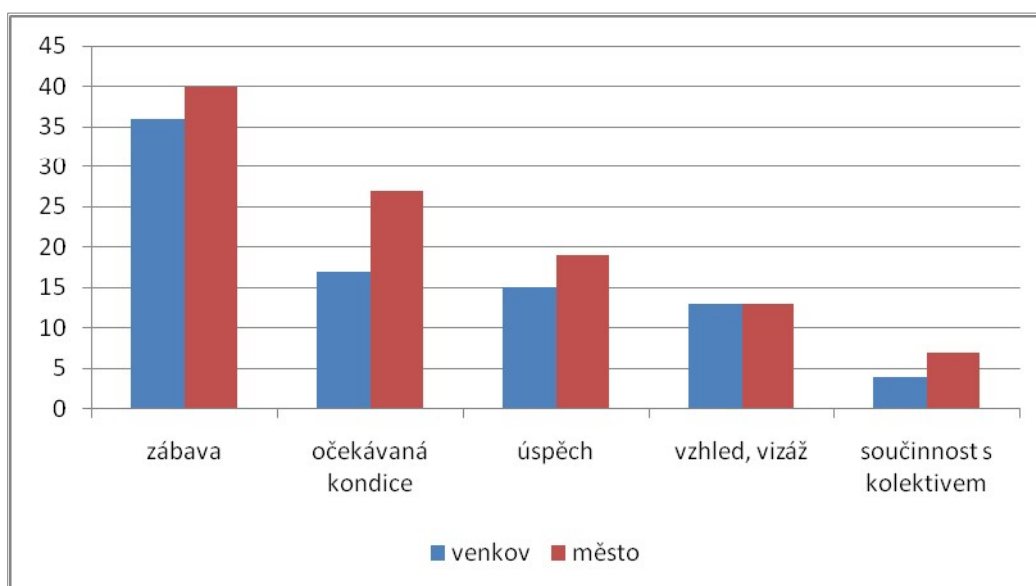
Odpovědi dle seřazení jsou velmi obdobné, ale v procentuálním vyjádření se v první kategorii liší o 14,3 % více pro městské děti. U očekávané kondice je to dokonce o 25,2 %, u úspěchu pak o 11,3 %. U odpovědi vizáže je rozdíl pro městské děti pouze 1,8 % a součinnosti s kolektivem pak 7,4 %. Vesnické děti jako důvod pohybových aktivit uváděly více než městské děti „kontakt s jinými lidmi“, a to o 7,5 % více než městské děti.

U obou skupin se objevuje sport především jako zábava či vylepšení kondice a úspěch. Na dalším poměrně vysokém místě se pohybuje sport jako prostředek k vylepšení vzhledu. U vesnických dětí se na dalším místě objevuje odpověď sport jako příležitost kontaktu s jinými lidmi a pak v poslední řadě součinnost s kolektivem. U městských dětí jsou tyto pozice naprosto vyrovnané.

Tabulka č. 24 Cíle pohybových aktivit dětí

důvod pohybových aktivit dotazovaných	venkov	město
zábava	36–76,6 %	40–90,9 %
očekávaná kondice	17–36,2 %	27–61,4 %
úspěch	15–31,9 %	19–43,2 %
vzhled, vizáž	13–27,7 %	13–29,5 %
součinnost s kolektivem	4–8,5 %	7–15,9 %
kontakt s jinými lidmi	11–23,4 %	7–15,9 %
jiná odpověď	2–4,3 %	3–6,8 %

Graf č. 24 Srovnání cílů pohybových aktivit jednotlivých skupin

25. Pohybovým aktivitám se pravidelně nevěnuji, protože (vyplň jen v případě, že se nevěnuješ pohybovým aktivitám)

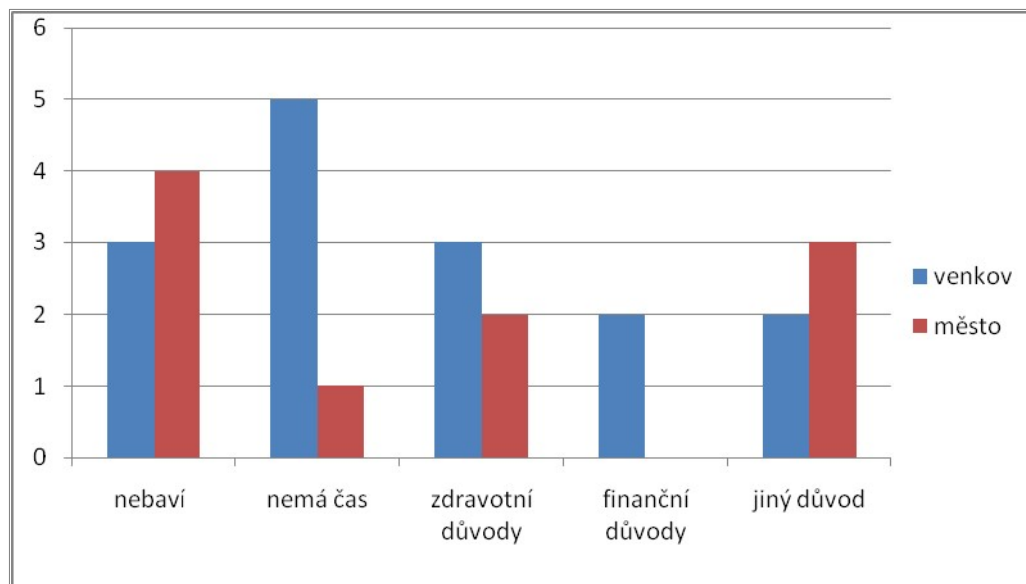
Z vyhodnocení otázky vyplývá, že 9,1 % městských dětí se pravidelně pohybovým aktivitám nevěnuje kvůli tomu, že je to nebaví, z 6,8 % z jiného důvodu, 4,5 % ze zdravotních důvodů a 2,3 % z nedostatku času.

U venkovských dětí je to z důvodu 10,6 % nedostatku času, 6,4 % je to nebaví nebo má nějaký zdravotní důvod a 4,3 % z finančních důvodů či jiných důvodů. Zde se objevuje určitá finanční propast mezi městem a vesnicí, přestože jsou pohybové aktivity na vesnici ve srovnání s koníčky ve městech laciné, přesto se zde objevuje určité procento odpovědí, které poukazují na nedostatek finančních prostředků.

Tabulka č. 25 Důvody neaktivity v pohybových činnostech

zdůvodnění absence pohybových aktivit	venkov	město
nebaví	3–6,4 %	4–9,1 %
nemá čas	5–10,6 %	1–2,3 %
zdravotní důvody	3–6,4 %	2–4,5 %
finanční důvody	2–4,3 %	0 %
jiný důvod	2–4,3 %	3–6,8 %

Graf č. 25 Srovnání důvodů neaktivity v pohybových činnostech

26. Jaké jsou Tvé zdroje financování Tvých koníčků? (týká se pouze placených koníčků)

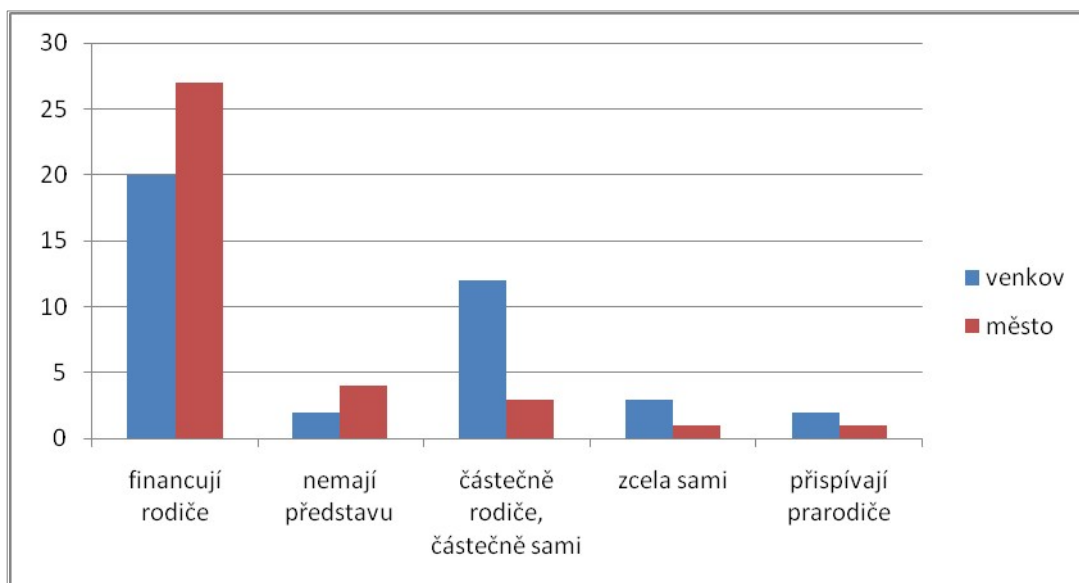
Zdroje financování koníčků jsou u městských dětí z 61,4 % rodiče, taktéž ze 42,6 % u venkovských dětí. U třetí kategorie, kde koníčky financují částečně rodiče a částečně děti, se objevuje 25,5 % odpovědí u venkovských dětí oproti 6,8 % dětí městských. Což poukazuje na určitou samostatnost venkovských dětí. Bezplatné koníčky uvádělo překvapivě 20,5 % městských dětí oproti 14,9 % venkovských dětí. Samostatné financování uvádí 6,4 % venkovských dětí oproti 2,3 % městských dětí, prarodiče financují koníčky u 4,3 % venkovských dětí a u 2,3 % městských dětí. Na závěr pak 9,1 % městských dětí nemá představu vůbec o financování svých koníčků, stejně jako 4,3 % venkovských dětí.

Z vyhodnocení otázky vyplývá, děti na venkově se více podílejí na financování svých koníčků a taktéž je větší pomoc ze strany prarodičů. Dost překvapivě se objevilo větší procento odpovědí u poslední kategorie „bezplatných koníčků“, kde oproti předpokladu zaujímá větší procento u městských dětí než u dětí venkovských.

Tabulka č. 26 Zdroje finanční podpory

zdroje financování koníčků dětí	venkov	město
financují rodiče	20–42,6 %	27–61,4 %
nemají představu	2–4,3 %	4–9,1 %
částečně rodiče, částečně sami	12–25,5 %	3–6,8 %
zcela sami	3–6,4 %	1–2,3 %
přispívají prarodiče	2–4,3 %	1–2,3 %
bezplatné koníčky	7–14,9 %	9–20,5 %

Graf č. 26 Srovnání zdrojů finanční podpory jednotlivých skupin

10. Výsledky výzkumu

Výsledky výzkumné sondy jsou uvedené v předchozí kapitole v jednotlivých tabulkách a znázorněny v grafech. Tyto výsledky jsou dále statisticky zpracovány, jehož výsledkem je potvrzení či vyvrácení dané hypotézy. Vzhledem k použití nestandardizovaného dotazníku nemohly být takto zpracovány každá odpověď dotazovaných. Proto pro tyto účely použiji jedno statistické zpracování hypotéz, na jehož základě bude vyvozen závěr.

Toto statistické vyhodnocení je zařazeno Chráskou do teorie testování hypotéz. Pro své výpočty jsem si zvolila vzorec, který je užíván u dvouvýběrových T-testů – testů se shodou dvou průměrů. (Chráska, 1999)

$$t = \frac{\bar{x} - \bar{y}}{s \sqrt{\frac{1}{m} + \frac{1}{n}}}$$

$$s = \sqrt{\frac{1}{m+n-2} ((m-1)s_1^2 + (n-1)s_2^2)}$$

$$|t| < t_{\alpha(m+n-1)} \Rightarrow H_0 \text{ se nezmítá}$$

pokud se s_1 a s_2 liší:

$$t = \frac{\bar{x} - \bar{y}}{\sqrt{\frac{s_1^2}{m} + \frac{s_2^2}{n}}}$$

$$t_{\alpha}^* = \frac{t_{\alpha(m-1)} \frac{s_1^2}{m} + t_{\alpha(n-1)} \frac{s_2^2}{n}}{\frac{s_1^2}{m} + \frac{s_2^2}{n}}$$

10. 1 Statistické vyhodnocení hypotéz

H1: „*Děti žijící ve městě Jihlava mají více koníčků než děti, které žijí na venkově v obci Nový Rychnov.*“

Ot. 2: Kolik máš koníčků ?

počet koníčků	zaokrouhlená hodnota	četnosti		x^2
		venkov	město	
	X	n_1	n_2	
0	0	1	1	0
1	1	2	3	1
2-3	2,5	20	27	6,25
4-5	4,5	18	10	20,25
více	6	7	3	36
		n_1	n_2	
		48	44	

$$\overline{X_1^2} = 15,48958333$$

$$\overline{X_2^2} = 10,96022727$$

$$\overline{X_1} = 3,645833333$$

$$\overline{X_2} = 3,034090909$$

$$\sigma_1^2 = 2,197482639$$

$$\sigma_2^2 = 1,754519628$$

$$H_0 : \overline{X}_1 = \overline{X}_2 \quad H_1 : \overline{X}_1 > \overline{X}_2$$

$$U = 2,090205$$

Kritický obor na hladině významnosti 5% $K = (1,65; \infty)$

Kritický obor na hladině významnosti 1% $K = (2,33; \infty)$

$$U \in K$$

Závěr: S 95% pravděpodobností lze přijmout hypotézu, že počet koníčků je stejný na venkově i ve městě.

S 99% pravděpodobností to říci nelze.

Statistické výpočty zamítají stanovenou hypotézu a připouštějí pouze případnou hypotézu, že zde není mezi srovnávanými skupinami rozdíl ani v porovnání výsledků v tabulce č. 2 nebyl nalezen výrazný rozdíl. Pouze u otázky č. 2, kterou považují za stěžejní, se objevil rozdíl u četnosti ve dvou kategoriích, ale v průměrném výsledku jsem nenašla rozdíl. U výsledků otázky č. 23 není opět výrazný rozdíl, naopak četnost odpovědí u jednotlivých kategorií se téměř shodují.

V průměrném výsledky tyto výpočty hypotézu nepotvrzují, ale ukazují četnost koníčků zkoumaných skupin.

H2: „Nabídka volnočasových aktivit je ve městě Jihlava širší, ale zároveň finančně náročnější než v obci Nový Rychnov.“

Ot. 3 : Kolik koníčků je organizovaných ?

počet koníčků	zaokrouhlená hodnota	četnosti		
		venkov	město	
	X	n ₁	n ₂	X ²
0	0	16	15	0
1	1	15	15	1
2-3	2,5	12	13	6,25
4-5	4,5	2	0	20,25
více	6	1	0	36
		n ₁	n ₂	
		46	43	

$$\overline{X}_1^2 = 3,619565$$

$$\overline{X}_2^2 = 2,238372$$

$$\overline{X}_1 = 1,304348$$

$$\overline{X}_2 = 1,104651$$

$$\sigma_1^2 = 1,918242$$

$$\sigma_2^2 = 1,018118$$

$$H_0 : \overline{X}_1 = \overline{X}_2 \quad H_1 : \overline{X}_1 > \overline{X}_2$$

$$U = 0,781007$$

Kritický obor na hladině významnosti 5% $K = (1,65; \infty)$

Kritický obor na hladině významnosti 1% $K = (2,33; \infty)$

$$U \notin K$$

Závěr: S 99% pravděpodobností lze přijmout hypotézu, že počet organizovaných koníčků je stejný.

Ot. 4 : Kolik stojí Tvé koníčky ?

cena koníčků	zaokrouhlená hodnota	četnosti		X^2
		venkov	město	
	X	n_1	n_2	
do 500 Kč	250	12	8	62500
do 1000 Kč	750	7	1	562500
do 2000 Kč	1500	5	10	2250000
do 5000 Kč	3500	8	9	12250000
více	6000	3	6	36000000
		n_1	n_2	
		35	34	

$$\overline{X}_1^2 = 6341071$$

$$\overline{X}_2^2 = 10288603$$

$$\overline{X}_1 = 1764,286$$

$$\overline{X}_2 = 2507,353$$

$$\sigma_1^2 = 3228367$$

$$\sigma_2^2 = 4001784$$

$$H_0 : \overline{X}_1 = \overline{X}_2 \quad H_1 : \overline{X}_1 > \overline{X}_2$$

$$U = -1,62174$$

Kritický obor na hladině významnosti 5% $K = (1,65; \infty)$

Kritický obor na hladině významnosti 1% $K = (2,33; \infty)$

$$U \notin K$$

Závěr: S 99% pravděpodobností lze přijmout hypotézu, že cena koníčků je stejná na venkově i ve městě.

Z výsledků tabulky a grafu č. 4 při prvním pohledu vyplývá, že děti na venkově mají více levnějších koníčků, než děti ve městě. Stejně jako u jiných otázek, kde z výsledků tabulky je patrné, že by zde mohl existovat rozdíl, ač minimální. Avšak statistické výpočty je na 99 % vyvracejí a v závěru potvrzují velkou rovnost.

H3: „Děti žijící na vesnici v Novém Rychnově tráví více času ze svého volna se svými rodiči či příbuznými než děti žijící ve městě Jihlava.“

I u této hypotézy statistické výpočty hypotézu na 99 % popírají.

Ot. 7 : Kolik času ze svého volna trávíš s rodiči ?

čas (v hod.)	zaokrouhlená hodnota	četnosti		X^2
		venkov	město	
	X	n_1	n_2	
žádný	0	1	1	0
max 1	0,5	4	6	0,25
2 až 5	3,5	14	14	12,25
5 až 10	7,5	13	12	56,25
10 a více	15	15	13	225
		n_1	n_2	
		47	46	

$$\overline{X}_1^2 = 91,03723$$

$$\overline{X}_2^2 = 82,02174$$

$$\overline{X}_1 = 7,946809$$

$$\overline{X}_2 = 7,326087$$

$$\sigma_1^2 = 27,88547$$

$$\sigma_2^2 = 28,35019$$

$$H_0 : \overline{X}_1 = \overline{X}_2 \quad H_1 : \overline{X}_1 > \overline{X}_2$$

$$U = 0,564382$$

$$U = \frac{\overline{X}_1 - \overline{X}_2}{\sqrt{\frac{\sigma_1^2}{n_1} + \frac{\sigma_2^2}{n_2}}}$$

Kritický obor na hladině významnosti 5% $K = (1,65; \infty)$

Kritický obor na hladině významnosti 1% $K = (2,33; \infty)$

$$U \notin K$$

Závěr : S 99% pravděpodobností lze přijmout hypotézu, že na venkově i ve městě tráví mládež s rodiči stejný čas.

H4: „Děti žijící ve městě Jihlava jsou více spokojené s trávením svého volného času než děti na venkově, žijící v obci Nový Rychnov.“

U těchto otázek a odpovědí nebylo možné provést statistický výpočet vzhledem neschopnosti numerického dosazení za odpovědi. Avšak tabulkové odpovědi ukazují na podobné výsledky u obou skupin, tudíž i zde musíme hypotézu zamítnout.

H5: „Děti na vesnici (Nový Rychnov) mají méně volného času než děti ve městě Jihlava, protože budou více vytíženy povinnostmi spojené s domácností či jinou prací uloženou rodiči.“

Předpokládanou hypotézu musím i zde po ověření výsledků statistickými výpočty zamítnout, i když obecný předpoklad a zkušenost tvrdí něco jiného.

Ot. 13: Množství volného času denně během pracovních dní.

hodiny	zaokrouhlená hodnota	četnosti		x^2
		venkov	město	
	X	n_1	n_2	
méně než 1	0,5	2	3	0,25
2 až 3	2,5	18	12	6,25
4 až 5	4,5	15	18	20,25
6 a více	7	12	10	49
		n_1	n_2	
		47	43	

$$\overline{X}_1^2 = 21,37766$$

$$\overline{X}_2^2 = 21,63372$$

$$\overline{X}_1 = 4,202128$$

$$\overline{X}_2 = 4,244186$$

$$\sigma_1^2 = 3,719783$$

$$\sigma_2^2 = 3,620606$$

$$H_0 : \overline{X}_1 = \overline{X}_2 \quad H_1 : \overline{X}_1 > \overline{X}_2$$

$$U = -0,10406$$

Kritický obor na hladině významnosti 5% $K = (1,65; \infty)$

Kritický obor na hladině významnosti 1% $K = (2,33; \infty)$

$$U \notin K$$

Závěr: S 99% pravděpodobností lze přijmout hypotézu, že během pracovních dní na venkově i ve městě mají stejně volného času.

Ot. 16: Množství volného času denně během volna.

hodiny	zaokrouhlená hodnota	četnosti		x^2
		venkov	město	
	x	n_1	n_2	
méně než 3	1,5	4	3	2,25
3 až 6	4,5	15	14	20,25
6 až 10	8	14	7	64
10 až 14	12	8	6	144
14 a více	16	7	14	256
		n_1	n_2	
		48	44	

$$\overline{X}_1^2 = 86,51563$$

$$\overline{X}_2^2 = 117,8693$$

$$\overline{X}_1 = 8,197917$$

$$\overline{X}_2 = 9,534091$$

$$\sigma_1^2 = 19,30979$$

$$\sigma_2^2 = 26,97043$$

$$H_0 : \overline{X}_1 = \overline{X}_2 \quad H_1 : \overline{X}_1 > \overline{X}_2$$

$$U = -1,3261$$

Kritický obor na hladině významnosti 5% $K = (1,65; \infty)$

Kritický obor na hladině významnosti 1% $K = (2,33; \infty)$

$$U \notin K$$

Závěr: S 99% pravděpodobností lze přijmout hypotézu, že během volna na venkově i ve městě mají stejně volného času.

10. 2 Diskusní část

V teoretické části jsem se věnovala otázkám volného času, jeho definicím a historickému vývoji. Ani jsem netušila, kam vývoj volného času zasahoval a jak byl důležitý. Zpočátku byl problém s literaturou, které údajně je mnoho, ale při konkrétním hledání jsem našla spousty knih, které o volném čase hovořili pouze obecně. Žádná z nich však konkrétně nerozebírala volný čas v oblasti venkova a města. Stěžejní literaturou se stal B. Hofbauera, J. Pávkové, M. Spousty. Každý autor má na volný čas trochu jiný pohled i jiné rozdělení. Za podstatné jsem považovala zařadit kapitolu – zařízení specializující se na volný čas a výchovu ve volném čase, kde je i podkapitola věnující se nejčastějším organizacím, sdružením a hnutím, která jsou zaměřená na děti v ČR. Dozvěděla jsem se mnoho informací ohledně postupného vývoje přeorganizování hnutí Junáka, Pionýra a dalších.

Ve třetí kapitole jsem popsala období pubescence ze všech hledisek v závislosti na volný čas, jak fyziologického, psychologického tak i vlivu prostředí na volbu volnočasových aktivit a výchovy k volnému času. Jedná se o velmi široké téma a bylo těžké vybrat podstatné věci, tak abych neopomněla nic důležitého. V dalších kapitolách jsem se dotkla obecného pohledu na specifika života na vesnici a ve městě z hlediska volného času. A nastínila jsem některé aktuální problémy s volným časem v současnosti. Nemohla jsem opomenout problém satelitních městeček, která v současnosti vznikají a jsou uměle vytvořená a chybí v nich určitý střed, kde by probíhalo určité setkání lidí z daného městečka, místo pro poznávání a komunikaci. Myslím, že v budoucnu nastane problém v daných městečkách s izolací jednotlivých rodin, dětí, která zde žijí bez poznání svého okolí, sousedů, blízkých přátel. Děti budou žít v přepychu, ale bez přirozené tvorby vztahů, přátelství.

Empirická část této práce je zaměřená na výzkumnou sondu, která by měla odhalit rozdíly ve volném čase u dětí žijící ve městě i na venkově. Nejvíce času jsem musela věnovat vyhodnocení jednotlivých otázek a jejich závěrům a popiskům, porovnávání jednotlivých odpovědí s druhým zkoumaným vzorkem. Velmi mne překvapily statistické výpočty, které ve všech případech zamítaly stanovené hypotézy. I když tabulkové výsledky ukazovaly, že by zde mohl existovat určitý rozdíl, ač minimální. A i obecný předpoklad, ze kterého jsem vycházela, včetně vlastních zkušeností, mluví proti statistickým výpočtům, ale výsledky byly spočítány a ověřeny na základě předem daných vzorců a bylo pracováno s danými výsledky.

Nejvíce zkušeností jsem získala právě během tohoto vyhodnocování, kdy se ukázaly určité nedostatky v pokládání otázek. A nastavení dané otázky tak abych získala potřebné informace k problematice. Až při zpracovávání výsledků se ukázaly i nesprávné stanovení

otázek tak, aby se daly statisticky zpracovat. Proto nemohly být statisticky zpracovány všechny otázky a výsledky, které jsou zpracovány alespoň v tabulkách a znázorněny v grafech. Dále také vyhodnocení a kvalitním zaměřením otázky na získání předmětné informace by nebylo potřeba takového počtu otázek.

Ukázalo se, že práce a tvorba nestandardního dotazníku není vůbec jednoduchá a výzkumník musí své otázky do detailu promýšlet. V první řadě je důležité si promyslet, co vlastně chce získat a poté své otázky tvořit.

Tato výzkumná sonda ukázala, že život na vesnici a ve městě v konkrétních vzorcích (město Jihlava, obec Nový Rychnov) se již tolik neodlišuje zvláště pak v oblasti volného času, tak jak jsem předpokládala.

11. Závěr

V poslední době je volný čas trochu podceňován. Díky urychlení přenosu informací v posledních letech došlo i k větším požadavkům kladených na děti. Životní standard roste a rozdíly v jednotlivých vrstvách společnosti se zvětšují. Jsou rodiny, které nemohou svým dětem dopřát všech možností, které v současná doba a nabídka volnočasových aktivit nabízí, avšak by bylo možné tento „handicap“ zvýhodnit tak, že se rodiče budou svým dětem věnovat více osobně. To může být jedním z budoucích problémů, kdy rodiče své děti do koníčků odkládají nebo se snaží o uskutečnění prostřednictvím svých dětí svých snů a zapomínají na jejich přání a možná i na to, že děti potřebují čas, kdy si potřebují pouze hrát. Dalším budoucím problémem mohou být již zmíněná satelitní města. Život v umělé izolaci, osamocení, bydlení mimo dosah ostatních dětí a lidí a běžného života.

Prostřednictvím výzkumné sondy jsem získala zkušenosti, které zhodnotím v několika bodech. Tvorba nestandardního dotazníku nebyla vůbec jednoduchá, tak jak se zpočátku mohla zdát. V budoucnu bych se více zaměřila na cíl, co chci získat z dané otázky než na její položení. Při vyhodnocení se ukázalo jako zbytečné množství otázek, které při správném položení a především stanovení si předmětu, který chci získat, by zjednodušilo celkové vyhodnocení. V závěrečné fázi jsem se dozvěděla i informace nad rámec svého zkoumání, které by se daly použít v jiném výzkumu. Jako pozitivum bych uvedla volbu uzavřených otázek, s kterými se lépe pracovalo při vyhodnocování dotazníku než původně zamýšlené polootevřené otázky.

Cílem bylo nalezení rozdílů ve volném čase u dětí žijících ve městě a dětí žijících na vesnici a pro svoji sondu jsem si vybrala město Jihlavu a obec Nový Rychnov. Výsledky z této výzkumné sondy prostřednictvím statistických výpočtů rozdíly nepotvrdily, ač bychom je v tabulkách s výsledky mohli najít. Což nemusí být obecný pravidlem a při zkoumání jiného města a jiné vesnice by mohly být výsledky zcela odlišné. Přesto statistické výsledky byly velmi překvapující a rozhodné.

V budoucnu by se takový výzkum mohl aplikovat na větší vzorek respondentů, který by ukázal více a mohl by poodhalit skutečnost, zda opravdu existují rozdíly ve volném čase u dětí žijících ve městě a na vesnici. Tento výzkum by byl zajímavý i v zaměření na životní styl takových to dvou skupin, které jsou na první pohled naprosto rozdílné. Zajímavé by bylo se i zaměřit se na rozdíly ve volném čase u dětí, které žijí právě v těchto satelitních městech.

12. Seznam literatury a použitých zdrojů

- ARISTOTELES. *Politika II*. Praha: OIKOYMENH, 2004. ISBN 80-7298-125-0.
- BLAŽEK, B. *Venkovy: anamnéza, diagnóza, terapie*. Brno: Era, 2004. ISBN 80-86517-90-X.
- DUFKOVÁ J., URBAN, L., DUBSKÝ, J. *Sociologie životního stylu*. Příbram: Aleš Čeněk, s.r.o. 2008. ISBN 978-80-7380-123-6.
- FIKAR, A. *O Sokole a sokolství*. Praha: ČOS, 1948. ISBN: neuvedeno.
- HARTL, Pavel. *Stručný psychologický slovník*. Praha : Portál , 2004. 311 s. ISBN 80-7178-803-1.
- HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-473-1.
- HAVLÍK, R., KOŤA, J. *Sociologie výchovy a školy*. Praha: Portál, 2008. ISBN 80-7367-327-4.
- HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-9.
- CHRÁSKA, M. *Didaktické testy*. Brno: Paido, 1999. ISBN 80-85931-87-7.
- JEDLIČKA, Richard, et al. *Děti a mládež v obtížných životních situacích*. Praha : Themis Tiskárny MV, p.o., 2004. 478 s. ISBN 80-7312-038-0.
- JEDLIČKA, Richard; KOŤA, Jaroslav. *Aktuální problémy výchovy: Analýza a prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže*. Praha: Karolinum, 1998. 163 s. ISBN 80-7384-555-8.
- LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada, 2005. ISBN 80-247-1284-9.
- MATOUŠEK, Oldřich; KROFTOVÁ, Andrea. *Mládež a delikvence*. Praha: Portál, 2003. Vrstevnické party, s. 340. ISBN 80-7178-771-X.
- MOŽNÝ, I. *Česká společnost – Nejdůležitější fakta o kvalitě našeho života*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-624-1.
- PÁVKOVÁ, J. a kolektiv. *Pedagogika volného času*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-423-6.
- PELIKÁN, J. *Hledání těžiště výchovy*. Praha: Karolinum, 2008. ISBN 978-80-246-1265-2.

PELIKÁN, J. *Výchova jako teoretický problém*. Ostrava: Nakladatelství Amonium, 1995. ISBN 80-85498-27-8.

PELIKÁN, J. *Výchova pro život*. Praha: Nakladatelství ISV, 1997. ISBN 80-85866-23-4.

PELIKÁN, Jiří. *Pomáhat být: Otevřené otázky teorie provázející výchovy*. Praha: Karolinum, 2002. 159 s. ISBN 80-246-0345-4.

PERIČ, T. *Sportovní příprava dětí*. Praha: Grada, 2004. ISBN 80-247-0683-0.

PÍTHA, Petr. *Výchova, naděje společnosti*. Praha : Studio Gabreta, spol.s.r.o., 2006. 199 s. ISBN 80-86610-18-7.

PREKOPOVÁ, Jiřina; SCHWEIZEROVÁ, Christel. *Neklidné dítě*. Praha : Portál, 2008. 154 s. ISBN 978-80-7367-351-2.

ŘÍČAN, P. *Cesta životem*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-829-5.

SLEPIČKOVÁ, I. *Sport a volný čas*. 2 vyd. Praha: Karolinum 2005. ISBN 80-246-1039-6.

SPOUSTA, V. *Teoretické základy výchovy ve volném čase*. Brno: Masarykova univerzita, 1994. ISBN 80-210-1007-X.

VALIŠOVÁ, Alena; KASÍKOVÁ, Hana a kolektiv. *Pedagogika pro učitele*. Praha : Grada, 2007. Cesta do drogové závislosti a možnosti návratu, s. 402. ISBN 978-80-247-1734-0.

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I. Dětství a dospívání*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0956-8.

Odkazy a www.stránky :

1. MAROÚŠEK, Jan. *Dětské a mládežnické organizace do roku 1939* [online]. České Budějovice, 2010 [cit. 2012-03-16]. Dostupné z: <http://www.jcu.cz/vskp/>. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita. Vedoucí práce doc. Michal Kaplánek, Th.D.
2. VESELÁ, Eva. *Reklama a její vnímání dětmi: Zvukové a jazykové prostředky reklamy a jejich využití ve školním vyučování* [online]. Brno, 2007 [cit. 2012-03-18]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/80636/pedf_m/Diplomova_prace1.txt. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce PaedDr. Ivo Martinec, CSc.

3. *Dobrá rada: Komplexní informační servis pro klienty regionální rady moravskoslezsko* [online]. 2007 [cit. 2012-03-18]. Dostupné z: <http://www.rr-moravskoslezsko.cz/moznosti-financni-podpory/rozvoj-mest-5000-50-000-obyvatel>
4. *Pamětní kniha: Obecná škola v Novém Rychnově*. Nový Rychnov, 1900. inventární označení 93 XIII. Kronika. Okresní státní archiv Pelhřimov.
5. [www.novyrychnov.cz: historie/dejiny-obce](http://www.novyrychnov.cz/historie/dejiny-obce). [online]. [cit. 2012-03-04]. Dostupné z: <http://novyrychnov.cz/mzk-v-naki-2012>
6. *Pionýr (sdružení)* [online]. © 2010 [cit. 2011-06-13]. Dostupné z WWW: <<http://cs.wikipedia.org>>.
7. Město Jihlava. *Město Jihlava* [online]. © 2002-2012 [cit. 2012-03-21]. Dostupné z: <http://www.jihlava.cz/dp/vybery=6&p1=51065>
8. Jihlavě. *Kam v Jihlavě* [online]. [2012] [cit. 2012-03-26]. Dostupné z: http://tic.jihlava.cz/vismo/o_utvar.asp?id_org=100399&id_u=18868&p1=1027
9. ZŠ Nový Rychnov. *Základní škola v Novém Rychnově* [online]. © 2006- [cit. 2012-03-21]. Dostupné z: http://www.zsnovyrychnov.wz.cz/rychla_nabidka/o_skole.htm
10. [www.novyrychnov.cz: historie/dejiny-obce](http://www.novyrychnov.cz/historie/dejiny-obce). [online]. [cit. 2012-03-04]. Dostupné z: <http://novyrychnov.cz/mzk-v-naki-2012>
11. Křemešníku. *Hotel Křemešník* [online]. © 2011 [cit. 2012-03-26]. Dostupné z: <http://www.hotelkremesnik.cz/>
12. taneční skupině Chicastar. *Taneční skupina Chicastar* [online]. © 2012 [cit. 2012-03-23]. Dostupné z: <http://www.chicastar.estranky.cz/>

13. Přílohy

DOTAZNÍK

Dobrý den,

jmenuji Markéta Svobodová a jsem studentkou oboru Pedagogika na katedře pedagogiky Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Obracím se na Vás s prosbou o vyplnění dotazníku, který je zaměřený na Váš volný čas, jakým způsobem jej trávíte a co Vás ovlivňuje při výběru koníčků atd.

Dotazník je anonymní, proto se prosím nikde nepodepisujte. Veškeré informace budou zpracovány a použity pouze pro účely méj diplomové práce na téma:

„Rozdíly v trávení volného času u dětí žijících ve městě a na venkově.“

Celková doba vyplnění dotazníku je kolem 15-20 minut, otázky nejsou složité.

Předem děkuji za Vaši spolupráci.

Markéta Svobodová

Pokyny k vyplnění dotazníku:

Volným časem se v dotazníku rozumí čas, který trávíte dle vlastního uvážení, bez ohledu na školní vyučování nebo mimoškolní povinnosti v průběhu všedních dní a víkendů.

Otázky prosím pročtěte pečlivě a poté zaškrtněte křížkem variantu nebo více variant navržených odpovědí do předtištěného políčka, popřípadě odpověď doplňte.

1. Uved', jak velké je místo kde bydlíš? (přibližně)

- A. jedná se o obec o velikosti do 500 obyvatel
- B. jedná se o obec o velikosti asi 500-1000 obyvatel
- C. jedná se o obec o velikosti do 2000 obyvatel
- D. jedná se o město do 30.000 obyvatel
- E. jedná se o město do 50.000 obyvatel
- F. jedná se o město do 100.000 obyvatel

2. Kolik máš koníčků?

- A. žádný (pokračuj otázkou č. 5)
- B. maximálně 1
- C. 2 – 3
- D. 4 – 5
- E. více

3. Kolik z těchto koníčků je organizovaných? (tj. pod vedením nějaké organizace, klubu, školy)

- A. žádný
- B. maximálně 1
- C. 2 – 3
- D. 4 – 5
- E. více

4. Kolik cca stojí Tvé koníčky? (pokud se jedná o více koníčků, uveď celkovou cenu)

- A. do 500,-Kč/ročně
- B. do 1000,- Kč/ročně
- C. do 2000,- Kč/ročně
- D. do 5000,- Kč/ročně
- E. více jak 5000,- Kč/ročně
- F. nemám vůbec představu

5. Jak jsi spokojený s nabídkou kulturních a volnočasových aktivit v místě Tvého bydliště?

- A. jsem maximálně spokojený/á
- B. je pro mne dostačující
- C. neumím posoudit
- D. rád/a bych, aby se nabídka rozšířila
- E. naprosto nespokojený/á

6. Kde všude obvykle trávíš svůj volný čas? (u této otázky zaškrtněte max. 3 možnosti)

- A. v místě svého bydliště
- B. v místě, kde studuji (pokud je toto místo jiné než mám bydliště)
- C. dojíždím do vzdálenějšího místa, kde je větší nabídka pro trávení volného času
- D. v kterémkoli místě, kde tráví volný čas i moji přátelé
- E. v místě bydliště svých blízkých příbuzných
- F. Jiná odpověď

7. Kolik času týdně ze svého volna trávíš společně s rodiči? (nějakou společnou aktivitou apod.)

- A. max. 1 hod./týdně
- B. 2 - 5 hod./týdně
- C. 5 – 10 hod/týdně
- D. 10 a více hodin/týdně
- E. netrávím s nimi žádný čas (pokračujte otázkou č. 9)

8. Považuješ tento čas, který trávíš s rodiči za důležitý?

- A. ano, velmi
- B. možná
- C. nevím
- D. ne
- E. jiná odpověď

9. Kdo Tě nejvíce podporuje v Tvých koníčcích?

- A. sám/a
- B. přátelé
- C. rodiče
- D. prarodiče
- E. učitelé
- F. jiná odpověď

10. Jsou spokojeni Tvoji rodiče s tím, jak trávíš svůj volný čas?

- A. jsou spokojeni, podporují mne
- B. asi jsou spokojeni, nemají žádné výhrady
- C. celkem jsou spokojeni, ale občas mají připomínky
- D. nejsou moc spokojeni a snaží se změnit můj volný čas, ale nenechám se
- E. jsou nespokojeni a organizují mi můj volný čas
- F. jsou nespokojeni, ale neřeší to
- G. nevím, nezajímají se o můj volný čas

11. Jsi osobně spokojený s tím, jakým způsobem trávíš volný čas?

- A. ano, úplně mi to vyhovuje
- B. asi ano, ale někdy bych jej mohl využít lépe
- C. ne, nejsem spokojený, ale nevím, jak jej mám vylepšit
- D. ne, nejsem spokojený, ale nechci s tím nic dělat
- E. jiná odpověď

12. Jaké varianty bys nejvíce ocenil z hlediska Tvého volného času? (zaškrtni max. 3)

- A. širší nabídkou volnočasových aktivit ve svém okolí
- B. lepší finanční dostupností k některým koníčkům
- C. větší podpora ze strany rodičů
- D. větší podporou ze strany přátel
- E. podporou ze strany školy
- F. jiná odpověď

Následující otázky se týkají množství volného času, které máte během pracovních dní (tj. dní, kdy chodíte do školy)

13. Kolik volného času (čas, který trávíš tak, jak chceš bez ohledu na Tvé povinnosti) v tyto dny přibližně máš? (uved' kolik cca denně)

- A. méně než 1 hodinu
- B. 2 - 3 hodin
- C. 4 - 5 hodin
- D. 6 a více hodin

14. Uvedené množství volného času hodnotím jako:

- A. přebytečné – jeho až příliš
- B. dostačující – mám volného času, tak akorát
- C. nedostačující – mám ho opravdu málo

15. Jaký je hlavní důvod pro to, že nemáš dostatek volného času? (u této otázky můžete zaškrtnout více možností)

- A. mám velké množství povinností spojených se studiem
- B. jsem velmi vytížen/a povinnostmi, které mám doma uložené od rodičů
- C. jsem velmi vytížen/a organizovanými sporty či činnostmi
- D. jiná odpověď

Následující otázky se týkají množství volného času, které máš během mimopracovních dní (tj. víkendů nebo dní, kdy nechodíte do školy)

16. Kolik volného času (čas, který trávíš tak, jak chceš bez ohledu na Tvé školní či mimoškolní povinnosti) **v tyto dny přibližně máš?**

- A. méně než 3 hodiny
- B. 3 – 6 hodin
- C. 6 – 10 hodin
- D. 10 – 14 hodin
- E. 14 hodin a více

17. Uvedené množství volného času hodnotíš jako:

- A. přebytečné – jeho až příliš
- B. dostačující – mám volného času, tak akorát
- C. nedostačující – mám ho opravdu málo

18. Jaký je hlavní důvod pro to, že nemáš dostatek volného času?

- A. mám velké množství povinností spojených se studiem
- B. jsem velmi vytížen/a povinnostmi doma (pomoc rodičům v domácnosti, na zahradě aj.)
- C. jsem velmi vytížen/a organizovanými sporty či činnostmi, které nepovažuji jako svůj volný čas (např. chodím tam z donucení nebo proto, že rodiče chtějí)
- D. jiná odpověď

19. Co pro Tebe znamená volný čas během nepracovních dní? (u této otázky zaškrtněte max. 3 varianty)

- A. možnost odpočinku
- B. možnost vyrazit za zábavou
- C. možnost být s lidmi, které mám rád/a
- D. možnost věnovat se svým zálibám a koníčkům
- E. možnost vzdělávat se
- F. jiná odpověď

20. Jak obvykle tento čas trávíš? (u této otázky zaškrtněte max. 2 možnosti)

- A. sám/sama
- B. se svou rodinou
- C. se svými přáteli
- D. jiná odpověď

21. Dopln k odpovědím číslo 1, 2 nebo 3 podle důležitosti, jak to v současnosti cítíš.

- A. mým cílem je maximálně přizpůsobit studium i čas svým koníčkům. Do budoucna bych se chtěl/a věnovat svým koníčkům na profesionální úrovni.
- B. chci se realizovat v osobnostní rovině (tj. učit se novým dovednostem, vědomostem, které nesouvisí se studiem, získávat nové informace, rozvíjet sám/sama sebe, být všestranný)
- D. chci si užívat života, mít dostatek času pro to, co chci a co mě momentálně baví (setkávat se s přáteli, věnovat se svým zálibám apod.)

22. Které aktivity děláš nejčastěji?

- A. zpěv
- B. divadlo
- C. tanec
- D. malování
- E. hra na hudební nástroj
- F. sport
- G. dobrovolní hasiči
- H. trávení času s přáteli (vzájemné navštěvování, povídání)
- I. rodinné aktivity
- J. návštěvy tanečních akcí všeho druhu
- K. čtení knih, časopisů, luštění křížovek
- L. poslech hudby
- M. vzdělávání se (získávání informací přes internet, z knih, z veřejných přednášek)
- N. cestování (navštěvování hradů, zámků, známých míst, vandry apod.)
- O. vyšívání, výroba dekoračních předmětů, pletení
- P. věnování se koníčkům jako je modelářství, včelařství, rybaření, sběratelství apod.
- R. hraní společenských her (deskových, karetních)
- S. hraní her na PC (strategické, válečné aj.)
- T. historie
- U. astronomie
- V. zeměpis
- W. přírodověda
- X. jiné

23. Věnuje se pravidelně (alespoň 1x týdně) nějaké pohybové aktivitě někdo z rodičů?

- A. ano
- B. dříve ano, teď už ne
- C. nevím
- D. ne

24. Věnuješ se pohybovým aktivitám protože, (vyber max. 3 možnosti)

- A. mě to baví
- B. chci být v kondici
- C. chci být v tom dobrý/dobrá (chci být úspěšný)
- D. abych dobře vypadal/a
- E. to dělají přátelé, spolužáci
- F. abych byl/a v kontaktu s jinými lidmi
- G. jiná odpověď

25. Pohybovým aktivitám se pravidelně nevěnuji, protože (vyplň jen v případě, že se nevěnuješ pohybovým aktivitám)

- A. mě to nebaví
- B. na to nemám čas
- C. ze zdravotních důvodů
- D. z finančních důvodů
- E. jiný důvod

26. Jaké jsou Tvé zdroje financování Tvých koníčků? (týká se pouze placených koníčků)

- A. mé koníčky hradí rodiče
- B. nemám představu
- C. částečně rodiče, částečně přispívám sám/a penězi z brigád aj.
- D. hradím si je zcela sám/a
- E. pomáhají prarodiče nebo někdo jiný
- F. všechny mé koníčky jsou bezplatné

Souhlasím s tím, aby moje diplomová práce byla půjčována ke studijním účelům.
Žádám, aby citace byly uváděny způsobem užívaným ve vědeckých pracích.

V Praze dne.....

.....
Podpis